

PROGRAM POMOCI RODINÁM 2020

**Volebný program hnutia
SME RODINA**

OBSAH

PRÍHOVOR BORISA KOLLÁRA, predsedu hnutia SME RODINA	3
PRÍHOVOR ŠTEFANA HOLÉHO, ekonomického experta hnutia SME RODINA	5
I. RODINA A SOCIÁLNE SLUŽBY	9
II. ZDRAVOTNÍCTVO	22
III. ŠKOLSTVO A VEDA	33
IV. DOPRAVA A VÝSTAVBA	42
V. CESTOVNÝ RUCH	57
VI. HOSPODÁRSTVO, DANE, ENERGETIKA, INFORMAČNÁ SPOLOČNOSŤ A KYBERNETICKÁ BEZPEČNOSŤ	60
HOSPODÁRSTVO	60
DANE	63
ENERGETIKA	65
INFORMAČNÁ SPOLOČNOSŤ A KYBERNETICKÁ BEZPEČNOSŤ	71
VII. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	77
VIII. PÔDOHOSPODÁRSTVO, POTRAVINOVÁ SEBESTAČNOSŤ	86
IX. BOJ PROTI KORUPCII, SPRAVODLIVOSŤ A PRÁVNÝ ŠTÁT	100
X. VNÚTORNÁ BEZPEČNOSŤ A OBRANA	109
XI. MEDZINÁRODNÉ VZŤAHY	114
XII. ŠPORT	118
XIII. KULTÚRA	122
XIV. SPOLOČNOSŤ A VEREJNÁ SPRÁVA	126
POĎAKOVANIE	127

PRÍHOVOR BORISA KOLLÁRA, predsedu hnutia SME RODINA

Milí priatelia,

vyrastal som v chudobných pomeroch. Otec od nás odišiel, keď som mal dva roky, žili sme v malom byte, mama s bratom spávali v jednej izbe a ja s babičkou v druhej. **Napriek tomu ma mama a babička naučili, že vždy sa treba podeliť s ľuďmi o to, čo máme.** Keď mama dostala výplatu, vždy zobrala deti z celej ulice a išli sme na kolotoče do Petržalky. **Vďaka mame a babičke cítim, že v srdci človeka musí byť miesto aj pre druhých ľudí.**

Myslím si, že tak by to malo byť aj v spoločnosti, tak by malo fungovať celé Slovensko. Preto som išiel do politiky. Moja vízia je, že my všetci na Slovensku sme rodina, mali by sme držať spolu. Aj v rodine môžu byť občas spory, aj v rodine sa nájdu čierne ovce. **Ale mali by sme si pomáhať a podeliť sa s tými, ktorí to práve potrebujú.**

Po štyroch rokoch v parlamente som zistil, že ešte stále nie som politik. Pretože stále myslím srdcom. Nikdy sa nezmierim s tým, že štát a veľké firmy sa nepodelia o svoje príjmy a zisky s obyčajnými ľuďmi, aj keď sa ekonomike darí. Ľudia nesmú byť pre nás čísla v štatistikách. Mňa osobne sa dotýka každý ľudský príbeh, neviem byť ľahostajný voči ľuďom, ktorí si nevedia pomôcť sami, ale štát na nich kašle. Prečo je to tak?

Za uplynulých 30 rokov sa u nás striedali pri moci iba dve garnitúry politikov.

Jedni pomáhali horným 10-tisíc ľuďom, oligarchom, finančným skupinám a svojim „pusipajtašom“ – to boli tie vlády Mečiara, Slotu, Fica a Danka. Lenže striedali ich iba vlády Dzurindu, Radičovej, Mikloša a Beblavého, ktoré sa starali o horných 500-tisíc ľudí v štáte. Zjednodušene povedané, tieto vlády sa starali o tých bohatších a zdravších, ktorí by si v zásade vedeli pomôcť aj sami.

Päť miliónov obyčajných bežných ľudí oprávnene v každých voľbách očakávalo zmenu, ale čakalo na nich iba ďalšie sklamanie.

Aj v týchto voľbách hrozí ľuďom ďalšie sklamanie od ľudí, ktorí sa tvária ako noví politici, lebo si obliekli masky progresívcov alebo vlastencov. Lenže akou zárukou sú títo ľudia, ktorí desaťročia ten politický systém tvorili, boli jeho integrálnou súčasťou, vždy mysleli iba na seba, vždy pomáhali iba sebe a svojim oligarchom v pozadí a teraz sa tvária, že ho idú zmeniť? Žiadnou. **Majú teda tí normálni bežní ľudia, ktorých je päť miliónov, po budúcich voľbách nádej na skutočnú zmenu?**

Každý z vás si už mohol overiť, že vo mne máte jednu istotu: **Môžete so mnou súhlasiť alebo nesúhlasiť, ale keď niečo sľúbim, tak to aj dodržím.** Keď som pred minulými voľbami sľúbil, že nepôjdem do vlády so Smerom, aj som to dodržal – na rozdiel od

Mostu alebo Siete. Keď som slúbil, že pomôžeme ľuďom s exekúciami, aj som to dodržal. Napriek tomu, že sme v opozícii, podarilo sa nám znížiť poplatky exekútorom na polovicu a stanovil sa strop pre tieto poplatky, aby exekútor pri 200-eurovej dlžobe nemohol vymáhať 5-tisíc eur. Keď som slúbil, že budeme hlasovať za všetky návrhy zákonov, ktoré pomôžu ľuďom, bez ohľadu na to, kto ich navrhne, aj som to dodržal. Ako jediná strana hlasujeme za dobré návrhy, ktoré pomáhajú ľuďom, bez ohľadu na to, či ich navrhne koalícia alebo opozícia.

Moje slovo má svoju váhu. **S týmto vedomím hovorím, že SME RODINA je jedinou zárukou pre 5 miliónov obyčajných bežných ľudí, že po budúcich voľbách nezažijú nové sklamanie, ale že ľudia konečne pocítia, ako im štát pomáha.** V tomto programe si môžete prečítať, ako to urobíme, keď dostaneme vašu dôveru.

Dôstojný život pre 5 miliónov ľudí, to pre mňa znamená najmä tri veci, ktoré garantujeme: štátom garantované dostupné bývanie za fixne stanovené mesačné náklady, štátom garantovanú dopravnú dostupnosť bez ohľadu na veľkosť mesta a obce, v ktorej človek žije, ako aj štátom garantované investície do infraštruktúry, ktoré zabezpečia dostatok dobre platených pracovných miest pre obyčajných bežných ľudí. Náš program je najväčším investičným rozvojom Slovenska za posledných 30 rokov. Nie je postavený na zadlžovaní štátu, ale na aktivovaní investičného potenciálu Slovenska, na ktorý doterajšie politické garnitúry zabúdali. Náš program je programom budovania a rozvoja.

Slovenská ekonomika má dostatočnú výkonnosť na to, aby pozitívne výsledky pocítilo nie iba horných 10-tisíc ľudí alebo iba horných 500-tisíc ľudí, ale aj 5 miliónov obyčajných bežných ľudí. Títo ľudia sú pre nás prioritou, pretože ak štát pomôže týmto ľuďom rozvinúť ich potenciál, zažijeme spolu najzásadnejšiu zmenu od roku 1989. **Ak chcete pocítiť skutočnú zmenu, ak chcete zažiť, že štát ľuďom konečne pomáha, podporte tento program vo voľbách.**

O mne je verejne známe, že na rozdiel od ostatných politikov myslím srdcom. Cítim, čo vás naozaj trápi, vaše ľudské príbehy sa ma dotýkajú, pretože nimi žijem. **Pomáhal som ľuďom dávno predtým, než som išiel do politiky, pomáham ľuďom, keď som v opozícii, a preto budem pomáhať ľuďom aj vo vláde. V tomto máte vo mne istotu.**

Boris Kollár

PRÍHOVOR ŠTEFANA HOLÉHO,

ekonomického experta hnutia SME RODINA

Milí priatelia,

narodil som sa a vyrastal v Novej Bani na strednom Slovensku. Po maturite na gymnáziu som študoval právo paralelne na dvoch univerzitách v Trnave a vo Viedni. V rámci štúdia som začal pracovať v advokácii vo Viedni. Postupne som sa vypracoval na jedného z riadiacich spoločníkov nadnárodnej advokátskej kancelárie a riadil som jej aktivity v oblasti právneho poradenstva pri výstavbe infraštruktúry, verejnej dopravy, priemyslu, štruktúrovaného financovania, transakčného a strategického poradenstva. Mal som tú česť manažovať viacero obrovských investičných projektov. Išlo prevažne o projekty v oblasti výstavby železničnej infraštruktúry a diaľnic,

odávok železničnej techniky, kúpy, predaja a reorganizácie veľkých priemyselných a stavebných spoločností či tvorby modelov štruktúrovaného financovania a prevádzkových konceptov pre rozsiahle investičné projekty. K mojim klientom patrili najvýznamnejšie a najväčšie spoločnosti na svete vo svojich sektoroch. Projekty, ktoré som riadil, sa odohrávali po celom svete, od Číny a Indie cez Strednú Áziu, Blízky východ, Ruskú federáciu, Európu až po Spojené štáty americké. Veľká časť mojich aktivít sa však odohrávala aj na rodnom Slovensku.

V lete roku 2018 som sa stretol s Borisom Kollárom, ktorý ma oslovil s úlohou pre mňa dovtedy netradičnou. Žiadal odo mňa, aby som vytvoril program účinnej a rýchlej pomoci pre päť miliónov obyvateľov Slovenska. Išlo o úlohu, ktorú doteraz nikto nedokázal splniť, a zároveň o výzvu, ktorej som nedokázal odolať.

Po niekoľkokomesačnej hĺbkovej analýze stavu slovenského prostredia sme s mojím tímom dospeli k zdanlivo jednoduchému záveru: „Len úspešný a bohatý štát sa môže postarať o svojich obyvateľov.“ Toto konštatovanie zároveň vyvolalo obrovské množstvo otázok: „Ako presne urobiť zo Slovenska úspešný štát?“, „Ako dosiahnuť, aby disponoval bohatstvom na úrovni Rakúska či Belgicka?“, „Ako to urobiť tak, aby to netrvalo desiatky rokov?“ a nakoniec: „Ako zabezpečiť, aby bohatstvo a úspech Slovenska cítili všetci jeho obyvatelia, a nielen skupinka vyvolených?“ Aj na tieto otázky dávame našim volebným programom jednoznačnú odpoveď.

Pri tvorbe jeho konceptu sme pritom vychádzali okrem hĺbkovej analýzy slovenského hospodársko-spoločenského prostredia a testovania limitov, ktoré poskytuje pre rozvoj Slovenska európske právo, z prác súčasných popredných svetových ekonómov, ako je napr. Marianna Mazucatto, a z jej téz o podnikateľskom štáte (Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths). Štát v tomto duchu ideologicky považujeme

za tvorcu trhu, a teda za generátor pracovných a podnikateľských príležitostí a nielen za jednoduchého regulátora. Zároveň aplikujeme vo svojom programe Schumpeterovu teóriu kreatívnej deštrukcie, vďaka ktorej nahrádzame neproduktívne alebo málo produktívne hospodárske odvetvia takými, ktoré sú schopné vytvárať životné podmienky pre slovenské obyvateľstvo na úrovni vyspelých západoeurópskych štátov.

Pri tvorbe programu sme postupovali opačne, ako zvyčajne postupujú tvorcovia politických programov. Zamerali sme sa najprv na ciele, ktoré chceme dosiahnuť, a až následne sme navrhovali opatrenia na dosiahnutie týchto cieľov. Prišli sme pritom k záveru, že ak sa chceme dostať na úroveň vyspelých západoeurópskych krajín, naša ekonomika – koláč zdrojov, o ktoré sa všetci delíme – musí narásť dvaaplnásobne. Hrubý domáci produkt Slovenska musí teda narásť zo súčasných zhruba 100 miliárd na 250 miliárd. To sa dá dosiahnuť len takým spôsobom, že budeme postupne vyrábať produkty a poskytovať služby s omnoho vyššou pridanou hodnotou. Na to, aby sme mohli uskutočniť takú zásadnú zmenu, potrebujeme v reálnom čase vytvoriť obrovské zdroje, ktorými začneme na jednej strane likvidovať gigantický modernizačný dlh (investičný deficit), ktorý Slovensko má. Ten predstavuje napríklad len na železnici sumu okolo 15 miliárd eur, v oblasti výstavby diaľnic zhruba 18 miliárd eur, v oblasti opráv ciest prvej až tretej triedy 6 až 8 miliárd eur, v zdravotníctve okolo 6 miliárd eur, v školstve zhruba 6 miliárd eur atď. Celkový modernizačný dlh odhadujeme na sumu rovnajúcu sa zhruba 75 miliardám eur. Až preinvestovaním tejto čiastky budeme mať na Slovensku porovnateľnú infraštruktúru a vybavenie nemocníc či škôl na úrovni Rakúska alebo Belgicka. Pri pohľade na tieto čísla je každému jasné, že na riešenie tejto otázky ani zďaleka nebudú stačiť tzv. eurofondy.

V programe sa preto zameriavame na nový finančný model, ktorý by mal štát aplikovať pri modernizácii Slovenska. Domnievame sa, že pri dodržaní Maastrichtských kritérií o výške dlhu rozpočtu verejnej správy a zároveň pri dodržaní ustanovení ústavného zákona č. 493/2011 Z. z. o rozpočtovej zodpovednosti (zákon o dlhovej brzde) je možné uvoľniť do kľúčových odvetví hospodárstva zodpovedným spôsobom investičné zdroje, ktoré umožnia Slovensku investovať takým spôsobom, akým to robia západné štáty. Len na ilustráciu si dovoľíme uviesť, že dnešné investície Železníc Slovenskej republiky do železničnej infraštruktúry predstavujú z vlastných zdrojov ročne sumu na úrovni pod 100 miliónov eur. Rakúske železnice investujú do železničnej infraštruktúry zhruba 3 miliardy eur ročne. Aplikáciou nášho finančného modelu sa ročná investičná kapacita Železníc Slovenskej republiky zvýši zhruba na 2,5 miliardy ročne (po zohľadnení dĺžky tratí prakticky na rakúsku úroveň). Náš investičný model pritom v súlade s článkom 1.34 nariadenia európskeho parlamentu a rady (EÚ) č. 549/2013 z 21. mája 2013 o európskom systéme národných a regionálnych účtov v Európskej únii (ďalej len metodika ESA 2010) vychádza z predpokladu, že subjekty kontrolované verejnou správou (teda ŽSR, Železničná spoločnosť Slovensko, Národná diaľničná spoločnosť, a. s., Slovenská správa ciest, Štátny fond rozvoja bývania a pod.), ktoré môžu byť preukázateľne trhovými korporáciami, sa budú zaraďovať po aplikácii nášho modelu do sektora korporácií, a teda jednoznačne mimo sektora verejnej správy. Úroveň deficitu a dlhu týchto korporácií nebude preto súčasťou deficitu a dlhu verejnej správy.

Aplikácia tohto modelu takisto vyžaduje, aby uvedené spoločnosti napriek tomu, že ide o subjekty kontrolované verejnou správou, boli oddelené od štátu, pokiaľ ide o

znášanie ich podnikateľského rizika. To sa dá dosiahnuť len „štandardizáciou“ právnych a ekonomických vzťahov medzi štátom a týmito korporáciami a zároveň profesionalizáciou riadenia uvedených spoločností. Politické nominácie do manažmentu štátnych firiem teda neprichádzajú do úvahy.

Uvedené spoločnosti budú zároveň musieť vykazovať cez presne stanovené kritériá (tzv. key performance indicators) národohospodársky prínos svojej činnosti pre celú spoločnosť, aby sa tak vylúčila možnosť ich krízového dotovania a spätného zaradenia do rozpočtu verejnej správy.

Sme si pritom vedomí skutočnosti, že na zmysluplné preinvestovanie uvedených zdrojov bude potrebné zásadným spôsobom zvýšiť odbornú kapacitu na úrovni stredného manažmentu týchto spoločností. Realizácia tohto modelu, ktorý v súčasnosti používa napríklad rakúska diaľničná spoločnosť ASFINAG, nám umožňuje uskutočňovať investície do rozvoja železničnej, diaľničnej, cestnej a bytovej infraštruktúry v objemoch, ktoré Slovensko zatiaľ nezažilo.

Zároveň sme si vedomí faktu, že podľa štúdií rakúskeho inštitútu WIFO (WIFO Studien 2008 a nasl., Helmenstein 2012), ktoré konštatujú, že ak krajina investuje do rozvoja dopravnej a bytovej infraštruktúry, dokáže vytvárať v priebehu výstavby zhruba 13 000 až 17 000 pracovných miest na každú jednu investovanú miliardu, pričom sa zároveň suma vo výške 50 až 55 % z investovanej sumy dostáva prostredníctvom rôznych daní a poplatkov späť do rozpočtu verejnej správy. Ďalšie štúdie (Näherung, Helmenstein 2012, IHS) ukazujú, že v priebehu prevádzky správne investované zdroje do výstavby infraštruktúry vytvárajú tisíce pracovných miest a predstavujú ďalší dodatočný príjem do rozpočtu verejnej správy vo výške 30 až 50 % z hodnoty investície. Kvalifikované odhady najznámejších expertov na makroekonómiu na Slovensku ukazujú, že nami navrhované opatrenia dokážu zvýšiť medziročný prírastok hrubého domáceho produktu Slovenskej republiky približne o 4 % ročne nad rámec prirodzeného prírastku. Investičné stimuly, ktoré navrhujeme a ktoré zároveň nezaťažujú verejné financie, prinesú teda do rozpočtu verejnej správy zhruba 2 miliardy eur ročne.

Robíme teda Slovensko bohatým a robíme to razantne.

Masívnym spôsobom podporujeme domácu produkciu a spotrebu Slovenska, čím sa znižuje naša závislosť od exportu našich výrobkov do zahraničia. Zároveň vytvárame desiatky tisíc kvalitných pracovných miest pre ľudí, ktorým by hrozila nezamestnanosť z dôvodu spomalenia či dokonca recesie v globálnej ekonomike. Týmto prinášame do všetkých regiónov Slovenska dobre platené pracovné miesta, na ktoré sú doteraz ľudia zvyknutí len v okolí Bratislavy, čím zabraňujeme vyludňovaniu regiónov a vytvárame podmienky na návrat Slovákov nateraz pracujúcich a žijúcich v zahraničí.

Súčasne masívnym zväčšovaním celkového objemu ekonomiky vytvárame zdroje, ktoré rozpočtu verejnej správy umožňujú celkovú prestavbu ekonomiky z montážnej dielne na sofistikovanú ekonomiku, založenú napríklad na:

- zavádzaní technológií priemyslu 4.0,
- rozvoji turizmu v regiónoch,
- investíciách do cirkulárnej ekonomiky, ktoré súvisia s vývojom nových materiálov, a následnými technológiami ich recyklácie,
- vytváraní podmienok na rozvoj kreatívneho priemyslu a v neposlednom rade na potravinovej sebestačnosti.

Neodmysliteľným článkom pri realizácii týchto opatrení je obrovská alokácia zdrojov a kapacít do školstva, aby naši učitelia získali schopnosti a kapacitu vychovávať našich obyvateľov pre povolania budúcnosti, a nie pre povolania minulosti.

Robíme teda Slovensko úspešným a robíme to sofistikovane a udržateľne.

Ako som uviedol na začiatku, bohaté a úspešné Slovensko je povinné postarať sa o všetkých svojich obyvateľov, ktorí sú na túto pomoc odkázaní. V tomto duchu preto predstavujeme rozsiahly sociálny program pre tých, ktorí trpia núdzou, a tiež pre skupiny obyvateľstva, ktoré si zaslúžia našu podporu. Zároveň uvádzame do života také zmeny v zdravotníctve, ktoré odstraňujú systémové deformácie, vytvárajú potenciál na jeho rozvoj a garantujú kvalitnú zdravotnú starostlivosť všetkým pacientom, ktorí ju potrebujú.

Štefan Holý

I. RODINA A SOCIÁLNE SLUŽBY

RODINA

Rodina je stále na najvyššom mieste v hodnotovom rebríčku ľudí na Slovensku. Rodina je základnou stavebnou bunkou každej spoločnosti. Opakovane to potvrdzujú prieskumy verejnej mienky. Dáva nám istotu, zázemie a naplnenie života bez ohľadu na to, akú má kto z nás rodinu.

Slovo rodina sa skloňovalo od samého začiatku vzniku hnutia, veď aj jeho názov odrzkadľuje naše priority. Za rodinu považujeme muža, ženu a deti. Odmietame experimenty s rodinou a s deťmi. Budeme bojovať proti ohrozovaniu našich rodín zvonka (islamská invázia do Európy) a zvnútra (oligarchický systém spoločnosti, rodové experimenty, juvenilná justícia, hazardné hry, drogové závislosti, neúnosná sociálna situácia, exekúcie, rozkradnuté zdravotníctvo, nevýkonné školstvo, zlý demografický vývoj).

RODINNÁ POLITIKA

Rodinná politika je vzťah štátu k rodine a je najmä o tom, ako štát rodinu ovplyvňuje. Rodina je pre občanov najdôležitejšia hodnota, takže je povinnosťou štátu dať rodinnej politike postavenie a pozornosť, ktorá zodpovedá očakávaniam ľudí. V prvom rade má byť rodinná politika uvedomelá a predovšetkým prorodinná. Jej základným cieľom je pomôcť tomu, aby rodina fungovala a zabezpečovala svoje funkcie vrátane základného zabezpečenia členov rodiny. Pomoc štátu v sociálnej a rodinnej politike ukazuje na vyspelosť spoločnosti, jej priority a poukazuje na hodnoty, ktorými sa riadi.

Vo vzťahu k rodinnej politike máme byť rodinne citiaci. Celý systém fungovania by mal vyzeráť nasledujúco: Mladý pár sa zosobáši, založí si rodinu, narodí sa deti, o ktoré sa rodičia zodpovedne (s pomocnou sociálnou rukou štátu) postarajú a vychovávajú z nich slušných ľudí a občanov. Keď pár zostarne, tak sa deti zas postarajú o rodičov a samy si založia vlastné rodiny. A takto to funguje z generácie na generáciu...

ÚLOHA ŠTÁTU VO VZŤAHU K RODINNEJ A SOCIÁLNEJ POLITIKE

Štát má v prvom rade rodiny chrániť a podporovať, aby fungovali. Štát by mal svoj vplyv vo vzťahu k rodine využívať správnym smerom a mal by prijímať pravidlá, ktoré rodinu neoslabujú. Predkladáme ucelený systém sociálnej a rodinnej podpory tak, aby pomoc a podpora štátu prichádzali vždy včas, v každej životnej situácii, aby boli komplexné a dostupné.

Sociálna pomoc a podpora je služba, ktorá nesmie robiť z ľudí rukojemníkov úradov. Nesmie robiť z občanov prosebníkov, ktorí dostávajú pocit, že sú na príťaž. Tak to totiž vo veľkej miere funguje dnes. Pomoc od štátu je služba, ktorá je definovaná v jednoduchých a prehľadných zákonoch jednoznačne, bez možnosti rôznych výkladov. Naším cieľom je pripraviť a presadiť taký model sociálnej politiky, ktorý pri každej forme podpory legislatívne pokryje všetky skupiny ľudí, ktorých sa týka, tak aby si každý občan

vybral spôsob čerpania, aký mu najviac vyhovuje. Pomoc štátu v sociálnej a rodinnej politike ukazuje na vyspelosť spoločnosti, jej priority a poukazuje na hodnoty, ktorými sa riadi. Prioritou hnutia SME RODINA sú všetky rodiny. Mladé začínajúce rodiny s deťmi, ale takisto tie, kde sa už deti starajú o svojich rodičov v seniorskom veku. Ako parlamentné hnutie sa prostredníctvom legislatívnych návrhov usilujeme pomôcť čo najväčšiemu počtu ľudí.

SOCIÁLNY ŠTÁT TU MUSÍ BYŤ PRE OBČANA OD KOLÍSKY PO HROB

V sociálnej oblasti chceme, aby štát chránil občana od narodenia až po jeseň života každého z nás s dôrazom na najzraniteľnejšie skupiny:

- mladé rodiny,
- deti,
- osamelých rodičov,
- ZŤP – zdravotne ťažko postihnutých,
- seniorov.

PODPORA PRE MLADÉ RODINY A DETI DO 6 ROKOV (V PREDŠKOLSKOM VEKU)

Najohrozenejšou skupinou dnes nie sú paradoxne dôchodcovia, ale mladé rodiny s viacerými deťmi. Naším cieľom je štát, v ktorom si mladí ľudia chcú založiť rodinu a v ktorom chcú vychovávať svoje deti. Štát, ktorý vytvorí dobré podmienky mladým ľuďom, ktorí túžia po rodine a zvažujú, či ju budú vedieť uživiť alebo sa vrátia z cudziny domov.

Demografickú krízu musíme riešiť podporou mladých ľudí, aby mohli mať viac detí. Rozhodovanie o treťom dieťati je najdôležitejšie. Väčšina mladých rodín sa totiž nebráni tretiemu dieťaťu, ale obávajú sa, či výchovu troch detí ekonomicky zvládnu.

Rešpektujeme právo mladých ľudí v modernom svete usadiť sa a žiť kdekoľvek na svete, no ak zatúžia po domove a chcú, aby ich deti mali okolo seba aj širšiu rodinu, starých rodičov, tety, ujov, bratrancov, sesternice, musíme vytvoriť podmienky, aby svoju túžbu mohli naplniť. Čo sa týka mladých rodín, a teda mladých ľudí vo veku od 20 do 30 rokov, tým finančná situácia naozaj sťažuje rozhodovanie o založení rodiny. Chcú vytvárať hodnoty, zakladať rodiny a prispieť svojou prácou, múdrosťou a húževnatosťou k tomu, aby Slovensko mohlo rásť. Aby tu mohli slušne a dôstojne žiť – oni a následne aj ich deti. My im jednoducho musíme na to vytvoriť priestor.

NÁJOMNÉ BYTY

Naším cieľom je vybudovať 25-tisíc nájomných bytov ročne

Hlavnou prekážkou pri rozhodovaní o založení rodiny predstavuje pre mladých ľudí bývanie. Dôkazom toho je údaj z Národnej banky Slovenska, podľa ktorej sa z mesiaca na mesiac mladí ľudia neustále zadlžujú. Podľa štúdie Fridricha Eberta Stiftungu s názvom Viac dostupného nájomného bývania, ako na to? je situácia v oblasti bývania

na Slovensku v porovnaní s EÚ nasledujúca:

- až 90,5 % domácností vlastní nehnuteľnosť, v ktorej býva (najviac v eurozóne),
- približne 3 % sú verejné nájomné byty vo vlastníctve samosprávy, čo predstavuje 4. najnižší podiel v EÚ,
- približne 3,5 % sú nájomné byty vo vlastníctve stavebných bytových družstiev,
- približne 3 % sú nájomné byty vo vlastníctve najmä fyzických osôb, pričom komerčné nájomné bývanie v podstate neexistuje,
- prakticky jediná reálna cesta pre mladých ľudí, ako sa dostať k bytu, je zobrať si hypotéku – 11,3 % z vlastníckych nehnuteľností je zaobstaraných cez hypotéku,
- počet bytov na 1 000 obyvateľov je 370 (druhý najnižší v EÚ),
- zhruba 74 % mladých ľudí žije v spoločnej domácnosti s rodičmi (najvyšší podiel v EÚ, priemer EÚ je 49 %),
- počet dokončených verejných nájomných bytov neustále klesá,
- vyše 30 % obyvateľov EÚ býva v nájomných bytoch.

Na riešenie tohto obrovského problému, ktorého odstránenie si bude v nasledujúcich rokoch vyžadovať obrovské investície, ktoré boli za posledných 30 rokov zanedbané, vypracovalo hnutie SME RODINA finančný a prevádzkový model, ktorý umožňuje výrobu a dodanie veľkého množstva kvalitných nájomných bytov dostupných pre bežného obyvateľa. Realizácia nášho programu zabezpečí nasledujúcu dostupnosť nájomných bytov:

Počet izieb v byte	Bratislava	Krajské mestá	Menšie mestá	Chudobnejšie regióny
1-izbový	299,-	199,-	149,-	99,-
2-izbový	379,-	249,-	189,-	119,-
3-izbový	589,-	389,-	289,-	189,-

Ide pritom o nové nájomné byty, kde počítame pri 1-izbových nájomných bytoch s plochou bytu 35 m², pri 2-izbových nájomných bytoch s plochou bytu 45 m², a pri 3-izbových nájomných bytoch s plochou bytu 70 m².

Nami dosahované nájomné je priemerne o 40 až 45 % nižšie, ako je to pri trhovom nájomnom. Pre riešenie chýbajúcich pozemkov navrhujeme uzatvoriť dohodu medzi štátom a Slovenským pozemkovým fondom o bezodplatnom poskytnutí pozemkov na výstavbu nájomných bytov. Konkrétny finančný a realizačný model predstavíme v osobitnom programovom materiáli.

Príspevok 100 eur na bývanie

Prispeme na bývanie rodinám s deťmi do troch rokov, ak majú hypotéku

Narodením dieťaťa dochádza k výpadku jedného príjmu. **Zavedením príspevku na bývanie sa bude čiastočne kompenzovať strata príjmu jedného z rodičov a týmto rodinám sa pomôže súhradnou nákladov nabyvanie.** Mnohé rodiny počas výpadku jedného príjmu pozastavia splácanie hypotekárneho úveru, čiže požiadajú vo svojej banke o odklad splácania hypotekárneho úveru, ale tým sa im predlžujú roky konečného splatenia úveru.

Materská vyššia o 225 eur

Zavedieme princíp, že matke dieťaťa na materskú môžu prispieť aj otcovia do 3 rokov dieťaťa. Zvýšenie o 225,13 eura mesačne

Dĺžka trvania materskej dovolenky predstavuje v súčasnosti 34 týždňov. Výpočet výšky príspevku počas materskej dovolenky je stanovený z výšky príjmu matky pred jej nástupom na materskú, a preto zvýhodňuje ženy s vyšším príjmom. Priemerná výška materskej dávky za rok 2018 (na základe Správy o sociálnej situácii obyvateľstva za rok 2018) je 653,41 eura.

Nárok na čerpanie materskej dovolenky majú aj otcovia do troch rokov veku dieťaťa. Navrhujeme, aby otcovia, ktorí si nebudú čerpať materskú, nechcú, nemôžu alebo nespĺňajú podmienky, mohli sumu, ktorá by im bola vypočítaná, presunúť na matku svojho dieťaťa. **Týmto opatrením by matkám stúpila materská dávka priemerne o 225,13 eura.**

- V roku 2018 bola materská poskytnutá 867 486 poberateľom mesačne; z toho žien bolo 509 974; mužov bolo 357 512.
- Priemerná výška u matiek je 614,98 eura; priemerná výška u otcov je 840,11 eura; rozdiel vo výške je 36,6 % v prospech mužov.
- Dorovnaním materskej dávky pre ženy na úroveň mužov by došlo k zvýšeniu výdavkov štátu o 195 297 123,18 eura

10-dňová otcovská dovolenka

Zavedieme otcovskú dovolenku pri narodení dieťaťa na 10 pracovných dní po narodení dieťaťa, pretože matka s dieťaťom je v nemocnici a pomoc zo strany otca je nevyhnutná.

Rodičovský príspevok na úrovni minimálnej mzdy

Budeme sa zasadzovať za každoročné zvyšovanie rodičovského príspevku až na úroveň minimálnej mzdy

Naším cieľom je dostať rodičovský príspevok na úroveň minimálnej mzdy, ktorá od 1. januára 2020 bude 580 eur.

Povýšime rodičovskú dovolenku na prácu, ktorá bude ohodnotená minimálnou mzdou.

- V roku 2018 bol rodičovský príspevok poskytnutý priemerne 139 545 poberateľom mesačne.
- Minimálna mzda od 1. januára 2020 bude 580 eur; t. j. ide o zvýšenie o 210 eur.
- Pri rodičovskom príspevku minimálne vo výške 580 eur by došlo k zvýšeniu nákladov v rozpočte verejnej správy o 29 400 000 eur.

Vyšší rodičovský príspevok 370 eur aj pre študentky vysokých škôl a doktorandky

Študentky VŠ štúdia boli zaradené do nižšej úrovne rodičovského príspevku. My navrhujeme, aby mohli poberať vyšší rodičovský príspevok t. j. 370 eur, pretože tým, že sa vzdelávajú, nadobúdajú vedomosti, a tak určite budú prínosom do celého systému.

Flexibilné čerpanie rodičovského príspevku

Naplníme tým zásadu, že všetci majú nárok na dávky, no čerpať si ich môžu v režime, ktorý im najviac vyhovuje

Súčasná právna úprava ustanovuje vyplácanie rodičovského príspevku do tretieho roku dieťaťa, čo rodičov zbytočne obmedzuje. Naším cieľom je zaviesť flexibilné poberanie rodičovského príspevku t. z., že matka by sa rozhodla, či bude čerpať menej ako tri roky. Výška mesačnej dávky by závisela od počtu mesiacov, za ktoré sa ju matka (rodič) rozhodne vyčerpať. Po ukončení materskej dovolenky by matka dieťaťa uviedla na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny SR, aké obdobie chce čerpať rodičovský príspevok (12, 24 alebo 30 mesiacov), a na toľko mesiacov sa jej rozráta celková suma 8 100 alebo 11 100 eur.

Matky, ktoré by chceli zostať tri roky s dieťaťom doma, by mali rodičovský príspevok nezmenený v súčasnej výške.

- Napríklad: výška rodičovského príspevku čerpaného 2 roky by bola 11 100 eur pri vyššom rodičovskom príspevku (370 eur), t. z. matka dieťaťa by poberala mesačne rodičovskú dávku vo výške 462,50 eura 24 mesiacov.
- Pri nižšom rodičovskom príspevku (270 eur) by výška rodičovského príspevku čerpaného 2 roky bola 8 100 eur, t. z. matka dieťaťa by poberala mesačne rodičovskú dávku vo výške 337,50 eura 24 mesiacov.

Jasle a škôlky dostupné a financované z verejných zdrojov

Projekt výstavby nájomných bytov musí zahŕňať aj nevyhnutnú infraštruktúru služieb pre rodiny, výstavbu jasiel, škôlok, centier pre deti, materské centrá a pod.

Súkromné jasle a škôlky by mali ostať ako doplnok. Súkromná škôlka nemá byť nevyhnutnosťou preto, lebo miest vo verejných škôlkach je nedostatok, ale slobodnou voľbou rodičov.

Legislatívne zjednotenie postavenia jasiel a škôlok v systéme

V súčasnosti jasle legislatívne zriaďuje MPSVaR SR a ich registráciu evidujú VÚC. Zriaďovateľom MŠ sú mestá a obce. Zjednotenie systému je nevyhnutné, pretože jeho doterajšie nastavenie vytvára chaos.

PODPORA MLADÝCH RODÍN A DETÍ NAD 6 ROKOV (ŠKOLOPOVINNÉ DETI)

Podpora pre rodiny musí byť nastavená na všetky obdobia života rodín, teda aj v období, keď deti rastú, dospievajú a vzdelávajú sa. Na Slovensku paradoxne podpora klesá, ak sú deti staršie. Pritom náklady na starostlivosť a výchovu sú najvyššie v prípade školopovinných detí.

Daňový bonus vo výške 44,34 eur pre všetky deti

Chceme podporiť pracujúce mladé rodiny zavedením dvojnásobnej výšky sumy daňového bonusu na každé vyživované dieťa

Oproti súčasnosti by sa zvýšila výška daňového bonusu na 44,34 eura mesačne na každé dieťa, nielen pre deti do 6 rokov. Čím sú deti staršie a väčšie, tým stúpajú náklady na ich opatrovanie, výchovu a vzdelanie. Daňový bonus je správnym nástrojom, pretože podporuje rodiny pracujúcich rodičov.

Rodinné prídavky v troch úrovniach

Rodinné prídavky navýšime a odstupňujeme podľa veku dieťaťa:

- na dieťa do 6 rokov: 50 eur,
- na dieťa do 15 rokov: 60 eur,
- na dieťa do 25 rokov: 70 eur.

Prídavok na dieťa je štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva oprávnenej osobe na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa. Prídavok sa vypláca mesačne, najdlhšie do dovŕšenia 25 rokov veku dieťaťa, ak dieťa spĺňa podmienku nezaopatrenosti. Prídavok na dieťa v súčasnosti dosahuje 24,34 eura mesačne. Naš návrh je odstupňovať rodinné prídavky, pretože čím je dieťa staršie, tým sú náklady vyššie. Pôjdeme podľa rakúskeho modelu, ktorý sme upravili na základe podmienok na Slovensku. Výdavky na prídavky na deti klesajú, čo je zrejme aj z uvedenej štruktúry, rodí sa čoraz menej detí a **prevládajú rodiny s jedným dieťaťom**.

- Počet poberateľov rodinných prídavkov je 649 300.
- Počet nezaopatrených detí je 1 084 156.
- Štruktúra: 50 % poberateľov poberá rodinný prídavok na 1 dieťa; 37,65 % na 2 deti; 8,5 % na 3 deti; 3,2 % na viac detí.
- V roku 2018 to predstavovalo sumu 313 071 926 eur z rozpočtu.

Príspevok 100 eur na začiatku školského roka pre všetkých žiakov základných škôl

Navrhujeme zaviesť tento príspevok vo výške 100 eur na každé dieťa navštevujúce základnú školu

Začiatok školského roka je mimoriadne finančne náročný pre rodičov, nehovoriac

o rodinách s viacerými deťmi. Preto presadíme príspevok na kompenzáciu výdavkov spojených s nástupom všetkých detí na základnú školu. Dôvody, pre ktoré je nutné podporiť rodiny v tomto období, sú jasné. Náklady sú nárazové a veľmi vysoké.

V okolitých krajinách ide o bežný príspevok. Napríklad v Maďarsku ho majú vo výške 50 eur a v Rakúsku vo výške 100 eur.

Skrátenie pracovného času pre matky s dieťaťom

Pre pracujúce matky s dieťaťom do troch rokov skrátime pracovný čas na šesťhodinový pracovný čas

Skrátenie pracovného týždňa pre matky s deťmi predškolského veku a 1. stupňa ZŠ

Cieľom je skrátiť pracovný týždeň pre matky s deťmi v predškolskom a školskom veku. Preťaženosť matiek, ktoré pracujú a starajú sa o deti, stále narastá. Riešením je komplex opatrení, ktoré umožnia rozširovanie polovičných alebo skrátených pracovných úväzkov. Podporíme a rozšírime projekt MPSVaR SR, ktorý prepláca časť nákladov zamestnávateľom na polovičné alebo zdieľané úväzky pre matky s deťmi. Je lepšie zamestnávateľov motivovať, ako im to cez zákony prikazovať. Postupne navrhujeme skracovať pracovný čas pre matky s deťmi predškolského a 1. stupňa ZŠ, tak aby to zamestnávatelia neobchádzali.

Navrhujeme, aby matky v piatok končili v práci už o 13. hodine, aby mali dlhší víkend pre rodiny aspoň o pár hodín.

Matky detí, ktoré sú umiestnené v jasliach (deti do troch rokov), by pracovali len 6 hodín denne.

Naším cieľom je dosiahnuť, aby matky detí mali nárok na jeden deň voľna počas týždňa. V oboch prípadoch by sa mzda matkám nekrátila, zamestnávateľom by stratu kompenzoval štát. Zamestnávateľov budeme motivovať, byť ústretoví voči matkám s deťmi.

SOCIÁLNA POMOC PRE NEÚPLNÉ RODINY

V živote každého rodiča môže nastať situácia, keď ju len veľmi ťažko, ak vôbec môže zvládnuť sám. Preto by v tejto chvíli v správne nastavenom sociálnom systéme mala nastúpiť pomocná ruka štátu.

Úprava vymáhania a vyplácania náhradného výživného

Presadíme v zákone o náhradnom výživnom, aby sa náhradné výživné vyplácalo v plnej sume, ako ho určil súd, a bez ohľadu na príjem matky

Správa o sociálnej situácii obyvateľstva, ktorú každoročne vydáva MPSVaR SR, konštatuje opakovane v každom roku, že skupinou, ktorá je najviac ohrozená chudobou, sú neúplné rodiny s deťmi. V krajine je potrebné sprísnenie pravidiel pre neplatíčov výživného na deti. Namiesto rodiča by mal pohľadávky/výživné vymáhať štát, ktorý má oveľa väčšie legislatívne možnosti. Je nutné zrýchlenie vymáhania cez exekúcie bez lehôt, pretože osamelý rodič a deti nemôžu čakať celé mesiace na peniaze. Už výpadok príjmu v jednom mesiaci je pre rodinu vážny existenčný problém. V opačnom prípade nejde o náhradné výživné, ale o sociálnu dávku v určitej výške ako kompenzáciu za nezaplatené výživné.

Zvýšime sirotsky dôchodok o 20 %

Je nutná zásadná zmena pri výpočte sirotskej dávky

Navrhujeme zaviesť, aby vdovský a sirotsky dôchodok mohol prevyšovať starobný, výsluhový či invalidný dôchodok, na ktorý by mal nárok zomretý rodič pozostalého dieťaťa

Vychádzame z filozofie, že štát má byť v prvom rade starostlivým štátom a mal by aspoň z materiálneho hľadiska nahradiť starostlivosť rodiča v podobe strateného príjmu osirelej rodiny. Správa o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky za rok 2018 z dielne MPSVaR SR uvádza, že v roku 2018 bolo vyplatených 20 958 sirotských dôchodkov. Je to o 295 vyplatených sirotských dôchodkov menej ako v roku 2017. A približne o 600 menej oproti roku 2016. Pokles je spôsobený demografickým vývojom, rodí sa čoraz menej detí.

Od roku 2004 sa sirotsky dôchodok iba valorizoval. Priemerná vyplatená výška sirotského dôchodku za rok 2018 bola v sume 133,71 eura. To nemôže v žiadnom prípade pokrývať potreby dieťaťa v prípade, že rodina príde o jedného z rodičov a o jeho príjem. Deti sirotské potrebujú, aby sa rodina neprepadla do pásma chudoby, aby deti mohli študovať, športovať, navštevovať krúžky a žiť plnohodnotný život. Rovnako treba zmeniť výpočet sirotského, ktorý limituje jeho výšku. Preto našim cieľom je zvýšenie percenta, podľa ktorého sa priznávajú sirotské dôchodky. **Náš návrh je 50 percent starobného, výsluhového či invalidného dôchodku, na ktorý by mal nárok zomretý rodič pozostalého dieťaťa.**

Uvedomujeme si, že ani toto zvýšenie nie je dostačujúce, ale bude **prvým krokom k postupnému zvyšovaniu sirotského až na úroveň 60 percent** zo starobného, výsluhového, resp. invalidného dôchodku zosnulého rodiča.

KOMPLEXNÝ SYSTÉM POMOCI PRE RODINY S DIEŤAŤOM/DEŤMI S ŤAŽKÝM ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Potrebuje celistvý systém pomoci, ktorý pozostáva z dostupného poradenstva, služieb, najmä denných centier pre deti so špeciálnymi potrebami, dostupného vhodného vzdelávania so školskými asistentmi, z komplexnej zdravotnej starostlivosti.

Zákony musia presne a podľa čitateľných pravidiel stanoviť nárok a ten potom úrady vykonajú. Dnešný systém umožňuje vysokú mieru rozhodovania konkrétnych úradníkov, často ide o protichodné závery, kde v jednom prípade je nárok na dávky a kompenzácie priznaný, inde v rovnakom prípade nie.

Príbehy matiek a otcov, ktorým sa narodí dieťa alebo aj viac detí so zdravotným postihnutím, sú silnými príbehmi hrdinstva, odriekania, neuveriteľnej obetavosti a lásky. Ale aj dennodenného prekonávania prekážok a nepochopenia, bohužiaľ, aj zo strany štátu a úradov, ktoré by mali v prvom rade pomáhať. Takéto rodiny nesmú zostať so svojim trápením samy, nesmú sa ocitnúť na pokraji chudoby a sociálnej izolácie. Každá takáto rodina si zaslúži náš obdiv a rešpekt. Takéto rodiny nepotrebujú iba dobre a spravodlivo nastavenú finančnú podporu, ale komplexný systém pomoci.

O 210 eur vyšší príspevok na opatrovanie poskytovaný opatrovateľovi Príspevok dostaneme na úroveň minimálnej mzdy do 4 rokov

Dnešný peňažný príspevok na opatrovanie poskytovaný opatrovateľovi je stanovený na sumu 430,35 eur (pri opatovaní jednej osoby so ZŤP). **Naším cieľom je dostať**

túto sumu na úroveň minimálnej mzdy, ktorá bude od 1. januára 2020 predstavovať 580 eur v hrubom. V čistom sa bude teda minimálna výška príspevku pohybovať na úrovni 469 eur.

Zmeníme systém posudzovania nárokov a posudkovej činnosti

Zjednotíme systém posudzovania činnosti posudkových lekárov a systém pridelovania a posudzovania kompenzácií pre osoby so zdravotným postihnutím pod jednu strechu, pod MPSVaR SR

PODPORA ROZŠIROVANIA SLUŽIEB PRE DETI SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Potrebuje denné centrá pre deti so špecifickými potrebami

Rovnako budeme presadzovať ich integráciu so zdravými deťmi, ak to ich zdravotný stav umožňuje, podporovať ich vzdelávanie, vytváranie miest v materských škôlkach a školách.

SOS PRÍSPEVOK - NOVÁ SOCIÁLNA DÁVKA

Vytvoríme novú sociálnu dávku v systéme, tzv. SOS príspevok. Pôjde o rýchlu, okamžitú pomoc v prípade, ak niektorému členovi rodiny diagnostikujú závažnú chorobu a jeho liečba je mimoriadne nákladná a náročná. Chceme tým reagovať na narastajúci počet najmä onkologických pacientov, kde si situácia vyžaduje špecifický prístup. Onkologickí pacienti sa v systéme sociálnej pomoci ocitajú v istom vákuu, pretože ich liečba môže byť krátkodobá, ale aj dlhodobá a počas nej potrebujú pomoc, aby neriešili existenčné problémy. Náš návrh je poskytnúť 75 % náhrady príjmu do domácnosti. Výpočet by bol z reálnej mzdy dotknutej osoby.

KOMPLEXNÁ STAROSTLIVOSŤ PRE AUTISTOV

Počet narodených detí postihnutých autizmom z roka na rok stúpa. Teraz už to je jedno dieťa zo 65 detí. Autizmus je už ako detská epidémia. K autizmu sa štát stavia tak, že je to jedno z postihnutí, ale nie je to tak, ide o špeciálne postihnutie, ktoré vyžaduje špeciálnu starostlivosť. Štát musí riešiť komplexnú starostlivosť o autistov. Autizmus má viacero foriem a rôzne škály. Rodič vie, v akej škále sa jeho dieťa nachádza, a môže rozhodnúť o tom, či dieťa dá do normálnej triedy alebo do špeciálnej.

Nárok na asistenta

Dieťa s autizmom, ktoré navštevuje ZŠ, má nárok na prideleného asistenta.

Samostatné triedy na ZŠ pre autistov

V ťažšej forme postihnutia je nutná osobitná starostlivosť, v týchto prípadoch by v istej spádovej oblasti boli špeciálne triedy pre autistické deti. V prípade, keď má matka viac detí, mala by prednostné právo dať zdravé dieťa do tej istej školy, ako chodí autista. Aby nerozvážala deti.

Centrá pre dospelých autistov

Na Slovensku je zriadený zanedbateľný počet centier pre dospelých autistov. Preto je nutné vytvoriť pre dospelých autistov dostatočný počet miest. Aj dnes sú v rôznych zariadeniach umiestnení starší autisti, väčšinou však nemajú dobre stanovenú diagnózu a nikto s nimi správne nezaobchádza. Centrá by zabezpečovali adekvátnu sociálnu aj zdravotnú starostlivosť.

ROZŠÍRENIE NÁROKU NA OPATROVATEĽSKÉ SLUŽBY

Presadíme, aby na opatrovateľskú službu mali nárok aj rodiny, v ktorých je viac ako jedno dieťa ZŤP

Opatrovateľskú službu poskytujú obce a mestá. **Chceme rozšíriť zákonný nárok aj na rodinu, ktorá sa stará o dve alebo viac detí s ťažkým zdravotným postihnutím.** Dnes nemajú na túto službu nárok osoby, ktorým bol schválený opatrovateľský príspevok alebo osobná asistencia. Takáto služba by však výrazne pomohla starajúcim sa rodičom

odľahčiť ich dennodennú náročnú starostlivosť. Rodiny s postihnutými deťmi sú naozaj v ťažkej sociálnej izolácii.

KOMPLEXNÝ SYSTÉM SOCIÁLNO-ZDRAVOTNÍCKEJ LEGISLATÍVY

Pripravíme legislatívu tak, aby presne definovala sociálno-zdravotnú starostlivosť, dlhodobú starostlivosť o chorých ľudí a ľudí odkázaných na túto starostlivosť.

Systém bude vychádzať z potrieb klienta a z jeho preferencií. Štát zadefinuje nárok a potrebu, ktorú preplatí, a občan/klient si službu vyberie. Či chce zostať doma a využije domácu opatrovateľskú starostlivosť, alebo sa rozhodne ísť do zariadenia. Nevyhnutné bude posilniť najmä domácu opatrovateľskú starostlivosť a sieť ADOS-iek.

ZVÝŠIME PLATY OPATROVATELIEK, ZDRAVOTNÝCH SESTIER A KVALIFIKOVANÝCH OŠETROVATELIEK

Uvedomujeme si, že najväčšou prekážkou pri rozvoji sociálnych služieb, ktoré potrebujeme a budeme čoraz viac potrebovať, je nedostatok opatrovateľiek, zdravotných sestier a kvalifikovaných ošetrovateľiek/ošetrovateľov. Preto im treba vytvoriť nielen lepšie platové podmienky, ale aj systém benefitov, aby sa vrátili domov zo zahraničia, prípadne, aby bol na trhu práce väčší záujem o tieto povolania.

SOCIÁLNE SLUŽBY PRE SENIOROV

Populácia starne a v spoločnosti počet seniorov rastie. Minulý rok, t. j. v roku 2018, počet seniorov prvýkrát prevýšil počet detí. Pomoc pre nich a pre ich rodiny má smerovať predovšetkým do zabezpečenia kvalitnej starostlivosti. Napríklad aj socializovaním v centrách, ktoré by poskytovali aktivity na zabezpečenie mentálnej aj fyzickej kondície. Je predsa nemysliteľné, aby seniori po tom, čo celý svoj produktívny život pracovali a boli plne začlenení do spoločnosti, v jeho závere ostávali bez pomoci a možnosti izolovaní v samote svojich príblytkov.

Seniorské centrá

Vystavíme seniorské byty pre seniorov vo veku 65 a viac

Slovensko ako jedna z krajín v rámci Európy, kde najrýchlejšie starne obyvateľstvo, stojí pred vážnou úlohou. A to pripraviť sa na čoraz vyšší počet seniorov a ľudí odkázaných na sociálnu a zdravotnú starostlivosť. Vystavanie seniorských bytov vidíme ako riešenie pre sociálno-zdravotné zabezpečenie seniorov vo veku 65 a viac. Ide o zariadenie, ktoré by bolo prispôbené potrebám seniorov. V jednom areáli (seniorskom parku) by bola zabezpečená zdravotná starostlivosť, rehabilitačné služby, ale aj voľnočasový program a služby ako pranie, varenie, žehlenie, kaderníctvo, atď. Areál by bol spoločný so zdravotným zariadením. Princíp by fungoval na výmene ich bytov/domov za pobyt v centre seniorov. Nezaniká tým hodnota majetku.

POSILŇOVANIE MEDZIGENERAČNEJ SOLIDARITY V RODINÁCH

Poskytneme možnosť prispievať určitým percentom z dane na dôchodok svojich rodičov

Percentá z dane z príjmu by mohli pracujúci ľudia darovať aj rodičom ako poďakovanie za výchovu. Týmto spôsobom by si mohli seniori prilepšiť popri dôchodku.

VYROVNÁVANIE PLATOV A DÔCHODKOV MUŽOV A ŽIEN SPÔSOBENÝCH MATERSTVOM

Rozdiely v platoch mužov a žien majú niekoľko príčin. V prvom rade ženy pracujú v povolaniach s nižšími mzdami – v školstve, v službách, sociálnej oblasti, ako zdravotné sestry, v nižších pozíciách v rámci firiem. Kým štát systematicky nebude tlačiť na zvyšovanie plátov v týchto oblastiach, budú ženy v príjmoch stále zaostávať.

Druhým vážnym dôvodom zaostávania v platoch mužov a žien je materstvo a starostlivosť o deti. Zoberme si mladú dvojicu, ktorá skončí školu a zamestná sa na rovnakej pozícii s rovnakým platom. Mladá žena odchádza na materskú a mladý muž zostáva v práci a finančne napreduje. Ona poberá materskú, potom rodičovský príspevok tri roky. Po návrate má v lepšom prípade rovnaký plat, ak nie je preradená na inú pozíciu s nižším platom. Predpokladá sa totiž, že už nebude môcť podávať také pracovné výkony, lebo má malé dieťa.

ODMENÍME MATKY ZA VÝCHOVU DETÍ

Vyššie poistné na dôchodok pre matky starajúce sa o deti. Výpočet z priemernej mzdy v národnom hospodárstve

Materstvo a roky s dieťaťom sa odrážajú aj neskôr v dôchodku, pretože tieto roky kryje v poistení štát. Pri dvoch, troch deťoch je strata v plate a neskôr v dôchodku už citeľná.

Naším cieľom je zvýšiť dôchodok ženám (respektíve osobu, ktorá sa rozhodne starať o dieťa), ktoré sa starali časť života o deti a nechodili do práce. Starostlivosť o dieťa v sociálnom systéme nie je nijako ohodnotená okrem skoršieho odchodu do dôchodku. Starostlivosť o dieťa ženu sociálne oslabuje. **Na dôchodkové odvody by matke počas materskej a rodičovskej dovolenky prispieval štát.**

VYPRACOVANIE UDRŽATEĽNEJ SCHÉMY SYSTÉMU SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA DO BUDÚCNA

S ohľadom na meniace sa demografické podmienky a objektívne zmeny v spoločnosti navrhujeme vypracovanie novej – dlhodobu udržateľnej a motivačnej schémy systému sociálneho zabezpečenia. Samozrejme, že sociálny systém a výška dávok sa menia v cykloch (podľa preferencií danej vlády), ale na každú sociálnu dávku by sa mali do budúcnosti principiálne aplikovať dva testy – test adresnosti a test negatívnych dôsledkov.

Prvý test znamená, že čím vyššia bude neadresná dávka, tým väčší objem prostriedkov budú ľudia poberať zbytočne. Na strane štátu tak dochádza k plytvaniu. Vyššie dávky zvýšia komfort tých ľudí, ktorí to nepotrebujú a ktorí z tohto dôvodu nezmenia svoje správanie. Samozrejme, cenou tejto neadresnosti je buď nižšia ekonomická výkonnosť, alebo chýbajúce prostriedky inde.

Test negatívnych dôsledkov znamená, že čím vyššie budú sociálne dávky, čím vyšší bude daňový bonus, čím vyšší bude kumulovaný čistý príjem, tým nižšia bude motivácia žien získať plnohodnotné zamestnanie, čo v dlhodobom horizonte vedie k sociálnemu znevýhodneniu žien. V dôsledku toho ženy budú systémom motivované ostať dlhšie obdobie v krátkych úväzkoch, čo sa potom prejaví na nižších dôchodkoch a následnej potrebe „dotovať ženské dôchodky“ z titulu nerovnosti. Tento systém bude potrebné z dlhodobého hľadiska podrobiť kritickému zhodnoteniu, aby sme do budúcnosti nastavili motivačnú schému v prospech celého spektra budúcich generácií našich žien.

II. ZDRAVOTNÍCTVO

HLAVNÉ PILIERE ZDRAVOTNÍCKEHO PROGRAMU SME RODINA:

1. Posilíme finančnú ochranu pacienta

Zrušíme akýkoľvek doplatok na lieky pre dôchodcov, ľudí ťažko zdravotne postihnutých a deti do šiestich rokov veku. Zavedieme finančný strop na doplatky na lieky, zdravotnícke pomôcky, špeciálny zdravotnícky materiál a dietetické potraviny, resp. odstupňovanosť výšky vrátených doplatkov na základe príjmu pacienta. Zavedieme finančnú ochranu pacienta t. j. obmedzíme spoluúčasť pacienta na základe jeho príjmu, a nie jeho sociálneho statusu ako ochranného mechanizmu.

2. Uzáköníme dlhodobú zdravotnú starostlivosť

Pripravíme nový zákon o dlhodobej zdravotnej starostlivosti, ktorú chápeme ako novú verejnú službu s tým, aby dlhodobo chorí pacienti, po prepustení po akútnej starostlivosti z nemocnice alebo pri zhoršení ich zdravotného stavu pri chronických diagnózach, mali garantovanú dlhodobú starostlivosť doma a/alebo na lôžkach pre dlhodobo chorých. Zákon o dlhodobej zdravotnej starostlivosti tak bude riešiť komplexnú zdravotnú, sociálnu a opatrovateľskú starostlivosť. Zameriame sa na podmienky a systém financovania dlhodobej zdravotnej a sociálnej starostlivosti s dôrazom na väčšiu dostupnosť zariadení sociálnych služieb.

3. Zjednotíme posudkovú činnosť

Pripravíme nový zákon o posudkovej činnosti, ktorý koncepcne zjednotí posudkovú činnosť a stanoví jej štandardy vo verejnej a v štátnej oblasti. Zákon koncepcne zjednotí a zjednoduší posudkovú činnosť, zároveň štandardizuje tiež žiadosti o priznaní dávok odkázanosti, invalidity a inej formy kompenzácie. Posudková činnosť sa zastreší definovanou jednou štátnou inštitúciou, ktorej výsledok posudku bude záväzný pre všetky zainteresované strany a inštitúcie.

4. Upravíme vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov

V čo najkratšom čase legislatívne upravíme pregraduálne a postgraduálne vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov tak, aby sme vyriešili chýbajúce kvalitné ľudské zdroje v zdravotníctve. Pre lekárov zatraktívime a rozšírime rezidentský program, ktorému prinavrátíme jeho účel. Zatraktívime postavenie diplomovaných sestier ľahšou a rýchlejšou možnosťou získať magisterský titul. Zdravotným sestram rozšírime kompetencie a prinavrátíme im ich dôstojnosť a význam. Finančne a materiálno-technicky posilíme našu akademickú obec, ktorá vzdeláva zdravotníckych pracovníkov.

5. Urýchlime modernizáciu zdravotníctva

Zmenou alokácie finančných prostriedkov štátneho rozpočtu a zvýšením investícií do zdravotníctva na modernizáciu a reálnu prestavbu ústavných zdravotníckych zariadení s presným vymedzením špecifických, reálnych, merateľných a časovo definovaných krokov sa postupne dostaneme na úroveň, ktorá by mala byť v 21. storočí samozrejmosťou. Zároveň budeme každý rok vyhodnocovať diferenciaciu nemocníc s cieľom získať kvalitných referenčných ukazovateľov ako podkladov pre ich dynamickú optimalizáciu.

Zdravie je stav telesného, duševného a sociálneho blaha. Je to opak choroby, nielen jej neprítomnosť alebo poruchy funkcie. Zdravie je forma existencie organizmu, ktorá sa buď vylučuje s chorobou, alebo do nej prechádza.

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) definuje zdravie ako „**stav kompletnej fyzickej, duševnej a sociálnej pohody a nielen ako stav neprítomnosti choroby a slabosti**“. Napriek tomu, že to je užitočná a presná definícia, niekto ju môže považovať za idealistickú a nereálnu. **Podľa tejto definície WHO viac ako dve tretiny populácie u nás môžeme považovať za nezdravú!**

Nie nadarmo sa hovorí, že „**zdravý človek je len zle diagnostikovaný pacient.**“

Napriek všetkým poučkám by sme skutočnosti mali rešpektovať aj širšie súvislosti, za ktoré je systém poskytovania zdravotnej starostlivosti spoluzodpovedný:

- niektorí zdravotnícki pracovníci nás presviedčajú, že liečba spočíva v neprítomnosti príznakov ochorenia a viaceré okamžité prejavy, ak nenaznačujú zhoršenie zdravotného stavu, zostávajú často nepovšimnuté alebo bagatelizované,
- výrobcovia zdravotníckych technológií (medzi ktoré počítame lieky, zdravotnícke pomôcky, špeciálny zdravotnícky materiál, medicínske, diagnostické a terapeutické prístroje, dietetické potraviny, liečebné postupy a pod.) nás uistujú, že liečba spočíva v spomaľovaní príznakov (v ideálnom prípade) priebehu ochorenia, pričom často ignorujú komplexný (holistický) pohľad na človeka, redukujú ho „len na momentálne akútne, z pohľadu ziskov však ideálne, chronicky chorého“,
- v ostatnom období za úspech v liečbe považujeme aj skutočnosť, že pacient zomiera dôstojne v kruhu svojich blízkych, a nie v anonymnej odkázanosti na rôzne prístroje a monitory dôležitých životných funkcií.

Každá jedna zložka systému, ktorý takto sprostredkúva zlepšenie alebo zachovanie zdravotného stavu, predstavuje fyzicky a emočne náročnú cestu, cez viaceré technologické, sociálne, legislatívne, organizačné, morálne a etické prekážky.

Naše skúsenosti a realita zdravotníctva na Slovensku však čoraz častejšie poukazujú na to, že **skutočnými prekážkami na ceste k plnému zdraviu sa stali ekonomické a politické vplyvy, ktoré bránia zdravotníkom, rodinným príslušníkom aj pacientom samotným dosiahnuť stav uspokojivej rovnováhy.** V praxi víťazí zisk a ekonomická marža, zvýšená miera byrokratického dohľadu a regulácií nad zdravým sedliackym rozumom či klinickým úsudkom, presadzovanie vysokoziskových subspecializácií nad

komplexným (holistickým) prístupom k pacientovi a spoluprácou jednotlivých druhov poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, implementácia nefunkčných, časovo náročných a nekompletných modulov e-Zdravia nad celkovým časom stráveným s pacientom a jeho blízkymi.

V štandardnej trhovej ekonomike vedie konkurencia na báze voľného trhu k neustálemu zlepšovaniu kvality a ceny v prospech konečného spotrebiteľa. Inovácie zase vedú k rapidnej difúzii nových technológií a zlepšeniu procesov. Excelentní konkurenti prosperujú a rastú, zatiaľ čo slabší rivali sa reštrukturalizujú alebo odchádzajú z trhu preč. Ceny, posilnené kvalitou, klesajú, celková pridaná hodnota rastie, trh expanduje, aby dokázal nasýtiť neustále rastúce požiadavky klientov... Tak nás to učia liberálni ekonómovia modernej doby a už niekoľko rokov presviedčajú aj viacerí „reformátori a experti“ slovenského zdravotníctva (v duchu myšlienky, že „neviditeľná ruka trhu všetko vyrieši“).

Prečo potom táto neviditeľná ruka trhu v našom zdravotníctve neustále zlyháva? Prečo voľný trh neprináša to, čo vždy a všade sľubuje, teda neustále rastúcu hodnotu pre zákazníka v zmysle kvality, dostupnosti aj ceny?

Dôvod je jednoduchý. Zlé nastavenie konkurenčného prostredia, kde jednotliví „hráči“ súťažia, každý na svojom ihrisku, a bojujú nie o pacienta a jeho vyliečenie, ale o svoj kus koláča zdravotnej a sociálnej starostlivosti v stále sa rozplývajúcej hodnote peňazí, ktoré na zdravie a sociálne zabezpečenie z roka na rok vynakladáme.

Účastníci slovenského zdravotníckeho trhu už viac ako dve desaťročia súťažia najmä o to, ako presunúť náklady na zdravotnú starostlivosť vždy na plecia iných, ako zvýšiť svoju silu a moc pri vyjednávaní obchodných podmienok na úkor ostatných, ako limitovať úroveň poskytovaných produktov a služieb na minimum, ale s čo najvyššou pridanou hodnotou, resp. so ziskom. **Takýto druh „trhovej súťaže“ netvorí žiadnu pridanú hodnotu pre liečbu a uzdravenie chorého človeka, ale len znižuje kvalitu, umocňuje neefektívnosť, živí nadbytočné kapacity, zvyšuje regulačnú a administratívnu záťaž a prináša viaceré ďalšie, smutne známe charakteristiky „nefungujúceho“ a pomaly „kolabujúceho“ zdravotníctva a sociálneho zabezpečenia.**

V nasledujúcich kapitolách prinášame kľúčové oblasti, ktoré je potrebné „odtunelovať“ a odpolitizovať, čo sa dá dosiahnuť jednoduchými legislatívnymi a organizačnými opatreniami, aby sme večne nesľubovali „svetlo na konci tunela“, ale ani „nereformovali po povrchu“ to, čo vďaka stále pretrvávajúcej obetavosti tisícov zdravotníckych pracovníkov a angažovanosti desaťtisícov rodinných príslušníkov – „zdravotníckych dobrovoľníkov“ – stále dáva nádej našim chorým spoluobčanom.

Pokúsme sa jednoducho zdravie vrátiť do centra zdravotnej starostlivosti. Vráťme nemocniciam moc liečiť a uzdravovať, vráťme lekárom hrdosť, vráťme lekárnikom ich múdrosť pri využití hodnoty liekov, vráťme zdravotným sestram a ostatným zdravotníckym pracovníkom dôstojné vnímanie a ohodnotenie ich nezávideniahodnej práce, no nadovšetko, začnime konečne robiť v zdravotníctve všetko tak, aby sme vrátili ľuďom to najdôležitejšie a najcennejšie, po čom všetci túžime – zdravie v kruhu svojich blízkych.

ORGANIZÁCIA ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

- **zadefinujeme pevnú sieť ústavných zdravotníckych zariadení**, vrátane reálneho (a nie „papierového“) materiálno-technického a personálneho štandardu a štandardu výkonov, ktoré môže daný typ ústavného zdravotníckeho zaradenia vykonávať, a to s využitím existujúcich kapacít, bez potreby ďalších predražených analýz a financovania „expertov a poradcov“ (na MZ SR existuje niekoľko užitočných analýz a expertných stanovísk, počnúc analýzou Svetovej banky – Sanigest Internacional SA až po najnovší materiál Stratifikácie nemocníc Inštitútu zdravotnej politiky),

- **otvoríme diskusiu o zmene spôsobu financovania ambulantnej zdravotnej starostlivosti (AZS)**, s cieľom prejsť k financovaniu výkonov, zavedeniu kvalitatívnych parametrov primárnej a špecializovanej zdravotnej starostlivosti – ako napr. realizácia preventívnych prehliadok a preventívnych skriningových programov, súlad preskripcie s medzinárodnými, resp. národnými programami a štandardmi (napr. antibiotická politika a povinnosť stanovenia C-reaktívneho proteínu), korektné vedenie dispenzarizačnej starostlivosti o chronických pacientov (diabetici, astmatici, pacienti s chronickou obštrukčnou chorobou pľúc, pacienti so zvýšeným krvným tlakom a/alebo inými ochoreniami srdca a ciev a pod.), previazanosť dispenzarizačnej starostlivosti s modelom prerozdeľovania metodikou farmaceuticko-nákladovej skupiny (PCG) až na úroveň ambulantnej zdravotnej starostlivosti, implementácia funkčného e-Healthu vrátane jednoduchých algoritmov umelej inteligencie, financovanie/nákup spoločných vyšetrovacích a laboratórných zložiek (SVaLZ) a iných doplnkových zdravotníckych služieb (ZS) priamo z rozpočtu poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, sledovanie celkových nákladov na liečbu jednej choroby, otvoríme diskusiu o prefinancovaní stomatologickej starostlivosti výhradne pre sociálne odkázané skupiny, deti a dôchodcov,

- **pripravíme nový zákon o dlhodobej zdravotnej starostlivosti, ktorý chápeme ako novú verejnú službu** s tým, aby dlhodobo chorí pacienti, po prepustení po akútnej starostlivosti z nemocnice alebo pri zhoršení ich zdravotného stavu pri chronických diagnózach, mali garantovanú dlhodobú starostlivosť doma a/alebo na lôžkach pre dlhodobo chorých. Zákon o dlhodobej zdravotnej starostlivosti tak bude riešiť komplexnú zdravotnú, sociálnu a opatrovateľskú starostlivosť. Zameriame sa na podmienky a systém financovania dlhodobej zdravotnej a sociálnej starostlivosti s dôrazom na väčšiu dostupnosť zariadení sociálnych služieb,

- **zreformujeme sieť poskytovateľov AZS** s cieľom zvýšenia efektivity tejto starostlivosti (zvýšiť dostupnosť pre pacienta a zabezpečiť ekonomickú efektívnosť),

- **umožníme pacientom slobodu voľby ambulantnej zdravotnej starostlivosti**, vrátane jej úhrady aj v nezmluvnom zariadení, ktorá súvisí s predpisovaním liekov, zdravotníckych pomôcok, dietetických potravín a/alebo spoločných vyšetrovacích a laboratórných zložiek,

- **otvoríme diskusiu o čiastkových úväzkoch** zdravotníckych pracovníkov pracujúcich v hlavnom pracovnom pomere v zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti, ktorá je financovaná z verejných zdrojov,

- **zavedieme štandardy v poskytovaní zdravotnej starostlivosti**, pri zohľadnení potrieb sociálne odkázaných a dlhodobo chorých pacientov,
- **posilíme a zosúladieme jednoduchú ambulantnú starostlivosť (JAS), domácu ošetrovateľskú starostlivosť (DOS, ADOS), opatrovateľskú starostlivosť** a taktiež dlhodobú zdravotnú starostlivosť vrátane paliatívnej medicíny.

FINANCOVANIE ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

- **zvýšime počet centrálnych obstarávaní**, zavedieme tzv. „smart-kontrakty“ a systém centrálnej kontroly objednávaní a spotreby liekov, zdravotníckych pomôcok, špeciálneho zdravotníckeho materiálu a dietetických potravín u poskytovateľov zdravotnej starostlivosti (PZS) s majetkovou účasťou štátu, s možnosťou zapojenia aj iných PZS,
- **posilíme finančnú ochranu pacienta** – zrušíme akýkoľvek doplatok na lieky pre dôchodcov, ľudí ťažko zdravotne postihnutých a deti do šiestich rokov veku. Zavedieme finančný strop na lieky, resp. odstupňovanosť výšky vrátených doplatkov na lieky a zdravotnú starostlivosť na základe príjmu pacienta. Zavedieme finančnú ochranu pacienta t. j. obmedzíme spolučasť pacienta na základe jeho príjmu a nie jeho sociálneho statusu ako ochranného mechanizmu,
- **budeme presadzovať nákup „ťažkej“ zdravotníckej techniky a technológií výhradne priamo od výrobcu/držiteľa povolenia** na dovoz a distribúciu, v snahe vynechať „sprostredkovateľov“,
- **pripravíme legislatívne prostredie na zadefinovanie tzv. nadštandardných služieb** s priamou participáciou poistenca, tým otvoríme priestor pre komerčné zdravotné pripoistenie, zavedieme pilotný projekt pripoistenia pre oblasť ADOS, DOS, domovy sociálnych a opatrovateľských služieb a dlhodobú starostlivosť (obdoba druhého a tretieho piliera dôchodkového pripoistenia),
- **zavedieme nárokovateľnú zdravotnú starostlivosť** tak, aby pacient presne vedel, na čo má a na čo nemá nárok z verejného zdravotného poistenia, pretože zdravotné poisťovne to v súčasnosti pacientom nepovedia,
- **presadíme hmotnú zainteresovanosť manažmentu** zdravotníckych zariadení na hospodárskych výsledkoch (pri vytvorení prevádzkovej straty automatická výmena vedenia, zavedenie zodpovednostných štandardov na úrovni medzinárodného korporátneho prostredia, postihovanie nedbanlivosti, resp. straty príležitosti pri hospodárení s majetkom štátu), pri nástupe do funkcie bude mať povinnosť predstavenstvo a dozorná rada predložiť podnikateľský zámer overený auditorom, pravidelný odpočet podnikateľského zámeru a pri nesplnení sankcia, pri splnení jednorazová odmena na úrovni štandardu v korporátnej sfére,
- **vytvoríme nezávislý orgán pre hodnotenie a posúdenie zdravotníckych technológií** (HTA, s možnosťou začleniť ju v rámci Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou),

- **budeme požadovať povinnosť ekonomického/finančného auditovania zdravotníckych zariadení certifikovanými audítormi a medicínskeho auditu** (case mix – štruktúra liečených diagnóz, s prihliadnutím na náročnosť poskytovanej zdravotnej starostlivosti, využitie kapacít, meranie medzinárodne overiteľných „benchmarkov“ pre vybrané parametre ako napr. priemerná dĺžka hospitalizácie, obložnosť, pomer ústavnej a ambulantnej starostlivosti, využitie kapacít pre jednoduchovú ambulantnú starostlivosť a pod.) spomínanou agentúrou (HTA/ÚDZS),

- **legislatívne dostaneme pod jednu strechu financovanie** zdravotnej, sociálnej a opatrovateľskej starostlivosti, na ktorú by prispievali zdravotné poisťovne, štát a zdroje z pripoistenia.

NOVÉ PROGRAMY NA DOFINANCOVANIE PRIORITNÝCH OBLASTÍ ZDRAVOTNÍCTVA:

Onkologický program – navrhované financovanie ako % zo spotrebnej dane z tabakových výrobkov a/alebo „emisných povoleniek“. O prerozdelení prostriedkov bude rozhodovať komisia zložená z odborníkov v onkológii.

Urgentné prijímy – navrhované financovanie ako % z cestnej dane. O prerozdelení prostriedkov bude rozhodovať komisia zložená z odborníkov v urgentnej medicíne.

Kardiologický program – navrhované financovanie ako % zo spotrebnej dane z tabakových výrobkov, zo spotrebnej dane z alkoholu. Zavedenie spotrebnej dane z „nezdravých potravín“ v súlade s WHO odporúčaniami pre zloženie potravín s negatívnym vplyvom na zdravie. O prerozdelení prostriedkov bude rozhodovať komisia zložená z odborníkov z oblasti kardiológie, internej medicíny (endokrinológia, diabetológia, klinická biochémia) a dietológie.

Psychiatrický program – navrhované financovanie ako % zo spotrebnej dane z alkoholu, z výnosov výherných automatov. Zavedenie spotrebnej dane z „prenosu dát“ na vybrané „hráčske“ portály a aplikácie. O prerozdelení prostriedkov bude rozhodovať komisia zložená z odborníkov na psychiatriu a obzvlášť adiktológiu.

Program matka a dieťa – navrhované financovanie ako % z vymeriavacieho základu. Komplexný algoritmus starostlivosti o matku a dieťa vrátane prípravy na zodpovedné materstvo a zdravotnú výchovu dieťaťa, podpory a pozitívnej motivácie pri skriningových, diagnostických, vakcinačných programoch a programoch zdravotnej výchovy (s dôrazom na dobudovanie kapacít pre marginalizované skupiny obyvateľstva), daňové úľavy alebo iné motivačné programy pre rodiny s ťažko zdravotne postihnutým dieťaťom a ich ošetrojúci zdravotnícky personál.

PREVENCIA A MANAŽMENT PACIENTA

- **zameriame sa na motiváciu pacienta na zdravší životný štýl**, pretože si uvedomujeme, že prevencia je predpokladom nižších sekundárnych nákladov, samotná liečba je drahším následkom. Budeme podporovať vzdelávacie a preventívne projekty v oblasti ochrany zdravia,
- **budeme podporovať zdravý životný štýl investíciami**, ktoré sa zamerajú na športovanie a aktívny pohyb – športoviská, ihriská, cyklotrasy a pod.,
- **okrem dodržiavania zásad racionálnej životosprávy a liečebného režimu** sa zameriame na dôležitosť už spomínaných pravidelných lekárskeho prehliadok. Motivačný faktor bude dôležitou súčasťou koncepcie starostlivosti o zdravie,
- **posilíme prevenciu v oblasti detí a mládeže**, znovu zavedieme povinné preventívne kontroly na školách ako súčasť povinnej osvetly,
- **budeme podporovať diskusiu smerujúcu k prehodnoteniu očkovacích kalendárov**, zavedieme uplatňovanie nákladovej efektivity využiteľnosti zdrojov a implementujeme motivačné schémy pre pacientov,
- **podporíme aktívnu politiku verejného zdravotníctva pre zdravší životný štýl**, prinavrátíme význam a posilíme postavenie regionálnych úradov verejného zdravotníctva,
- **časový manažment pacienta musia garantovať zdravotné poisťovne** – ak bude pacient čakať dlhšie, než je jeho definovaný nárok, bude mať právo dať sa ošetriť dlhodobo kdekoľvek v EÚ a zdravotná poisťovňa bude povinná dlhodobú starostlivosť plne uhradiť.

EFEKTIVITA A MODERNIZÁCIA ZDRAVOTNÍCTVA

- **zmenou alokácie finančných prostriedkov v rámci štátneho rozpočtu zabezpečíme zvýšenie investícií do zdravotníctva na modernizáciu a reálnu prestavbu ústavných zdravotníckych zariadení** s presným vymedzením špecifických, reálnych, merateľných a časovo definovaných krokov, postupne sa tak dostaneme na úroveň, ktorá by mala byť v 21. storočí samozrejmosťou. Zároveň budeme každý rok vyhodnocovať diferenciaciu nemocníc s cieľom získať kvalitných referenčných ukazovateľov ako podkladov pre ich dynamickú optimalizáciu,
- **podporíme nové modely financovania v zdravotníctve** (výstavba nových nemocníc a zdravotníckych zariadení, kombinácia zdravotníckych zariadení a domovov sociálnej starostlivosti pre dôchodcov, vytvorenie novému a udržateľného systému financovania),
- **zmeníme legislatívu s cieľom umožniť zdravotníckym zariadeniam realizáciu rozvojových projektov** aj z iných ako štátnych zdrojov,
- **zadefinujeme a zrealizujeme kroky na sfunkčnenie e-Zdravia do 12 mesiacov**,

prinavrátíme mu tým význam a užitočnosť pre poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, zavedieme patientsky sumár s priebežnou aktualizáciou obsahu elektronickej zdravotnej knižky.

LIEKY A ZDRAVOTNÍCKE POMÔCKY

- **vytvoríme štátnu distribučnú a nákupnú spoločnosť v nadväznosti na systém centrálného obstarávania**, ktorá nahradí centrálné nákupy realizované poisťovňou, a postupne bude môcť rozšíriť svoje portfólio aj o zdravotnícku techniku, a to **v koordinácii so spomínanou HTA**. Štátna distribučná a nákupná spoločnosť bude garantovať efektivitu nákupov a dostupnosť liekov a zdravotníckeho materiálu za najlepších podmienok na trhu. Vytvorenie otvoreného účtu a prepáročovanie na smart kontrakty v rámci centrálného obstarávania. Vytvorením štátnej distribučnej spoločnosti sa skutočne **zamedzí reexportom** liekov zo Slovenska, a to aj jednoduchou zmenou v cenotvorbe zdravotníckych technológií (primárne liekov, pozri ďalej), v snahe zamedziť reexport a tým garantovať dostupnosť pre slovenských pacientov,

- **dotvoríme systému e-Health** v nadväznosti na štandardy a centrálné obstarávanie,

- **zabezpečíme ekonomickú motiváciu pacienta pri kontrole využitia zdravotnej starostlivosti (zamedzenie tzv. „mystery shoppingu pacientov po poliklinike“)**, systém notifikácií pre preventívne prehliadky, užívanie liekov, ZP, ŠZM a DP, racionálna spotreba SVLaZ a doplnkovej ZS), časť ušetreného poistného sa motivačne vráti pacientovi v rozumnej forme,

- **zlúčime alebo prepojíme zdravotnú poisťovňu a Sociálnu poisťovňu**, racionalizácia systému poistenia, eliminácia duplicit, zohľadnenie priamych aj nepriamych medicínskych aj sociálnych nákladov pri financovaní vybraných zdravotníckych technológií,

- **zvýšime kontrolu preskripcie liekov**, zdravotníckych pomôcok, napr. zavedením povinných registrov pre finančne náročnú liečbu, vytvorením callcentra v poisťovni a kontrolu priamo u pacienta,

- **vytvoríme nezávislú revíziu agentúru pre lieky, ZP, ŠZM a DP** (pod HTA/ ÚDZS), zavedieme štandardy a ich aplikovanie pri predpisovaní liekov a zdravotníckych pomôcok (racionalizácia a štandardizácia preskripčných a indikačných obmedzení – PO a IO – v súlade s klinickými štandardmi a so štandardmi pre jednotlivé druhy zdravotníckych zariadení),

- **zavedieme úhradové mechanizmy na úrovni anatomicko-terapeutickej klasifikácie liekov ATC5 pre vybrané skupiny liekov (najmä tuhé perorálne liekové formy), vynechanie z úhrad pre všetky lieky, ZP, ŠZM a DP, ktorých štandardná terapeutická dávka je nižšia ako 0,50 eura (pri rešpektovaní ochranných limitov pre „citlivú“ populáciu),**

- **zmeníme úhradové a cenové mechanizmy v prospech dostupnosti skutočných inovácií vrátane dostupnosti medicínskych technológií pre zriedkavé ochorenia, ktoré by mali byť kompenzované prísnejšími a racionálnejšími opatreniami pri**

cenotvorbe generických liekov a tzv. biosimilárov (zmena systému súčasných úhradových referenčných skupín),

- **zavedieme diferencovanú úhradu pre originálne liečivá a generiká/biosimiláry a diferencovanú úhradu za jednotlivé diagnózy** (posilnenie využitia tzv. mechanizmov zdieľaného rizika, CED – „coverage with evidence-development“ alebo systém podmienenej úhrady, MEA – „managed entry agreements“, alebo dohody o riadenom vstupe, CU – „compassionate use“, alebo tzv. „súcitné užívanie“ najmä pre vysokoinovatívne a finančne náročné technológie pre ultra zriedkavé ochorenia),

- **ak zdravotná poisťovňa nebude vedieť zabezpečiť výkon zdravotníckej starostlivosti v Slovenskej republike do 1 mesiaca od objednania** (v žiadnom relevantnom zdravotníckom zariadení), bude povinná ponúknuť pacientovi na vlastné náklady vykonanie daného úkonu v zahraničí, zároveň bude **nákup vybraných druhov finančne náročnej zdravotnej starostlivosti povolený výhradne v zahraničí** (súvis s ekonomickou aj klinickou bezpečnosťou, tzv. „non economies of scale“ pri malom počte vysokorizikových a finančne náročných výkonov, s neprimeraným viazaním materiálo-technických a personálnych kapacít, ako napr. transplantácia pľúc, robotická chirurgia, transplantácia pečene a pod.),

- **zavedieme telemedicínu** (skrátene čakacích lehôt u všeobecných lekárov tak, že časť výkonov, ktoré iba nepriamo súvisia s výkonom zdravotnej starostlivosti, sa bude robiť elektronicky).

ZDRAVOTNÍCKA POLITIKA

- **pripravíme nový zákon o posudkovej činnosti**, ktorý koncepcne zjednotí posudkovú činnosť a stanoví jej štandardy vo verejnej a v štátnej oblasti. Zákon nielenže koncepcne zjednotí a zároveň zjednoduší posudkovú činnosť, ale aj štandardizuje žiadosti o priznanie dávok odkázanosti, invaliditu a inej formy kompenzácie. Posudková činnosť sa zastreší definovanou jednou štátnou inštitúciou, ktorej výsledok posudku bude záväzný pre všetky zainteresované strany a inštitúcie,

- **zavedieme inštitút verejného činiteľa alebo chránenej osoby** pre niektoré zdravotnícke profesie,

- **na riešenie rôznych sporných situácií s možnosťou pacienta obrátiť sa v zdravotníckej problematike na autoritu**, vytvoríme pozíciu verejného ochrancu práv, zdravotníckeho ombudsmana,

- **posilníme postavenie nezávislosti regulačných orgánov**, Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, Protimonopolného úradu zdravotníctva, NKÚ a ŠÚKL-u rozšírením ich kompetencií, pretože je pre nás nesmierne dôležité, aby sa spomínané úrady stali skutočne nezávislými od politickej moci. Manažment bude vybraný transparentným výberovým konaním,

- **zavedieme verejnú formu zasadania kategorizačnej komisie** a jej verejnú transparentnú činnosť, zmeníme prístup ku kategorizácii liekov a liečiv, zmeníme

frekvenciu spomínanej kategorizácie, zmeníme zloženie kategorizačnej komisie so znížením zastúpenia zdravotných poisťovní znížením tlaku farmaceutických spoločností a zavedením zastúpenia stavovských organizácií, expertov na farmakoekonomiku a HTA a pacientov,

- **budeme presadzovať pravidelný nárast mesačného odvodu za jedného poistenca štátu počnúc minimálne 4 % z vymeriavacieho základu** tak, ako je to uvedené v rámci zákona č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve.

PERSONÁLNE KAPACITY V ZDRAVOTNÍCTVE

- **v čo najkratšom čase legislatívne upravíme pregraduálne a postgraduálne vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov** tak, aby sme vyriešili chýbajúce kvalitné ľudské zdroje v zdravotníctve,

- **pre lekárov zatraktívime a rozšírime rezidentský program**, ktorému prinavrátíme jeho účel,

- **zatraktívime postavenie diplomovaných sestier** ľahšou a rýchlejšou možnosťou získať magisterský titul. Zdravotným sestram rozšírime kompetencie a prinavrátíme ich dôstojnosť a význam,

- **zjednodušíme, za jasne definovaných podmienok, uznávanie vzdelania cudzincov zdravotníkov z krajín mimo EÚ** s povinnosťou minimálneho ročného dohľadu v skúšobnej lehote,

- **zavedieme transparentné a pravidelné zasadania komisie na uznanie vzdelania tak**, aby sa zamedzilo doterajšiemu kšeftovaniu s uznaním vzdelania žiadateľov,

- **nastavíme jasné pravidlá pre financovanie stáží a odbornej praxe** v pregraduálnom aj postgraduálnom vzdelávaní,

- **zjednodušíme administratívnu záťaž pre „rekvalifikáciu“ špecialistov ústavnej zdravotnej starostlivosti pre potreby primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti** (interná medicína – praktický lekár),

- **budeme presadzovať racionalizáciu vzdelávania, štandardov, kompetencií, zodpovednosti a finančného ohodnotenia stredného zdravotníckeho personálu a zdravotných sestier** s ukončeným vysokoškolským vzdelaním pre odlišné potreby ústavnej zdravotnej starostlivosti vs ambulantnej zdravotnej starostlivosti,

- **budeme harmonizovať pravidlá pre zamestnancov školstva**, ktorí pôsobia na klinikách. Finančne a materiálno-technicky posilíme našu akademickú obec, ktorá sa venuje vzdelávaniu zdravotníckych pracovníkov a základnej či aplikovanej vedecko-výskumnej činnosti v jednotlivých oblastiach zdravotníctva vrátane vzdelávania v oblasti zdravotníckeho manažmentu, výskumu v oblasti kvality života či budovaniu kapacít v prospech HPA.

PRÁVNA FORMA ORGANIZÁCIE ZDRAVOTNÍCKYCH ZARIADENÍ

- **transformácia príspevkových organizácií a neziskových organizácií s účasťou štátu** s cieľom umožniť vstup iných verejných subjektov (najmä regionálneho významu) do štruktúr zdravotníckeho zariadenia, pasportizácia majetku, technológií, procesov a fyzických kapacít (budovy, pozemky, vedľajšia hospodárska činnosť),
- **nedovolíme skrytú privatizáciu ústavných zdravotníckych zariadení** súkromnými subjektmi. Zmena právnej formy poskytovateľov zdravotnej starostlivosti si bude v budúcnosti vyžadovať aj priamu angažovanosť nových majiteľov v prospech fondu reprodukcie (spolupodieľanie na investíciách do infraštruktúry, revitalizácie nehnuteľného a obnovy hnutelného majetku),
- **zdieľanie tzv. „best-practice“ a „good governance“ príkladov ústavnej zdravotnej starostlivosti ako „benchmark“ pre celý systém** (napr. niektoré, v súčasnosti pretransformované akciové spoločnosti či neziskové organizácie s účasťou štátu),
- **tvorba synergických efektov v rámci obce resp. regiónu** (zdravotnícke vzdelávanie, domovy sociálnych služieb, rehabilitácie a pod).

III. ŠKOLSTVO A VEDA

Medzinárodné porovnávacie štúdie preukazujú výrazné zaostávanie slovenského školstva za priemerom krajín OECD či našimi susedmi v rámci krajín V4, ako aj chronické zaostávanie Slovenska v oblasti financovania vedy, kultúry i športu. Výdavky na výskum a vývoj v pomere k HDP na Slovensku nedosahujú ani len polovicu priemeru EÚ, výdavky na školstvo sú nižšie viac ako o jedno percento, pričom napríklad výška plátov vysokoškolsky vzdelaných učiteľov základných škôl – napriek ich doterajšiemu zvyšovaniu – je porovnateľná s platom nekvalifikovaných opatrovateliek detí.

Normatívny princíp financovania škôl nivelizuje rozdiely v kvalite vzdelávania, školy sú financované podľa počtu žiakov a personálnej a ekonomickej náročnosti výchovno-vzdelávacieho procesu bez rešpektovania dosiahnutých výsledkov žiakov a študentov či uplatniteľnosti absolventov v hospodárskej praxi. Plnohodnotnému využitiu potenciálu (nielen) mladých vedcov, umelcov či športovcov doma na Slovensku zabráňuje neatraktívne finančné odmeňovanie, ale aj náklady súvisiace s rozvojom ich talentov.

Obrovským problémom sa javí aj čerpanie eurofondov. V operačnom programe Výskum a inovácie bolo v tomto programovom období alokovaných 1,7 miliardy eur. Slovensku sa podarilo zatiaľ vyčerpať len menej ako 15 %, a to do konca programu zostáva už iba niečo vyššie jedného roka. Ako sa chceme v oblasti vedy pohnúť dopredu, ak nie sme schopní efektívne využiť disponibilné zdroje? Významnou komplikáciou pri eurofondoch je aj obrovská byrokratická náročnosť pri podávaní a zúčtovaní projektov. Treba však podotknúť, že my sami si nastavujeme zložitejšie pravidlá, ako to požaduje Európska únia. Obrazne povedané, „zvážeme si ruky a potom sa sťažujeme, že nemôžeme plávať“.

Okrem všeobecného vzdelania by mal školský systém pomôcť mladým ľuďom nájsť si dobré zamestnanie. Mal by poskytnúť mladému človeku také vedomosti a zručnosti, vďaka ktorým bude o neho záujem zo strany zamestnávateľov. Mladý človek sa potom môže osamostatniť od rodičov, založiť si vlastnú rodinu a mať deti. V tejto kľúčovej úlohe náš školský systém, žiaľ, zlyháva.

Takmer dve tretiny absolventov stredných a viac ako polovica absolventov vysokých škôl sa uplatňuje mimo odboru vzdelania, ktorý študovali. V kontraste s týmito číslami sú zistenia z prieskumov priamo od študentov, keď počas štúdia plánuje pracovať v odbore vzdelania 80 až 90 % študentov stredných a vysokých škôl. Existuje tak výrazná disproporcía medzi očakávaniami študentov a reálnou situáciou na trhu práce. Odzrkadľuje to skutočnosť, že mladí ľudia pred voľbou svojej vzdelávacej cesty nemajú dostatok informácií o uplatnení absolventov a perspektíve jednotlivých odborov.

Sme presvedčení, že **nástupný plat učiteľa by mal byť minimálne na úrovni priemerného platu v danom kraji**. Takéto platové ohodnotenie umožní aj mladému učiteľovi postarať sa o rodinu, ak jeho manželka zostane na materskej dovolenke a rodina bude musieť nejaký čas žiť z jedného príjmu. Okrem pravidelného zvyšovania platu v závislosti od odpracovaných rokov by mal byť učiteľ odmeňovaný najmä na základe výsledkov jeho žiakov. Kvalita vzdelania, za ktorú má spoločnosť zaplatiť, sa zároveň

musí prejavíť vo výsledkoch testovania v rámci SR, ale aj v rámci krajín OECD (PISA).

V období, keď bolo jasné, že je nevyhnutné nanovo formulovať strategický dokument vo vzdelávaní, vznikol na základe požiadavky Ministerstva školstva SR dokument Učiace sa Slovensko, ktorý definoval požiadavky na reformu vzdelávacieho systému. Tento dokument, odovzdaný po viacerých odkladoch objednávateľovi v septembri 2017, však nebol vzhľadom na svoju komplikovanosť a komplexnosť implementovaný do procesu tvorby nového Národného programu pre vzdelávanie.

Uvedený stav vedie k trvalej nepripravenosti pedagogických pracovníkov v regionálnom školstve, neschopnosti vysokých škôl držať krok so svetovými univerzitami, poukazuje na neschopnosť Ministerstva školstva SR a jeho priamo riadených organizácií pomôcť učiteľom v redefinovaní ich úloh a postavenia a zároveň je dôkazom ďalšej štvorročnej stagnácie v oblasti vzdelávania.

Je potrebné tiež zdôrazniť, že diskusia okolo vzdelávania sa za posledné roky uberala iba smerom kurikulárnym dokumentom. Nezaobera sa finančnými tokmi a na vzdelávací systém sa nepozera cez vynaložené finančné prostriedky.

Financovanie školstva v SR podľa inštitúcií a podľa typov škôl za rok 2018 (v mil. eur)

	Štátny rozpočet	Obce	VÚC	VŠ	Spolu
Predprimárne	x	424	x	x	424
Základné školy	1 165	370	x	x	1 536
Stredné školy	429	x	89	x	518
Vysoké školy	485	x	x	160	645
Výskum a veda	350	x	x	x	350
Šport	125	x	x	x	125
Priamo riadené organizácie, administratíva a IT	64	x	x	x	64
Ostatné služby vzdelávania	153	x	x	x	153
Spolu	2 772	370	89	160	3 392

Zdroj: Cena štátu, Vesmír verejných výdavkov 2018

Tento ekonomický stav ukazuje tragédiu vzdelávacieho procesu. Nie je možné bez investícií do plátov a vzdelávania učiteľov očakávať, že budú chcieť tvoriť a inovovať vzdelávacie postupy, nie je možné bez investícií do aktivít žiakov očakávať ich zvýšenú motiváciu a úsilie. Zároveň platí, že nie je možné bez adekvátnych investícií do školskej infraštruktúry vybudovať moderné školstvo 21. storočia. Modernizačný dlh v slovenskom školstve je obrovský.

V oblasti financovania školstva chceme urobiť nasledujúce opatrenia:

V prvom rade je dôležitá **identifikácia a odstránenie „čiernych finančných dier“ v systéme.**

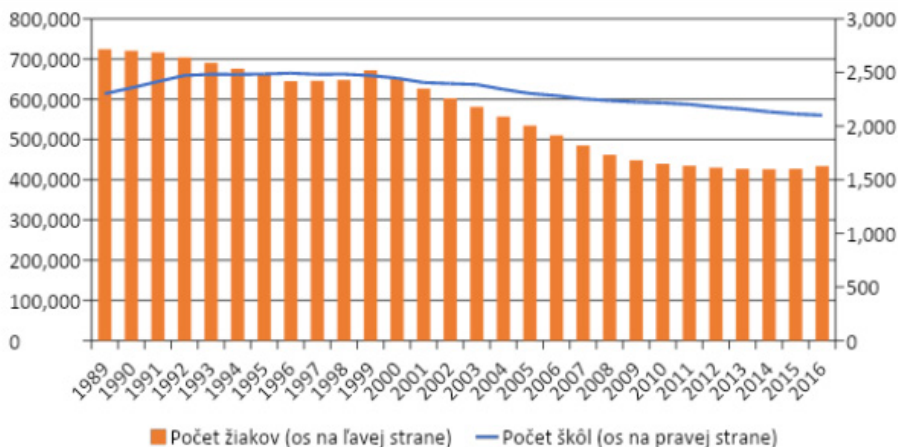
Ako je uvedené, do škôl a vzdelávacieho procesu ročne vojde len 50 % celkového rozpočtu. Je nevyhnutné identifikovať finančné toky, nastaviť (redefinovať) projekty.

Jedným z projektov, kde sa ročne odčerpávajú peniaze, sú rezortné informačné systémy RIS a RIAM. Tieto projekty stoja ročne 10 až 20 mil. eur. Ich riešenia sú zastarané, architektúra nekoncepčná a nedomyšlená. Okrem iného spôsobujú nemalé problémy školám.

Priestor na šetrenie existuje v rámci rozpočtu Ministerstva školstva SR a jeho priamo riadených organizácií (PRO). V roku 2010 sa uskutočnila podrobná analýza jednotlivých PRO. Jej cieľom bolo identifikovať zdroje úspor v kapitole pomocou racionalizácie procesov. Analýza odporučila, aby bolo 7 PRO zrušených, zlúčených a ich činnosti mali prejsť pod iné organizácie alebo byť outsourcované na súkromný sektor. Pri spätnom pohľade na záverečné účty týchto PRO je však zrejmé, že takmer všetky tieto PRO stále existujú a väčšine z nich narástol rozpočet.

V SR máme neefektívnu sieť základných škôl. Počet žiakov ZŠ v SR dlhodobo klesá a za posledné tri dekády poklesol o 40,1 %. Tomu sa však neprispôbili počty škôl a učiteľov, ktoré sa zmenili len nepatrne. Počet škôl poklesol v tomto období približne o 9 % a počet tried o 15 %. Výsledkom je, že až 69 % škôl má menej ako 250 žiakov a 27 % má dokonca menej ako 50 žiakov.

Počet žiakov v porovnaní s počtom škôl za posledných 30 rokov

Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií SR

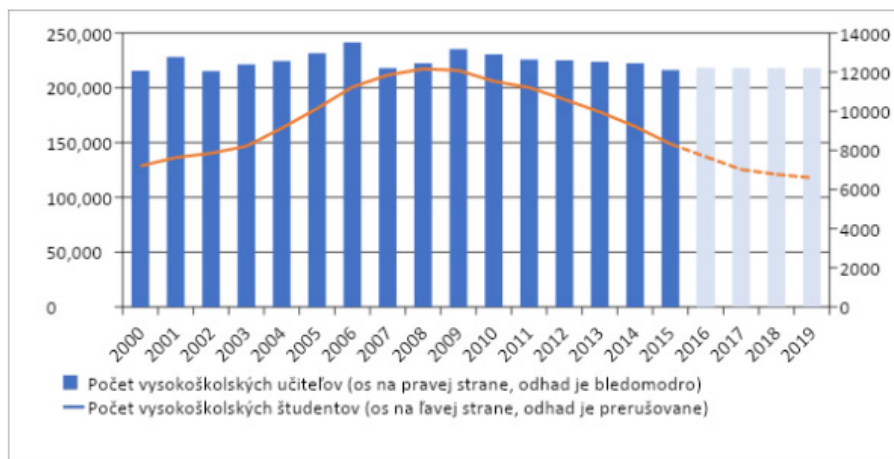
Za dôležité považuje hnutie SME RODINA zosúladiť kompetencie v riadení, najmä zriaďovateľské právomoci s finančnou zodpovednosťou regionálneho školstva tak, aby ho bolo možné lepšie riadiť, priebežne optimalizovať siete škôl a tým znižovať fixné náklady.

Realita totiž ukazuje, že malé školy nie sú spravidla schopné poskytnúť žiakom adekvátne vzdelanie a služby, obrazne povedané, skôr ako centrá voľného času alebo denné stacionáre pre deti s povinnou školskou dochádzkou. Poskytujú „babysitting“ namiesto skutočného vzdelania.

Preto je potrebné pri optimalizácii siete škôl zväziť možnosti vzdelávania na „autonómnych“ školách, ktoré svojou veľkosťou a finančnou rentabilitou budú poskytovať najvyššiu možnú úroveň primárneho vzdelania. Súčasne však štát zabezpečí bezplatnú dopravu žiakov zo spádových obcí. **Hnutie SME RODINA je presvedčené, že regionálne školstvo by sa malo kompetenčne presunúť naspäť pod Ministerstvo školstva SR.**

Rezervy sú rovnako vo vysokom školstve. Náklady vysokého školstva na jedného študenta neustále rastú. Od 2 789 eur v roku 2013 na 3 387 eur v roku 2015 a na 4 503 eur v roku 2018. To vidieť napr. na neprispôbovaní sa počtu vysokoškolských učiteľov počtu študentov:

Počet študentov VŠ v porovnaní s počtom vysokoškolských učiteľov

Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií SR

Kvalitu vzdelávania na vysokých školách môže zvýšiť zmena spôsobu hodnotenia kvality a akreditácií a zmena motívácií pôsobiach vo vysokom školstve. Vysoké školy musia mať väčší záujem poskytovať vzdelávanie, ktoré má zmysel pre mladých ľudí a ich uplatnenie v živote.

Výskum je špecifická časť práce univerzít. Neuniverzitné vysoké školy by nemali mať

povinnosť vykazovať výskum, aby nedeformovali prostredie. Financovanie vysokých škôl by malo byť doplnené o **financovanie výskumu v prioritných oblastiach** v nadväznosti na kľúčový priemysel. Ide najmä o oblasti ako automatizácia, robotizácia, umelá inteligencia (4. priemyselná revolúcia), nové materiály, informačné technológie, kreatívny priemysel, služby v podnikaní, biomedicína a biotechnológie.

V tomto kontexte je dôležité výrazne posilniť grantové financovanie excelentného vedeckého výskumu a medzinárodnej spolupráce.

Ako vhodný model na zvýšenie kvality vysokých škôl sa javí aj možnosť vytvárania konzorcií. V praxi sa zistili nielen ekonomické, ale najmä politické prekážky zlučovania vysokých škôl, ktorých cieľom mala byť eliminácia nekvalitného vzdelávania a výskumu. Formy zmluvného združovania si však nevyžadujú centrálné politické rozhodnutia a plne rešpektujú princípy všetkých zložiek akademickej autonómie.

V súvislosti s financovaním školstva **je potrebné zadefinovať služby a výstupy pre školy**. Ministerstvo školstva je obklopené 16 organizáciami, ktorých úlohy sa duplikujú, sú neaktuálne a neprehľadné a odčerpávajú finančné prostriedky zo systému bez identifikovania výstupov. Je nevyhnutné urobiť analýzu týchto organizácií z hľadiska „služieb“ a „výstupov“ a následne jasne zadefinovať ich úlohy, finančné toky a prepojenia.

V rôznych krajinách existujú rôzne byrokratické inštitúcie, no z hľadiska výstupov (pomoc školám – riaditeľom, učiteľom, žiakom) je ideálne riešenie centralizácia úloh na úrovni ministerstva školstva a grantové vyhlasovanie aktuálnych úloh/projektov pre rôzne subjekty z komerčného, zo štátneho a samosprávneho, ako aj akademického sektora s jasne definovanými požiadavkami pre konečného klienta (školu, dieťa, rodiča).

V hnutí SME RODINA sme presvedčení, že kvalite vzdelávania na Slovensku by prospelo **aj zapojenie a aktivácia daňových poplatníkov do procesu výberu školy pre svoje dieťa**. Dnešné financovanie škôl sa deje cez tzv. normatívy na žiaka (každoročne definované), ktoré plynú zo štátneho rozpočtu k zriaďovateľom a následne do škôl. Normatív sa pohybuje približne od sumy 1 200 eur na žiaka základnej školy do sumy 4 400 eur na študenta odborného učilišťa.

Rodičia svojím rozhodnutím – zápisom svojho potomka na konkrétnu školu – de facto posielajú tieto sumy do škôl. Následný vplyv rodičov na výsledok využitia týchto financií (teda na vzdelanie svojho potomka) je však už veľmi obmedzený. Hoci legislatíva umožnila vznik inštitútu rady školy, kde svoje zastúpenie majú aj rodičia, je akékoľvek validovanie „hodnoty za peniaze“ nereálne.

Ak by rodič dostal normatív – „školský poukaz“ – do vlastnej správy, očakávame jeho veľmi presné zúčtovanie a odpočet. Aktívnym vstupom rodičov do vzdelávacieho procesu detí, ich rozhodnutiami o nákupe vzdelania sa po očakávanom prechodnom období (možno v trvaní dekády) trh vzdelávania stabilizuje a kvalita systému sa zvýši, a to na výkonnej (personálnej a riadiacej), ako aj obsahovej (predmety, vybavenie, atď.) úrovni.

Táto myšlienka vôbec nie je novátorská, a to ani na Slovensku: už niekoľko rokov fungujú poukazy pre mimoškolskú činnosť, ktoré rodičia raz ročne alokujú na konkrétne aktivity svojich detí a tak podporujú činnosť týchto organizácií/subjektov.

Nijaký vzdelávací systém nevie na úrovni primárneho a sekundárneho nižšieho vzdelania definovať potreby trhu práce v horizonte 10 rokov. Dokonca aj definícia úspešného človeka sa v čase mení.

Napriek tomu je možné postulovať, že kreativita a kritické myslenie dokážu dať jednotlivcovi dostatočné prostriedky na jeho aktívnu a zmysluplnú existenciu.

Školstvo musí reagovať na zmenu paradigmy vzdelávania, na nové možnosti prístupu k informáciám, potrebu tímovej spolupráce, vyššej kreativity, zodpovednosti, komplexnosti a interdisciplinárneho prístupu. Učitelia musia s pomocou ministerstva školstva, jeho podriadených inštitúcií a pedagogických fakúlt hľadať nové spôsoby vzdelávania a nový vzdelávací obsah. Je zrejmé, že iba flexibilné a nápady, energiou sršiace školy (ich riaditelia, pedagógovia) dokážu vymyslieť také prostredie s takými prostriedkami, ktoré naučia našich potomkov žiť plnohodnotný a zmysluplný život. Škola by mala žiakov a študentov viesť k príprave na budúce povolanie, praktické aspekty ľudského života, pripraviť ich na budúcnosť. Dnešné školstvo je orientované viac na teoretické vedomosti, minulosť, testovanie a prípravu na testovanie; tieto zložky vzdelávacích aktivít však do budúcnosti deťom veľa nedajú.

Za kľúčové považujeme **posilnenie ťažiskových predmetov** na základných a stredných školách – cudzie jazyky, matematika, fyzika, logika, abstraktné myslenie, digitálna či finančná gramotnosť, sociálne kompetencie.

Rovnako ako o reforme vzdelávania na Slovensku však treba hovoriť o reforme finančných tokov vo vzdelávacom procese. Pozerať sa na vzdelávanie cez peniaze nie je v našich krajinách obvyklé, no spochybnenia desiatky rokov zaužívaných procesov, ich redefinícia nám občanom a daňovým poplatníkom pomôže uvedomiť si svoju cenu.

Na Slovensku by bolo vhodné vytvoriť istú kultúru vzťahov a spolupráce inštitúcií zodpovedných za vzdelávaciu politiku a financovanie s komunitou pedagógov, s profesijnými združeniami a rodičmi tak, aby bolo možné dosahovať dlhodobé ciele prospešné pre celú krajinu, keďže vzdelávací cyklus presahuje jedno volebné obdobie.

Politické hnutie SME RODINA bude vo svojom programe akcentovať strategický význam školstva a vedy pre budúcu prosperitu a celkový rozvoj Slovenska. Vzdelávací systém by mal podporovať výchovu moderného, slobodného, morálneho a tvorivého človeka, ktorý má vo svojom prostredí vzory, ktoré môže nasledovať.

Z uvedeného dôvodu bude hnutie SME RODINA navrhovať nasledujúce okruhy riešení:

I. VÁŽENÝ UČITEĽ A VEDEC

- **zatraktívnenie celoživotného povolania a spoločenského uznania tejto profesie prostredníctvom jej adekvátneho finančného ohodnotenia podľa odbornosti,**

- vytvorenie systému priamej podpory talentovaných mladých učiteľov, vedcov, umelcov a športovcov a zabránenie úniku „mozgov“ do zahraničia,
- garantovanie autonómie škôl a profesionalizácia ich manažmentu,
- vnútorná reforma školstva prierezovo všetkými jeho stupňami,
- zníženie počtu pedagogických fakúlt s cieľom zvýšenia kvality budúcich učiteľov,
- dôraz vo vzdelávaní učiteľov by sa mal klásť na rozvoj ich pedagogických a didaktických vedomostí a zručností, zvýšenie podielu odbornej praxe počas vysokoškolskej prípravy,
- vyžadovanie merateľných výsledkov kvality poskytovaného vzdelávania od učiteľov a vedcov (rozsahom a významom výskumných projektov, počtom zahraničných publikácií, objemom získaných grantov, uplatnením absolventov škôl všetkých stupňov na trhu práce, výsledkami študentov na vedomostných a talentových súťažiach).

II. ATRAKTÍVNE PREDŠKOLSKÉ ZARIADENIA

- dobudovanie a revitalizácia siete jasí a materských škôl podľa potrieb mladých rodín v jednotlivých regiónoch Slovenska,
- garantované bezplatné predprimárne vzdelávanie deťom rok pred začiatkom plnenia ich povinnej školskej dochádzky,
- posilnenie predškolských zariadení o detského psychológa a logopéda,
- skvalitnenie systému vzdelávania manažmentu a zamestnancov predškolských zariadení.

III. ZÁKLADNÁ ŠKOLA – ZÁKLAD PRE ŽIVOT

- bonifikácia financovania základných škôl vo vzťahu k dosahovaným výsledkom v oblasti merania a hodnotenia kvality vzdelávania
- zavedenie jednotných pravidiel hodnotenia úspešnosti žiakov základnej školy
- finančný príspevok rodičom na úrovni 100 eur ročne na každé dieťa na základnej škole na nákup školských potrieb
- posúdenie možnosti zavedenia povinnej školskej dochádzky od 5 rokov veku dieťaťa (tzv. nultý ročník)
- zavedenie plošného slovného hodnotenia žiakov na prvom stupni základných škôl (hodnotenie by malo slúžiť nielen ako referenčné kritérium úrovne vedomostí, ale malo by žiakovi poskytnúť informáciu, čo urobil dobre, čo nesprávne a v čom sa má zlepšiť)
- inovovanie vysvedčení podľa britského modelu, rozšírenie o multikritériálne hodnotenia výkonov, porovnanie s priemerným výsledkom daného ročníka, komplexné slovné hodnotenie a odporúčania pre žiakov a rodičov
- na druhom stupni ZŠ zavedenie blokovej výučby humanitných a prírodovedných predmetov so zameraním na interdisciplinárny charakter študovaných javov a požadovanej úrovne poznania
- v prípade úspechu žiakov napríklad na matematických, programátorských, vedomostných, či športových olympiádach, by mal učiteľ za to dostávať aj príplatok
- zníženie administratívnej zaťaženia učiteľov,
- odstránenie nedostatku kvalitných učebníc, väčšia sloboda pre školy pri výbere vhodných učebných materiálov vytvorením fungujúceho trhu s učebnicami,
- zvýšenie možností celoživotného vzdelávania sa učiteľov cestou napríklad e-learningu a zrušenie kreditového systému,

- modernizácia budov a materiálo-technického zabezpečenia jednotlivých základných škôl,
- zrovnoprávnenie financovania všetkých druhov základných škôl (obecné/štátne, cirkevné, súkromné),
- vytváranie športovísk pri základných školách na voľnočasové aktivity mladých ľudí a širokej verejnosti,
- zavedenie poukážkového systému podpory prístupu žiakov a učiteľov základných a stredných škôl ku kultúrnym hodnotám,
- skvalitnenie materiálo - technického vybavenia školských telocviční a športovísk s dôrazom na podporu športových aktivít mládeže a komúní,
- posúdenie možnosti plošného zavedenia školských uniforiem s cieľom odstrániť viditeľné majetkovo - sociálne rozdiely medzi žiakmi,
- skvalitnenie poradenstva pre žiakov a ich rodičov pri výbere strednej školy a budúceho povolania,
- modernizácia učebných osnov a štúdiá na základných umeleckých školách
- podpora súťaživosti a vytváranie vedomostných a športových súťaží medzi školami – napr. vznik školskej ligy,
- vytvorenie priestoru na zamestnanie asistentov učiteľov, asistentov žiakov, školských psychológov, špeciálnych pedagógov a logopédov vo vzťahu k potrebám detí nielen zo sociálne znevýhodneného prostredia, ale pre všetky deti, ktoré to objektívne potrebujú; uplatníme princíp nárokovateľnosti,
- zriaďovateľ by mal v prípade potreby mať možnosť zriaďovať vekovo zmiešané triedy.

IV. STREDNÁ ŠKOLA – ZÁKLAD PRE BUDÚCE POVOLANIE

- prepojiť systém stredoškolského vzdelávania s požiadavkami zamestnávateľov vytvorením zoznamov pracovných potrieb v praxi,
- podporovať zjednodušenie a rozsiahle zavedenie duálneho vzdelávania, ktorého výhodou nie je len to, že študent získa veľa praktických zručností, ale veľká časť študentov dostane ponuku na zamestnanie priamo z firmami, kde sa vzdelávali,
- upraviť podmienky financovania duálneho vzdelávania – podľa súčasného spôsobu financovania prichádzajú školy o úväzky pedagogických zamestnancov, aj o časť finančných prostriedkov z normatívu,
- zavedenie jednotných pravidiel hodnotenia úspešnosti absolventov gymnázií podľa úspešnosti prijatia na vysoké školy,
- bonifikácia financovania stredných škôl vo vzťahu k uplatneniu ich absolventov na trhu práce pri zohľadnení regionálnych špecifik nezamestnanosti a iných sociodemografických charakteristík obyvateľstva v krajii,
- realizácia maturitných skúšok kompletne nezávislými testovacími agentúrami bez akéhokoľvek zásahu kmeňovou školou, vzrastie tak motivácia žiakov aj pedagógov školy pre kvalitnejšie formy vyučovania,
- výrazne posilnenie stredných odborných škôl technického zamerania o vybavenosť dielní modernými technologickými zariadeniami, dnes práve tieto školy majú problém prevádzkovo „prežiť“, investície do strojných zariadení sú nesmierne náročné, takže prakticky sa nerealizujú,
- neobmedzovať spodnou hranicou počtu žiakov v triedach a v skupinách v stredných odborných školách; v regióne je potreba napr. maximálne troch remeselníkov v danej profesii, viac žiakov o danú profesiu nemusí mať záujem (napr. kominár), viacodborové triedy (skladajúce sa z dvoch, či troch príbuzných odborov) môžu naraziť na problém počtu žiakov v triedach (minimálne 17); rozhodnutie by malo zostať na riaditeľovi školy,

- posilnenie viacodborových tried koeficientom vo finančnom normatíve - jednu hodinu totiž vyučujú súčasne až traja pedagógovia, pričom normatív je len na jedného žiaka; v jednodoborovej triede učí iba jeden učiteľ.

V. VYSOKÉ ŠKOLSTVO A VEDA

- zdvojnásobenie výdavkov na vedu, výskum a vývoj v priebehu piatich rokov s participáciou súkromného sektora,
- zvýšiť atraktivnosť štúdia na konkrétnej vysokej škole zabezpečením jej kredibility v kontexte svetovo uznávaných vysokých škôl,
- sprísnenie kritérií na udelenie akreditácie, zároveň zníženie byrokratického rozsahu celého procesu,
- zvýšenie významu bakalárskeho štúdia a jeho orientácia na uplatnenie absolventov na trhu práce,
- prioritou každej vysokej školy by mal byť študent a jeho uplatnenie na trhu práce, a nie častokrát samoučelný výskum a publikačná činnosť pedagógov,
- zaviesť špecializáciu a diferencovanie financovania vysokoškolských inštitúcií podľa zamerania – iné nároky má vzdelávacia vysoká škola, iné univerzita zameraná na špičkový vedecký výskum,
- zavedenie prepojenia teórie a praxe na magisterskom a inžinierskom štúdiu,
- zintenzívnenie využívania systému duálneho vzdelávania na vysokých školách,
- bonifikácia financovania vysokých škôl vo vzťahu k uplatneniu ich absolventov na trhu práce,
- zavedenie systému mapovania uplatnenia absolventov vysokých škôl, ktorý bude využiteľný aj súkromným a verejným sektorom ako jeden z indikátorov kvality vysokej školy,
- zvýšenie kvalitatívnej úrovne výstupov z výskumu z hľadiska ich celospoločenskej prospešnosti a naviazanie časti príspevku na činnosť vysokých škôl na výsledky z publikačnej činnosti; prostriedky z grantov by nemali slúžiť ako sociálna dávka pre tých, ktorí sa na systéme len priživujú,
- finančné posilnenie a administratívne zjednodušenie grantového financovania základného a aplikovaného vedeckého výskumu za účelom zvýšenia kvality vedeckých výstupov, udržania najkvalitnejších mladých učiteľov a vedcov na Slovensku a merateľnej diferenciácie kvalitných a nekvalitných vysokých škôl a ľudských zdrojov na nich pôsobiacich,
- finančná bonifikácia vysokoškolských pedagógov a vedcov za uverejnené výstupy v relevantných zahraničných publikáciách,
- zintenzívnenie vedecko - pedagogickej spolupráce medzi Slovenskou akadémiou vied a vysokými školami,
- zjednodušenie možnosti spolupráce jednotlivých zložiek Slovenskej akadémie vied s praxou,
- podpora rozvoja univerzitných vedeckých parkov,
- rozšírenie počtu študijných programov vyučovaných v cudzom jazyku,
- zavedenie možnosti absolvovať jednosemestrálny sabatikal pre vysokoškolských pedagógov raz za päť rokov,
- zjednodušenie vnútornej organizačnej štruktúry a procesov v rámci fakúlt a univerzít, zváženie možnosti zavedenia transparentných výberových konaní namiesto voľby v prípade vybraných akademických funkcionárov.

IV. DOPRAVA A VÝSTAVBA

Dlhodobým cieľom SME RODINA je cenovo dostupná, bezpečná, spoľahlivá, kvalitná verejná doprava šetrná k životnému prostrediu. V centre nášho záujmu sú predovšetkým spokojní občania, pre ktorých chceme v doprave kvalitné verejné služby a zrozumiteľné pravidlá.

Naše hnutie sa hlási k názoru, že práca vo verejných službách sa má vykonávať v dôstojných podmienkach a za dôstojnú mzdu. Nemôže vytvárať situácie, keď súkromní dopravcovia zaisťujúci hromadnú dopravu súťažia medzi sebou len cenou práce. Takéto podmienky znižujú bezpečnosť aj komfort cestujúcich. Hnutie bude aktívne podporovať tiež čo najlepšiu finančnú dostupnosť verejnej dopravy predovšetkým pre citlivé skupiny – seniorov, žiakov a študentov.

Vnímame význam individuálnej dopravy a budeme sa usilovať o posilnenie jej bezpečnosti. Prioritou hnutia je dosiahnuť zodpovedajúce zapojenie do európskej dopravnej infraštruktúry, a to prostredníctvom investícií do výstavby nosných sietí, ako aj modernizáciou dopravnej siete a súvisiacej infraštruktúry vrátane mýtného systému. Absencia takéhoto napojenia znižuje komfort cestujúcich a poškodzuje aj potenciál hospodárskeho rastu krajiny.

V oblasti cestnej dopravy SME RODINA považuje za základnú prioritu urýchlenú dostavbu diaľničnej siete a siete rýchlostných komunikácií. Ich absencia poškodzuje hospodársky rozvoj republiky i jednotlivých krajov rovnako ako záujmy občanov predovšetkým v zaostalých regiónoch. Nedostatočná diaľničná infraštruktúra má taktiež negatívne dôsledky pre životné prostredie a kvalitu života občanov. Hnutie bude z rovnakého dôvodu presadzovať stabilný systém financovania opráv, rekonštrukciu a výstavbu ciest II. a III. triedy.

V prípade individuálnej cestnej dopravy, predovšetkým v mestských oblastiach, sa budeme usilovať o rozvoj ich udržateľných a šetrných foriem ako napríklad podporou elektromobility. S týmto cieľom budeme rozvíjať potrebnú infraštruktúru, na ktorej financovanie budeme hľadať väčšiu súčinnosť verejného a súkromného sektora. Budeme presadzovať tiež široké spektrum úsporných opatrení v doprave, ktoré povedú k zníženiu nárokov na spotrebu energie v tomto odvetví. Hnutie sa dlhodobo usiluje o minimalizáciu nadbytočnej premávky v mestách. Podporí preto urýchlenú výstavbu obchvatov okolo veľkých sídiel. Zjednoduší a atraktívni cestovanie verejnou dopravou, okrem iného podporou zmysluplných projektov ako napríklad „smart region“ a „smart city“ alebo výstavbou záchytných parkovísk pre dochádzajúcich (park & ride). Naďalej budeme podporovať cyklistickú dopravu v obciach.

Inteligentný, zelený a trvalo udržateľný dopravný systém

Hnutie SME RODINA si kladie za primárny cieľ predložiť laickej i odbornej verejnosti odborný program dlhodobého charakteru v oblasti rozvoja dopravnej infraštruktúry. Program má stanoviť efektívny smer rozvoja dopravného sektora takým spôsobom a smerom, aby bol rozvoj dopravy primárne orientovaný na oblasti a aspekty, ktorých

podpora povedie prioritne v strednodobom horizonte a podporne aj v dlhodobom horizonte k vytvoreniu udržateľného dopravného systému.

Myslíme si, že v takom dôležitom segmente národného hospodárstva, ako je doprava, je prioritné z dlhodobého hľadiska nastaviť a realizovať dôsledné plánovanie a realizáciu rozvojových projektov upravujúcich smer vo všetkých oblastiach dopravného sektora. Je nepopierateľný fakt, že z hľadiska národného hospodárstva je dopravná infraštruktúra primárnym segmentom, ktorý svojím charakterom zasahuje do celej skupiny iných odvetví. Z uvedeného hľadiska je dôležité koncipovať uvedené aktivity v oblasti dopravy spôsobom, ktorý bude kreirať aj dôležité a efektívne prepojenia vo vzťahu k ostatným sektorom národného hospodárstva.

Azda najväčším problémom v oblasti dopravy na Slovensku je dlhodobo nepriaznivý vývoj cestnej, a to predovšetkým individuálnej (neverejnej) dopravy. Aj v zmysle všeobecne prístupných a zverejnených štatistických údajov možno uviesť, že zatiaľ čo v roku 1995 pripadal jeden osobný automobil na viac ako päť obyvateľov, v roku 2014 je to už jeden osobný automobil na 2,8 obyvateľa. Dôvodom nárastu individuálnej automobilovej dopravy je predovšetkým zvyšujúca sa životná úroveň obyvateľstva a, pochopiteľne, rastúce nároky na kvalitu prepravy. Z hľadiska pomeru výkonov verejnej a neverejnej osobnej dopravy možno konštatovať, že zatiaľ čo koncom 20. storočia bol pomer približne rovnaký, v roku 2014 už verejná doprava predstavovala len štvrtinu celkových dopravných výkonov.

Hlavnou príčinou uvedeného stavu je obrovský nárast individuálnej automobilovej dopravy, a to zákonite predstavuje veľkú negatívnu záťaž pre cestnú infraštruktúru i životné prostredie. Ďalším negatívom, ktoré nemožno opomenúť a ignorovať, sú rastúce nároky na financovanie verejnej dopravy napriek nedostatočnému dopytu po verejnej doprave. Zo strany orgánov verejnej správy dochádza tiež k povinnému zabezpečovaniu verejnej dopravy pre svojich zamestnancov, pričom sa u dopravcov objednávajú spoje, ktoré sa musia dotovať. Objem takýchto spojov zostáva viac-menej konštantný (podľa požiadaviek na základnú dopravnú obslužnosť), ale dopyt, resp. obsadenosť na týchto linkách dlhodobo klesá. Logickým dôsledkom je vyšší objem dotácií požadovaných súkromnými alebo verejnými dopravcami od štátu.

Silový segment hospodárstva, ako je doprava, zohráva v spoločnosti mimoriadne dôležitú úlohu. Zodpovedné inštitucionálne orgány by preto do budúcnosti mali participovať aj na budovaní inteligentných dopravných systémov v rámci podmienok Slovenskej republiky, ktorých primárnym cieľom bude tvorba technologicky orientovaného dopravného prostredia.

Dopravný systém je v našej krajine založený na úzkej závislosti od geografickej a hospodárskej štruktúry štátu, kde dominuje využívanie cestnej dopravy. Ostáva nepopierateľným faktom, že v období minimálne posledných 15 rokov dochádza podobne ako v iných krajinách strednej Európy k enormnému nárastu cestnej dopravy. Pochopiteľne, uvedené skutočnosti sa sekundárne prejavujú v značnom náraste negatívnych vplyvov dopravy na environmentálne prostredie, v dopravnej preťažnosti v mestských aglomeráciách, vysokým počtom smrteľných nehôd na menej rozvinutej cestnej infraštruktúre a, pochopiteľne, aj rastom dopravných nehôd. V nákladnej

doprave sa zase rast cestnej dopravy v rámci podmienok Slovenskej republiky prejavuje znižovaním podielu železničnej, vodnej a leteckej dopravy, pričom je možné konštatovať, že v uvedených oblastiach existuje výrazný priestor na rozšírenie kapacít, ktoré budú znamenať rozvoj národného hospodárstva krajiny.

Doprava v Slovenskej republike je objemom spotreby verejných zdrojov na 4. mieste po sociálnych veciach, zdravotníctve a školstve. Zároveň sa v uvedenom segmente národného hospodárstva rozdeľuje najväčší objem štátnych zákaziek. Napriek uvedeným finančným sumám je takmer tretina štátnych ciest v zlom až havarijnom stave. Železničná doprava neslúži tak, ako by mala, a po rokoch sľubov od jednotlivých vlád je jasné, že ani do roku 2025 sa neprepoja dve najväčšie mestá na Slovensku diaľnicou. Verejnosť je výrazne diskriminovaná a nedostáva požadovanú hodnotu za vynakladané zdroje. Tým najväčším problémom pre našu krajinu je však skutočnosť, že aj to málo finančných zdrojov, ktoré sú dostupné zo štátnej kasy, sa miňa neefektívne.

Hnutie SME RODINA je za efektívne a transparentné rozhodovanie v oblasti dopravy napriek skutočnosti, že väčšina politikov sa bojí reakcií nahnevaných motoristov. Tá zvyšná časť politickej reprezentácie na Slovensku, ktorá nespada do sfér populizmu, má však iný a závažnejší problém. Je vo sfére vplyvu oligarchov, podnikateľských elit a dôležitých dodávateľov. Uvedomujeme si, že Slovensko by malo mať stratégiu rozvoja dopravy, ktorá bude založená na racionalite a nie na populizme ministrov dopravy, ktorí sa vyjadrujú štýlom „najdrahšia diaľnica je tá, ktorá nie je postavená“.

Myslíme si, že už včera bolo neskoro. Naša krajina nemá zodpovedné vedenie orgánov verejnej správy, ktoré rozhodujú o miliardách na výstavbu a rozvoj v cestnej, železničnej, vo vodnej a v leteckej doprave. Je neprípustné, aby sa stále pokračovalo v rámci trasovania prioritnej infraštruktúry v podceňovaní nepriaznivej geológie v rámci našej hornatej krajiny. Musia sa nastaviť iné pravidlá v rámci majetkovoprávneho vyrovnania pozemkov pod plánovanou cestnou infraštruktúrou, v rámci čoho náš štát prerába zbytočne milióny eur. Mimoriadne citlivo vnímame obrovské problémy v rámci verejného obstarávania, v ktorom sa stalo praxou, že dochádza ku konfliktu súťaží, vypadávaní najnižších ponúk, k nezáujmu zabezpečiť kvalitnú a transparentnú súťaž. Je nemysliteľné, aby v rámci tendrovania nových projektov dochádzalo k veľkým časovým sklzom, k predlžovaniu lehôt na prípravu ponúk, k zásahom do súťaží a podobne.

V rámci programu v oblasti dopravy máme iné ciele, s akými doteraz prichádzali naši politickí konkurenti a predchodcovia. Nechceme stavať nové kilometre diaľnic a investovať do nich tam, kde nie sú potrebné, preto, aby sme neodborným populizmom lákali potenciálnych voličov. V niektorých regiónoch Slovenska je efektívnejšie, ak sa plánovaná výstavba drahých rýchlostných ciest a diaľnic, ktoré sa v najbližších 30 rokoch ani nepostavia, modernizovali skôr cesty I. triedy, a to výstavbou malých obchvatov, prostredníctvom ktorých by sa vyčlenila nákladná doprava mimo centier miest. Finančné zdroje, ktoré sú k dispozícii v rámci dopravnej infraštruktúry, by sa mali viac alokovať práve na väčšiu starostlivosť o cesty I. triedy. Prinesie to väčšiu aj bezpečnosť pre vodičov. Je nebezpečné, ak sa takouto nečinnosťou nerieši zlý až havarijný stav mostov, nefunkčných zvodidiel, nebezpečných výtlkov, zle bezpečnostne a technicky riešených križovatiek a pod. Preto budeme prioritne tlačiť na zväčšenie objemu finančných prostriedkov a efektívnejšie využívanie fondov EÚ na modernejšie a bezpečnejšie cesty

I. triedy, ktorých takmer až 40 % je v nevyhovujúcom stave.

V rámci rozvoja dopravy na Slovensku je najdôležitejšie zodpovedať otázku nájdenia a získania zdroja dostatočných finančných prostriedkov na realizovanie opatrení v rozvoji dopravy. Súčasný zdroj štátneho rozpočtu sú nedostatočné, dotácie z eurofondov sú v záverečnej fáze a požiadať si viac a viac je nereálne z dôvodu momentálne nastavenej dlhovej brzdy.

Sme za to, aby prioritou neboli len veľké a drahé projekty v rámci aplikovania neodborného populizmu, ale aby sa do popredia dostali aj lacnejšie a rýchlejšie spôsoby zabezpečenia fungovania dopravy od budovania obchvatov a preložiek ciest I. triedy v rámci kritických úsekov jednotlivých miest až po podporu rozvoja slovenských letísk. Uvedomujeme si pesimizmus zástupcov územnej samosprávy a jednotlivých regiónov, ktorí namiesto toho, aby boli prítomní na strihaní pások v rámci otvárania nových úsekov, počúvali informácie od predstaviteľov štátu o odsunoch termínov začatia a ukončenia výstavby napríklad z dôvodov revidovania starých EIA (napr. výstavba D1 – obchvat Prešova a pod.).

Dopravná infraštruktúra a všetky služby, ktoré sa poskytujú v oblasti dopravy, sú jednou z najdôležitejších súčastí každodenného života občanov nášho štátu. Existenciou kvalitnej dopravnej infraštruktúry zároveň dochádza k zvyšovaniu zamestnanosti, konkurencieschopnosti ekonomiky a hospodárskeho rastu v spoločnosti vrátane rozvoja cestovného ruchu.

Hnutie SME RODINA z uvedených dôvodov, aktuálnej situácie a stavu v oblasti dopravy, predkladá nasledujúci odborný politický program pre uvedeníu oblast pod heslom: inteligentný, zelený a trvalo udržateľný dopravný systém.

Zabezpečíme trvalo udržateľný rast v oblasti dopravnej politiky štátu

Dopravný systém krajiny musí predstavovať udržateľný a konkurencieschopný mechanizmus, ktorý poskytuje možnosti na zlepšenie mobility a schopnosti podporovať hospodársky rast a zamestnanosť. Hnutie je pripravené predložiť zmenu legislatívy, v ktorej sú zakomponované ambiciózne ciele zníženia závislosti od dovozu ropy, zlepšenia životného prostredia spojeného s výrazným znížením emisií skleníkových plynov a v neposlednom rade budovania kapacít železničnej, cestnej, vodnej a leteckej infraštruktúry, čo bude znamenať zníženie počtu dopravných nehôd a lepšiu ochranu životného prostredia. Hnutie si plne uvedomuje aktuálny stav rozvoja dopravy v rámci SR predovšetkým s ohľadom na slabnúcu investičnú schopnosť príslušných orgánov verejnej správy. Je nepopierateľný fakt, že spôsob, akým je nastavená súčasná podpora rozvoja dopravy zo strany štátu, nebude stačiť na to, aby štát a odvetvie dopravy v horizonte nasledujúcich 15 rokov čelilo výzvam, pred ktorými stojí. Orgány verejnej správy preto musia zmeniť spôsob svojho zastaraného a konvenčného uvažovania a začať meniť výkon svojej dopravnej politiky tak, aby sa do praxe začali aplikovať nové stratégie podporujúce konkurencieschopnosť ekonomiky štátu.

Posilíme postavenie výskumu a zabezpečíme podporu inovácií v oblasti dopravnej politiky štátu

Je podstatné, aby sa štát začal vo väčšej miere orientovať na mobilizovanie svojich národných kapacít v oblasti výskumu a inovácií. Uvedený postup bude pochopiteľne v sebe zahŕňať zintenzívnenie podpory cieľov dopravnej politiky a spoločenských cieľov. To, že Slovenská republika je členom EÚ, znamená pre nás výhodu v tom význame, že sme súčasťou veľkého jednotného európskeho dopravného priestoru.

EÚ plní významnú úlohu koordinácie prostredníctvom rôznych nástrojov a partnerstiev, ako sú napríklad európske technologické platformy a spoločné technologické iniciatívy, ktoré je možné vo výraznejšej miere využiť.

Práve uvedená výhoda umožňuje aj slovenským subjektom rozsiahle aplikovanie rôznych inovačných technológií a služieb, ktoré so sebou prinášajú využitie úspor a vytvorenie silného konkurencieschopného slovenského trhu.

Ak dôjde k mobilizovaniu národných a zároveň k výraznejšiemu prepojeniu európskych kapacít výskumu a inovácií na podporu cieľov dopravnej politiky a spoločenských cieľov, dôjde zároveň k väčšej životaschopnosti nášho dopravného systému. Tým logicky dôjde k väčšiemu hospodárskemu rastu a možnosti tvorby pracovných miest, ako aj dosiahnutiu trvalo udržateľnej ekonomiky.

Zabezpečíme využitie nových finančných nástrojov v rámci rozvoja potenciálu jednotlivých druhov dopravy

Z hľadiska rozvoja inovačných kapacít je potrebné zamerať sa na jednotlivé druhy dopravy, pričom každý z nich čelí odlišným tlakom na trhu, rôznym hnacím silám pre inováciu, ako aj požiadavkám zo strany ich používateľov. K ďalším osobitostiam patrí dosť nešťastne riešené inštitucionálne usporiadanie v oblasti rozhodovania o doprave (NDS, SSC a pod.), ako aj odlišné priority v oblastiach dopravného výskumu, inovácií a uvádzania na trh.

Uvedieme do praxe v Slovenskej republike model používaný v krajinách západnej Európy, ktorý v súlade s metodikou ESA 2010 umožní vyňatie kľúčových dopravných podnikov z rozpočtu verejnej správy, v dôsledku čoho sa (zdravý) dlh týchto spoločností nebude započítavať do dlhu rozpočtu verejnej správy. Takto získané zdroje použijeme výlučne na investičnú činnosť. Uvedený model financovania používa napríklad rakúska diaľničná spoločnosť ASFINAG.

Dôsledkom implementácie uvedeného modelu zabezpečíme elimináciu znášania rizika štátu za podnikanie štátnych spoločností v oblasti dopravy (spoločnosti budú podnikáť v oblasti investícií do výstavby, správy a prevádzky dopravnej infraštruktúry na vlastné obchodné riziko a nie na riziko štátu). Tento model bude znamenať rovnako zavedenie manažérskej kontroly a zodpovednosti voči veriteľom týchto podnikov tak, ako je to v štandardných nadnárodných korporáciách.

Máme reálnu víziu novej integrovanej dopravy zameranej na aplikovanie alternatívnych a ekologických spôsobov dopravy

Cieľom hnutia SME RODINA v rámci svojho programu v oblasti vývoja slovenskej dopravy je predložiť víziu rozvoja dopravy, ktorá bude zohľadňovať očakávaný vývoj národného aj európskeho dopravného a výrobného priemyslu. Inštitucionálne aj legislatívne nástroje musia byť nastavené tak, aby sa slovenský priemysel presúval k výhode založenej na vysokej pridanej hodnote, spojenej s inováciami pri navrhovaní, výrobe a prevádzke zložitých systémov a služieb s nižším obsahom uhlíka. Uvedená skutočnosť bude pochopiteľne znamenať podporu zamestnanosti a rastu.

Musí dôjsť k zmene legislatívy, ktorá bude znamenať zavedenie nových materiálov a výrobných procesov, čo so sebou prinesie nových technologických partnerov do dopravného-výrobného odvetvia.

Spolu so silnejšou vzájomnou interakciou medzi jednotlivými spôsobmi dopravy sa tak posilní inovačný charakter odvetvia, čo prinesie ekologickejšie produkty a posilní sa hodnota európskej značky produktov a služieb vysokej kvality, tak ako nám to stanovuje príslušná európska legislatíva.

V budúcnosti je dôležité, aby sa pozornosť sústredila na využívanie dopravy spôsobom, ktorý povedie k zníženiu vplyvu na životné prostredie a vyššej efektívnosti využívania zdrojov. Legislatívou treba nastaviť segment dopravy tak, aby sa postupne začali vo väčšej miere používať alternatívne palivá, udržateľné zdroje energie a viac využívať energeticky účinné a ekologickejšie dopravné prostriedky, t. j. aby sa začala zavádzať nová generácia ekologických vozidiel.

Zmeníme dopravnú infraštruktúru, zabezpečíme nové služby, vyššiu spoľahlivosť a viac flexibility v oblasti dopravy

Je dôležité myslieť na to, aby boli v horizonte 15 rokov všetky hlavné letiská a riečne prístavy spojené so železničnou sieťou. V súvislosti s uvedeným je zároveň dôležité myslieť na aplikovanie podporných služieb, ktoré budú zahŕňať kompletne informačné, platobné a rezervačné služby.

Každý strategicky dôležitý terminál pre osobnú a nákladnú dopravu bude technologicky naprojektovaný a vybavený vyspelými zariadeniami tak, aby oproti súčasnosti došlo k lepším, cenovo dostupným a bezpapierovým logistickým službám s nižšou uhlíkovou záťažou. Zároveň zabezpečíme, aby v záujme zaistenia vyšších nárokov na bezpečnosť došlo k zavádzaniu technológií, ktoré umožnia vykonávanie dopravy bez smrteľných nehôd.

Dopravnú infraštruktúru zmeníme tak, aby došlo k zavedeniu a aplikovaniu novej architektúry národného systému dopravy, ktorá bude v oveľa väčšej miere prepojená s riadiacimi a informačnými systémami celoeurópskej dopravy na základe najmodernejších technológií. Budeme skvalitňovať monitorovacie a riadiace systémy, ktorými sa zlepšia a zefektívnia cestovné a logistické služby.

Dopravná politika štátu sa bude v oveľa väčšej miere orientovať na aplikáciu prvkov a nástrojov, pomocou ktorých sa dopravný systém a infraštruktúra na Slovensku stanú viac:

- intermodálnymi – vybudovanie vysokoautomatizovaných a moderných terminálov vrátane ich vybavenia,
- technologicky a inteligentne automatizovanými,
- environmentálnejšími a ekologickejšími – t. j. využívanie menej zapaľujúcich a nízkouhlíkových palív a menšieho zaťaženia prírody a krajiny fosílnymi palivami.

Vytvoríme lepšie podmienky na využívanie novej generácie ekologických, bezpečných a tichých cestných vozidiel a vlakov.

Je nevyhnutné, aby dopravné prostriedky vo verejnej doprave, ktoré sa používajú v súčasnosti, boli v horizonte 10 rokov nahradené ekologickými, bezpečnými a tichými dopravnými prostriedkami.

Individuálna cestná doprava: vytvorili sme a zavedieme do praxe finančný mechanizmus, ktorý zvýši dostupnosť nových a v Slovenskej republike vyrábaných vozidiel pre bežných občanov a podniky, ktoré podnikajú na Slovensku. Formou dlhodobého prenájmu zabezpečíme to, aby každý občan Slovenskej republiky a spoločnosť so sídlom v Slovenskej republike mali k dispozícii nasledujúce vozidlá za uvedených podmienok:

vozidlo	obstarávacía cena	mesačný nájom
Volkswagen up! CVS2 eco up! 1,0 EcoFuel	12.340,-	75,-
Kia Ceed 1,4 D CVT Gold	15.990,-	100,-
Kia Sportage 1,6 Gdi Gold	22.090,-	95,-
Peugeot 208 1.2 PureTech ETG5 STOP & START	14.815,-	115,-
Citroen C3 PureTech 110 EAT 6 S&S SHINE	14.990,-	125,-
VW Touareg Touareg Limited Plus 3.0 V6 TDI SCR 8st.automat	50.703,-	180,-
Land Rover Discovery Discovery HSE 2,0D SD4 AWD Auto	71.380,-	195,-

Uvedený mesačný nájom zahŕňa eZnámku, daň z pridanej hodnoty a zákonné a havarijné poistenie vozidla. Pri vozidlách predpokladáme nulovú akontáciu a dĺžku prenájmu 36 mesiacov.

Uvedený mesačný nájom zahŕňa e-Známku, daň z pridanej hodnoty a zákonné a havarijné poistenie vozidla. Pri vozidlách predpokladáme nulovú akontáciu a dĺžku prenájmu minimálne 36 mesiacov.

Konkrétny finančný a realizačný model bude predstavený v osobitnom programovom materiáli.

Uvedeným spôsobom by sme chceli znížiť priemerný vek vozového parku v Slovenskej republike z aktuálnych 13,5 roka na 6 až 7 rokov. Tým dôjde k zásadnej redukcii emisií

v cestnej doprave a rovnako k výraznému zvýšeniu bezpečnosti na cestách. Okrem toho má toto opatrenie podporiť domácu spotrebu vozidiel vyrobených v Slovenskej republike a chrániť tak pracovné miesta. Myslíme si, že toto opatrenie by mohlo dostať do lokálneho obehu zhruba 15 % vozidiel vyrobených v Slovenskej republike. Okrem toho očakávame pozitívny dosah tohto opatrenia na rozpočet verejnej správy v objeme viac ako 300 miliónov eur.

Uvedeným opatrením zároveň vytvoríme predpoklad na zvýšenie dostupnosti vozidiel s alternatívnym pohonom, kde štát ako hlavný nákupca a prenajímateľ vozového parku obyvateľstvu a podnikateľskej sfére bude viesť účinne postupne zaradzovať do svojej ponuky vozidlá s hybridným pohonom a následne plne elektrické vozidlá (v nadväznosti na výstavbu infraštruktúry a dostatočné rozšírenie dobíjajúcich staníc).

Hromadná cestná doprava: vo väčšej miere začneme aplikovať legislatívu, ktorá bude vytvárať podmienky na využitie nových typov vozidiel v špecifickej infraštruktúre s ekologickejším prístupom (napr. použitie vozidiel s alternatívnym pohonom). V oblasti verejnej dopravy zabezpečíme, aby ostala pre väčšinu mestského a vidieckeho obyvateľstva cenovo výhodnou a prístupnou bez ohľadu na spoločenské postavenie a bydlisko, pričom zároveň musí dôjsť k vytvoreniu podmienok na väčšiu závislosť verejnej dopravy od elektrickej energie (ekologická autobusová a mikrobusev doprava).

Železničná doprava: použitím a aplikovaním technologicky vyspelejších špeciálnych dopravných prostriedkov vytvoríme podmienky na prílev nových zákazníkov v oblasti osobnej a nákladnej dopravy. Práve nákladná železničná doprava má pre nás prioritné postavenie v otázke investícií zo strany štátu, keďže uvedený druh dopravy je z hľadiska nákladnej dopravy oproti iným druhom dopravy ekologickejší a menej finančne náročný.

Cyklistická doprava: s cieľom zníženia emisií a skvalitnenia ovzdušia v centrách väčších miest zabezpečíme investície a pomocnú ruku samosprávam pri budovaní cyklickej dopravy.

Vytvoríme lepšie podmienky na väčšiu konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov v sektore dopravy

Zrealizujeme legislatívne zmeny, pomocou ktorých dôjde k aplikovaniu vyspelejších technológií a inovácií v doprave a ktorými sa podporí rozsiahly progres uvedeného segmentu odvetvia. Zároveň dôjde k jeho zatraktívneniu pre novú generáciu talentovaných ľudí, inovátorov a podnikateľov. Zavedieme lepšiu koordináciu investícií do odbornej prípravy a vzdelávania, menšiu byrokraciu a lepší prístup k financiám tak, aby sa zlepšila konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov v sektore.

Zo strany štátu musí dôjsť k úprave dopravného systému, pričom ministerstvo dopravy ako garant tvorby dopravnej politiky štátu zabezpečí rôznymi mobilnými a internetovými aplikáciami zvýšenie informovanosti občanov tak, aby sa podnietili zmeny v správaní spotrebiteľov, ktoré budú v súlade s technologickou inováciou.

Efektívnejšie inštitucionálne zabezpečenie koordinácie dopravnej politiky štátu

V súčasnosti v rámci podmienok Slovenskej republiky existujú dvaja správcovia štátnych ciest, t. j. NDS a SSC. Prístup k výstavbe, údržbe, prevádzke a rekonštrukcii diaľnic, rýchlostných ciest a ciest I. triedy v rámci SR je jasným systémovým nedostatkom, ktorý vychádza z neefektívnosti koordinácie politik v cestnom hospodárstve. Fakt je, že výsledkom uvedeného stavu je nedostatočná koordinácia činností NDS a SSC pri plánovaní výstavby, ako aj v oblasti prevádzky a údržby. Problémom sa javí tiež skutočnosť, že sa vždy efektívne neplánuje nová výstavba a realizácia zodpovedajúceho stupňa údržby, predovšetkým na strane SSC, ktorá s ohľadom na uvedené skutočnosti nedisponuje potrebným technickým zázemím, finančnými prostriedkami. Ako veľkým nedostatok sa javí aj nemožnosť zo strany Slovenskej správy ciest realizovať údržbu vlastnými prostriedkami.

Je zrejmé, že existujúce štruktúry a spojenia zainteresovaných a zodpovedných subjektov bránia úplnej realizácii potenciálu, ktorý poskytujú inovácie v doprave. Môžu byť ovplyvňované aj trendmi z iných odvetví, ako sú telekomunikácie a energetika. Súčasná inštitucionálna uzavretosť sa zmení len novým nastavením princípov udržateľného financovania dopravného sektora a zmenou princípov správy a údržby cestnej infraštruktúry tak, že z inštitucionálneho hľadiska sa zlúčia obe inštitúcie do jednej.

Rozvoj jednotlivých segmentov dopravného systému Slovenskej republiky efektívne cieľnými opatreniami

CESTNÁ DOPRAVA

- **Zabezpečíme dopravnú dostupnosť v kritických regiónoch Slovenska prostredníctvom efektívnej a udržateľnej infraštruktúry.** Musí sa zvýšiť dostupnosť sídiel aj priemyselných zón nedostatočne infraštruktúrne vyspelých regiónov.
- **Implementácia novej koncepcie cestnej siete.** Nami modifikovaná koncepcia cestnej siete bude určovať princípy, podľa ktorých sa bude usporadúvať cestná sieť vzhľadom na dopravný význam jednotlivých ťahov. Ako už bolo spomenuté, v súčasnosti jednotlivé triedy ciest v mnohých prípadoch nezodpovedajú ich dopravnému významu. Je našou prioritou, aby nová koncepcia mala silnejší vplyv na trvalo udržateľný a efektívnejší rozvoj cestnej siete.
- **Vytvoríme podmienky na efektívnejšie riešenie dopravnej krízy v aglomerácii Bratislavy.** Rozvoj cestnej infraštruktúry v aglomerácii Bratislavy je pre nás jednou z najväčších priorít, keďže súčasná cestná sieť v tomto mimoriadne dôležitom regióne dlhodobo prekračuje dopravnú kapacitu a nevyhovuje z hľadiska bezpečnosti, komfortu cestnej dopravy. Otázne je, či je využitie PPP projektu vo výstavbe diaľnice D4 a R7 postačujúce v rámci riešenia problémov v bratislavskej aglomerácii. Je potrebné zamerať sa aj na zvýšenie dopravnej kapacity existujúcich prístupových komunikácií do hlavného mesta a ich doplnenie vybudovaním chýbajúcich úsekov nadväzujúcich cestných komunikácií. master plan musí v sebe obsahovať efektívnejšiu parkovaciu politiku, a to vrátane vybudovania parkovísk

„park and ride“, realizáciu železničného uzla Bratislava (systém mestských vlakov a zárodok budúceho metra v Bratislave), lepšie prepojenie na informačný dopravný systém, prispôsobenie ciest I. triedy verejnej doprave a mnohé iné.

- **Zabezpečíme intenzívnejšiu modernizáciu odpočívadiel vrátane zvýšenia množstva odstavných plôch.** Uvedené opatrenia nadväzujú na narastajúcu osobnú a nákladnú dopravu. V súvislosti s tým vytvoríme aj vhodné podmienky na zabezpečenie výstavby nabíjacích a čerpacích staníc s alternatívnymi palivami na odpočívadlách, aby sa umožnila prejazdnosť vozidiel s alternatívnym pohonom. Vzhľadom na to, že nie všade je možné stavať diaľnice a rýchlostné cesty, je potrebné zaoberať sa otázkou výstavby odpočívadiel na cestách I. triedy.
- **Zintenzívňime rozvoj informačného dopravného systému.** Týmto krokom sa začnú vo väčšej miere získavať kvalitné údaje o doprave, na čo bude nadväzovať efektívne plánovanie cestnej siete, koordinovanejšie riadenie a regulácia dopravy. V 21. storočí je pre členskú krajinu EÚ štandardom, aby diaľnice, rýchlostné cesty a cesty I. triedy boli vybavené zariadeniami informačného dopravného systému, medzi ktoré patria najmä meteostanice, automatické sčítače dopravy, systémy na dynamické váženie a pod.
- **Rozvoj súčasnej siete ciest I. a II. triedy.** V súčasnej ekonomickej situácii, keď vláda SR nevie nájsť finančné prostriedky ani na dostavbu diaľnice D1 (napr. úsek D1 Turany – Hubová), je efektívnejšie zamerať sa vo väčšej miere na skrátenie vzájomnej časovej dostupnosti miest a regiónov Slovenskej republiky budovaním obchvatov a preložiek ciest I. triedy, najmä v úsekoch s nevyhovujúcimi technickými, bezpečnostnými a kapacitnými parametrami (napr. cesty I. triedy I/51, I/64, I/66, I/74, I/75, I/76 a iné). Účinnějšíou legislatívou zabezpečíme kontrolu prepravných povolení všetkých dopravcov v rámci územia Slovenska, aby nemohlo nedochádzať k porušovaniu dohôd o cestnej doprave zo strany dopravcov.
- **Vytvorenie inštitútu dlhodobého plánovania výstavby a údržby cestnej siete** – tak ako v iných štátoch Európskej únie, aj na Slovensku by mal byť predmetný inštitút zavedený do praxe. Vytvorenie dlhodobého záväzného plánu výstavby bude mať za následok, že ktorákoľvek vláda, ktorá bude riešiť výstavbu nadradenej cestnej infraštruktúry, bude zviazaná plnením výstavby na základe dlhodobého plánu a nie na základe chvíľkových politických a mocenských záujmov. V tejto súvislosti bude možné uskutočniť efektívnejšie plánovanie finančných prostriedkov na výstavbu v nasledujúcich obdobiach. Je potrebné čo najskôr presadiť zjednodušenie zákonných podmienok na urýchlenie výstavby strategických stavieb. Dlhodobá koncepcia výstavby strategických stavieb je dôležitým prvkom pre efektívnejšiu prípravu stavebných firiem na výstavbu. V súčasnosti stavebné firmy na Slovensku nie sú schopné pripraviť sa do budúcnosti na plánovanú výstavbu (t. j. na to, čo sa bude stavať), tým sa nám, samozrejme, predražujú stavby. V čo najskoršom období musí teda dôjsť k zmene dopravnej politiky štátu podľa reálnych hospodárskych možností.
- **Urýchlená rekodifikácia stavebného práva a príprava zákona o líniových stavbách,** ktorý má skrátiť čas prípravy stavieb a ktorý by zakotvil jednotné povoloňacie konanie realizované v niekoľkých fázach a završené vydaním

konečného povoľovacieho rozhodnutia. Do tzv. koordinovaného konania by sa podľa nášho návrhu malo spojiť územné rozhodnutie i stavebné povolenie. Výsledkom bude vydanie jediného rozhodnutia, ktorým bude líniová stavba súčasne povolená i umiestnená. Proti rozhodnutiu by malo byť prípustné jediné odvolanie.

Je nutné doplniť inštrumenty chrániace dotknuté osoby, pričom treba vyvážiť a lepšie vyriešiť možnosť vstupovať na pozemky. Čo je však najdôležitejšie, treba zaistiť, aby súčasťou zápisu stavby do plánu potrieb bolo aj trasovanie danej stavby. Zákon o líniových stavbách by bol lex specialis k stavebnému zákonu.

Výsledkom činnosti príslušných orgánov verejnej správy podľa zákona o líniových stavbách je stav, keď je všetko pripravené na to, aby sa mohlo začať stavať. Stavba je umiestnená v krajine tak, aby sa čo najviac zohľadňovali prania dotknutých vlastníkov pozemkov, pričom dochádza k usporiadaniu akýchkoľvek podnetov účastníkov konania a minimalizuje sa nutnosť vyvlastňovania. Každý dotknutý majiteľ musí dostať šancu pozemok predať za zvýhodnenú cenu alebo vymeniť za iný. Až v prípade, ak nedôjde k dohode medzi štátom a vlastníkom nehnuteľnosti, môžu nastúpiť podmienky na vyvlastnenie. Zároveň je dôležité a potrebné urýchlene začať pracovať na rekodifikácii stavebného práva. Po všetkých novelách sa slovenský stavebný zákon stal neprehľadnou motanicou ustanovení.

Presadíme teda nový stavebný zákon, ktorý uľahčí realizáciu všetkých typov stavieb. Žiadateľ podá jednu žiadosť, ostatné zaistí príslušný stavebný úrad.

- **Potrebné investície do dopravnej infraštruktúry.** Dlhodobu neuspokojivý stav údržby a opráv celkovej dopravnej infraštruktúry postupne napravíme zavedením systému BIM (Building Information Management). Tento systém s využitím moderných digitálnych technológií umožňuje sledovať stavebný objekt od fázy projektovania až do ukončenia jeho životnosti. Tak je možné efektívne plánovať údržbu, opravy a veľké rekonštrukcie.

ŽELEZNIČNÁ DOPRAVA

- **Posilníme úlohu železnice ako primárneho dopravného prvku v systéme verejnej hromadnej dopravy tam, kde je to opodstatnené.** Účinná a efektívna železničná verejná doprava má potenciál byť moderný, bezpečný a ekologický dopravný prvok, ktorý je vhodné podporovať najmä ako nosnú časť dopravného systému verejnej osobnej dopravy. Uvedomujeme si, že podiel železničnej nákladnej dopravy na celkovom dopravnom výkone je veľmi nízky, pričom železnica má potenciál tento podiel zvýšiť a prispieť tak najmä k zníženiu environmentálnej záťaže a k zvýšeniu bezpečnosti prevádzky. Preto zabezpečíme dostatočnú kapacitu na rozvoj nákladnej dopravy na železnici, nastavíme udržateľnú stratégiu poplatkov za dopravnú cestu, zlepšíme podmienky na kombinovanú dopravu, podporíme rozvoj nákladísk a zefektívime prevádzku nákladnej dopravy.
- **Zlepšíme kvalitu železničnej prevádzky.** Uvedený cieľ budeme presadzovať z dôvodu posilnenia úlohy železnice s cieľom zvýšiť výkonnosť v nákladnej doprave. Sme za hospodárnosť a ekologickosť hnacích vozidiel, v osobnej doprave za

dostatočný počet komfortných vozidiel v systéme dopravy. Na tratiach, ktoré nie sú elektrifikované, zabezpečíme ekologickosť hnacích vozidiel, s väčšou podporou alternatívnych palív. Je potrebné si uvedomiť, že pre Slovenskú republiku ako členský štát EÚ je prioritou dodržiavanie štandardov kvality vlakov osobnej dopravy a zaistenie financovania nadobudnutia a prevádzky vozidiel pre verejnú osobnú dopravu.

- **Zintenzívňime modernizáciu hlavných tratí TEN-T, ktoré sú vo vysokom stupni prípravy, vrátane nosnej východno-západnej trate Slovenska.** Vláda SR musí podľa nášho názoru viac tlačiť na modernizáciu medzistaničných úsekov a staníc, zvýšenie rýchlosti, zabezpečiť prechod na striedavý napájací systém a v konečnom dôsledku skrátiť cestovné časy. Nemožno opomenúť uvedený druh dopravy, ktorý vykazuje značný prepravný potenciál v osobnej aj v nákladnej doprave.
- **Vytvoríme finančné podmienky na zrýchlenie modernizácie bratislavského železničného uzla.** Uvedený cieľ je pre nás kľúčovým predovšetkým z dôvodu osobitne strategickej polohy uvedeného železničného uzla ako dôležitej súčasti hlavných železničných koridorov. Laická aj odborná verejnosť sa určite zhodne na tom, že súčasný stav infraštruktúry a limitovaná funkcionalita nie sú vôbec postačujúce z hľadiska súčasných ani budúcich prepravných potrieb po roku 2030. Zasadíme sa za implementáciu takého variantu železničného uzla v Bratislave, ktorý pri nastavení taktu dopravy na úroveň MHD dokáže nahradiť metro v Bratislave. V tejto súvislosti zväžíme implementáciu zapustených variantov, ktoré majú potenciál zásadným spôsobom zrýchliť dopravný tok v Bratislave.
- **Budeme trvať na tom, aby sa vytvoril prevádzkový koncept osobnej dopravy na železnici v rámci konceptu verejnej hromadnej dopravy do r. 2030 s výhľadom na r. 2060.** Pozornosť by sa podľa nášho názoru mala orientovať na kreovanie centrálnej koordinačnej jednotky v rámci verejnej dopravy, a to vrátane výstavby multimodálnych prestupných terminálov na miestach, ktoré si to vyžadujú. V rámci diskusií s odborníkmi v oblasti dopravy si uvedomujeme, že v súčasnosti nie je na Slovensku koordinovaná autobusová a železničná osobná doprava. Výsledkom je súbeh autobusov a vlakov, pričom dochádza k časovej a ekonomickej neefektívnosti hlavne v rámci verejnej hromadnej dopravy. Železnica má na mnohých miestach Slovenska potenciál stať sa nosnou chrbticou verejnej dopravy (napr. aglomerácie Bratislava, Žilina, Košice).
- **Mimoriadne dôležité je aj centralizovanie riadenia prevádzky v rámci železničnej dopravy. Preto budeme trvať na výstavbe centrálnych dispečerských pracovísk a zároveň zabezpečíme centralizáciu riadenia prevádzky.** Slovenská republika ako členský štát EÚ by podľa nášho názoru mala postupne prechádzať na aplikáciu zabezpečovacieho zariadenia trati pre prechod na centrálné riadenie, čoho výsledkom budú prevádzkové úspory a zefektívnenie prevádzky na tratiach.
- **Zasadíme sa za komplexnú rekonštrukciu a modernizáciu južnej železničnej trasy** (Bratislava, Nové Zámky, Zvolen, Banská Bystrica, Košice) so zameraním na spriechodnenie a zrýchlenie trasy. Prioritne sa budeme zameriavať na odstránenie havarijných stavov na tejto trase.

VEREJNÁ OSOBNÁ A NEMOTOROVÁ DOPRAVA

- **Zabezpečíme možnosti obnovy vozidlového parku v zodpovedajúcej kvalite 21. storočia.** Všetci cítíme, že najväčšie problémy badať najmä v mestskej hromadnej doprave, kde je pre dopravcov ťažko riešiteľná pravidelná obnova vozového parku. Keďže dotácie z eurofondov nám už nebudú pridelené v takých kvantách ako doteraz, je potrebné, aby došlo k predefinovaniu financovania a prevádzky verejnej dopravy väčším zapojením súkromných dopravcov a liberalizáciou dopravy tak, aby bola možná obnova vozidlového parku z prostriedkov získaných počas bežnej prevádzky z tržieb a kompenzácií.
- **Zabezpečíme efektívnejšiu územnú a technickú integráciu verejnej dopravy v mestských aglomeráciách.** Rozhádzaním kompetencií zodpovedných inštitúcií a v dôsledku nie vždy plne zohľadnenej potreby cestujúcich dochádza k situáciám, keď služba vo verejnom záujme sa neponúka v primeranom rozsahu, pričom cestovné poriadky prímestskej dopravy bývajú neprehľadné a služby nie sú vždy dostatočne koordinované. Preto zabezpečíme vytvorenie prímestských integrovaných dopravných systémov, ktoré budú prispôbené miestnym potrebám tak, aby sa efektívne využili financie na kompenzácie strát a maximalizovalo sa využitie služieb ponúkaných nad rozsah minimálnych štandardov.
- **Vytvoríme lepšie podmienky na cyklistickú a pešiu dopravu na miestnej a regionálnej úrovni.** Zastaraný stav peších a cyklistických ciest v mestách a ich okolí nie je možné vyriešiť vždy iba finančnými prostriedkami, dostupným priestorom a obmedzenou výstavbou novej infraštruktúry. Výstavba dopravnej infraštruktúry na Slovensku sa dlhodobo orientovala na výstavbu mestských komunikácií, rýchlostných ciest a diaľnic, pričom na chodcov a cyklistov sa v značnej miere zabúdalo. Jednoznačnou prioritou je budovanie záchytných parkovísk vo veľkých aglomeráciách a zefektívnenie parkovacej politiky tak, aby sa chodníky zbavili parkujúcich áut a otvorili tým, pre ktorých boli prioritne stavané, t. j. chodcom. Zároveň presadíme riešenia, ktoré budú rešpektovať cyklistov aj za cenu prípadného obmedzenia automobilovej dopravy.
- **Presadíme novú stratégiu preferencie verejnej osobnej dopravy v urbanizovaných územiach.** Uvedená stratégia bude motorom rozvoja udržateľnej mobility v mestách, prioritou bude systematická preferencia vozidiel verejnej osobnej dopravy v rámci integrovaných dopravných systémov a kreovanie preferenčných vyhradených pruhov pre trolejbusy a autobusy tam, kde je to potrebné.
- **Revitalizujeme železničné stanice a zastávky s cieľom zvýšenia kvality cestovania.** Aby došlo k väčšiemu používaniu verejnej osobnej dopravy cestujúcou verejnosťou, treba zabezpečiť železničné zastávky, stanice a príchody vrátane dostatočného vybavenia na odbavovanie a poskytovanie informácií cestujúcim o železničných spojoch v regionálnej a diaľkovej doprave.
- **Zrýchlime výstavbu električkových a trolejbusových tratí pre trolejbusy a električky s nižšou emisnou zaťaženosťou.** V súvislosti s realizáciou modernizácie

trati, v rámci ktorých sa v súčasnosti v značnej miere využívajú zdroje z eurofondov, bude v budúcnosti potrebné postupne zaviesť také finančné modely v mestách s dráhovou dopravou, ktoré zabezpečia financovanie obnovy infraštruktúry bez ohrozovania premávky MHD. Vytvoríme podmienky na realizovanie inteligentných zastávok a ďalších informačných systémov poskytujúcich informácie v reálnom čase na dostatočné informovanie cestujúcich o skutočných odchodoch a situácii v prevádzke MHD. Postupne sa treba zamerať na využívanie vozidiel s alternatívnymi palivami najmä v mestskej a prímestskej verejnej doprave s cieľom znižovať emisie skleníkových plynov.

VODNÁ DOPRAVA

- **Zabezpečíme lepšie plavebné podmienky a technické opatrenia pre zlepšenie splavnosti plavebnej dráhy vodnej cesty Dunaj.** Dunaj je nepochybne vodná cesta medzinárodného významu. Naším primárnym cieľom je prijať opatrenia zamerané na zlepšenie splavnosti Dunaja. Uvedené kroky budú mať citeľný dosah na väčšie a efektívnejšie využívanie už existujúcich prístavov na Dunaji v SR a výrazne to posilní úlohu vodnej dopravy pri preprave tovarov nad 300 km ako podstatného dopravného prvku v dopravnom systéme. Prioritné pre nás je tiež zamerať sa na rekonštrukciu a modernizáciu plavebných komôr Vodného diela Gabčíkovo z dôvodu ich zlého technického stavu.
- **Zlepšime systém slovenských verejných prístavov.** Cieľom je zlepšenie nevyhovujúceho technického a prevádzkového stavu verejných prístavov a súvisiacej infraštruktúry pre identifikované potreby dopytu. Zlepšenie technických a prevádzkových podmienok systému verejných prístavov minimalizuje negatívny dosah vodnej dopravy na životné prostredie a zdravie ľudí tak, že prispeje k prechodu na iný druh dopravy (hlavne v nákladnej doprave). Akékoľvek infraštruktúrne opatrenia budú musieť byť v súlade s environmentálnou legislatívou na národnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ.
- **Stanovenie opodstatnenosti a podmienok na rozvoj, modernizáciu a rekonštrukciu iných sledovaných vodných ciest v SR.** Vhodné stanovenie opodstatnenosti a podmienok prispeje v budúcnosti k redukcii dopravných zápch, k zlepšeniu bezpečnosti cestnej nákladnej dopravy, k dosiahnutiu väčších energetických úspor a k environmentálnej ochrane.
- **Začneme aplikovať rozšírené riečne informačné služby.** Opatrenie je zamerané na zlepšovanie využívania riečnych informačných služieb (RIS) v kontexte zvýšenia bezpečnosti a rozvoja komunikačnej a informačnej infraštruktúry vo vodnej doprave.
- **Zmodernizujeme verejné prístavy na Slovensku.** Uvedený cieľ je zameraný na modernizáciu prístavov na rieke Dunaj, pričom sa má dosiahnuť rast výkonov prostredníctvom vodnej dopravy. Prioritným projektom je modernizácia prístavu Bratislava. Modernizáciu prístavu Bratislava v podobe nových investícií do infraštruktúry, prekladných zariadení a dobudovania nových skladovacích priestorov sa zabezpečí silnejšie postavenie prístavu v rámci európskej konkurencie. Svoju pozornosť však zameriame aj na majetkovoprávne vyrovnanie vzťahov v prístave

Bratislava, pričom zámerom by malo byť prevádzkovanie prístavu prevádzkovateľom (spoločnosť Verejné prístavy, a. s.) s viacerými operátormi v rámci obchodnoprávnych vzťahov.

CIVILNÉ LETECTVO

- **Zabezpečíme modernizáciu a budovanie infraštruktúry civilného letectva na účely hospodárskeho rozvoja krajiny a regiónu a zvyšovania kvality poskytovaných služieb.** Cieľom modernizácie, budovania a údržby letiskovej infraštruktúry je predovšetkým zaistenie vytvárania podmienok umožňujúcich rozvoj v oblasti civilného letectva vrátane tvorby aktívnych nástrojov na podporu vstupu dôležitých leteckých dopravcov na náš trh.
- **Optimalizujeme sústavu letísk prevádzkovaných letiskovými spoločnosťami z dôvodu zaistenia funkčného a efektívneho plánovania rozvoja civilného letectva.** Zavedieme spoločné prevádzkovo-organizačné opatrenia na strane letiskových spoločností prevádzkujúcich letiská na území SR tak, aby došlo k zefektívneniu rozsahu a charakteru poskytovaných služieb.

V. CESTOVNÝ RUCH

Podľa vyjadrenia Zväzu cestovného ruchu Slovenskej republiky cestovný ruch na Slovensku v posledných rokoch síce dynamicky rastie, ale je to len konštatovanie pri pohľade na hrubé čísla zohľadňujúce počty návštevníkov, prenocovania a tržby. Tržby vo všetkých službách, ktoré generuje cestovný ruch na Slovensku, prekračujú v posledných rokoch hranicu 5 miliárd eur. Cestovný ruch dáva v súčasnosti prácu viac ako 160 000 zamestnancom. Zároveň sa ukazuje, že vývoj cestovného ruchu na Slovensku nemá z dlhodobého hľadiska stabilný rast. Napriek zvyšujúcemu sa počtu návštevníkov, prenocovaní, ale aj tržieb cestovný ruch stagnuje. Prejavy stagnácie vidíme predovšetkým v poklese konkurencieschopnosti, ktorá je dôsledkom nedostatku investícií, a v pomalom raste zamestnanosti, ktorú brzdia neustále sa zvyšujúce náklady. Je to výsledok zlého nastavenia podmienok na podnikanie v službách. Treba zdôrazniť, že viac ako 90 % podnikov v cestovnom ruchu tvoria malé a stredné podniky.

Vytvorenie osobitného ministerstva pre cestovný ruch a propagáciu

Keďže oblasť cestovného ruchu ako dôležitého hospodárskeho odvetvia na Slovensku zatiaľ, takpovediac, nemá pána a je úplne mimo záujmu ostatných ministerstiev (sekcii cestovného ruchu na ministerstve dopravy pri všetkej predstavivosti nemožno považovať za relevantný subjekt). Hnutie SME RODINA bude presadzovať vytvorenie osobitného ministerstva pre cestovný ruch a propagáciu. Náplňou práce tohto ministerstva by mala byť tvorba a koordinácia politiky v oblasti cestovného ruchu ako osobitného hospodárskeho odvetvia v slovenskom hospodárstve. Zároveň by ministerstvo malo mať vytvorené sekcie ekonomiky, legislatívy a stratégie, ktoré by spolu s odbornou verejnosťou definovali a presadzovali záujmy podnikateľov aj verejnosti v oblasti cestovného ruchu na Slovensku.

Vecne by malo ministerstvo koordinovať činnosť navrhovanej SACR, oblastných organizácií cestovného ruchu a navrhovanej štátnej spoločnosti pre turistickú infraštruktúru.

Založenie štátnej spoločnosti pre turistickú infraštruktúru

Ako jedno z hlavných obmedzení v oblasti turizmu v Slovenskej republike vnímame neexistenciu rozsiahleho trhu pre turizmus v porovnaní s okolitými krajinami (Česká republika má Prahu, Rakúsko má Viedeň a Alpy atď.). Ide o „svetovo známe atrakcie“, ktoré do krajiny lákajú turistov a motivujú ich v tejto krajine stráviť dlhšie obdobie. V oblasti cestovného ruchu je v posledných desaťročiach v globálnom meradle známych množstvo prípadov, kde aj s prispením štátu došlo k vytvoreniu cieľených atrakcií, na ktoré sa chodia s vášňou pozeráť ľudia z celého sveta, a to napriek tomu, že sa nachádzajú mnohokrát v nehostinnom prostredí. Najvypuklejším príkladom z tohto pohľadu je Dubaj v Spojených arabských emirátoch. Na jeho mieste sa nachádzala ešte pred niekoľkými rokmi len púšť.

Na Slovensku sa veľmi málo hovorí o tom, že Slovensko má potenciál vybudovať atrakcie celoeurópskeho či možno globálneho formátu. Širokej verejnosti je napríklad málo

známe, že na Slovensku máme podzemné kapsuly naplnené morskou vodou z obdobia treťohôr. Vlastnosti podzemnej morskej vody, ktorá sa dnes využíva na liečebné účely napríklad v kúpeľoch v Podhájskej, pritom predstihnú aj svetoznámu vodu z Mŕtveho mora. Množstvo podzemnej morskej vody je podľa dostupných prieskumov také veľké, že jednotlivé lokality (napríklad Podhájska) dokážu naplniť vodnú nádrž s rozlohou viac ako 14 hektárov. Vytvorením vodného areálu takéhoto rozsahu a následným dobudovaním sprievodných atrakcií (botanická záhrada na spôsob britského Eden Project, kde sa podarilo sklbiť dažďový prales, botanickú záhradu a vzdelávacie aktivity na jednom mieste) alebo zábavných parkov inšpirovaných treťohornými svetom pritom dochádza k vytvoreniu miesta, ktoré ma potenciál následne lákať množstvo turistov zo Slovenska aj zo zahraničia. Tým sa zároveň vytvára priestor – trh na výstavbu ubytovacích zariadení, reštaurácií, požičovní športového náčinia a rozvoj pestrého spektra služieb.

Domnievame sa, že základnú infraštruktúru, ktorá by vytvárala trh pre podnikanie v cestovnom ruchu – ako sme uviedli v príklade – by mal principiálne vytvárať štát (rovnako ako buduje cesty či železnice).

S týmto cieľom navrhujeme vytvorenie Spoločnosti pre turistickú infraštruktúru, ktorej úlohou by bolo plánovanie, investorská činnosť a následná správa centrálnej turistickej infraštruktúry. Spoločnosť by zároveň bola hlavným investorom – aspoň v začiatkovej fáze – pri výstavbe centrálnej turistickej infraštruktúry.

Turizmus sa nedá robiť bez propagácie – obnovenie SACR

Otázku propagácie Slovenska ako turistickej destinácie v zahraničí mala na Slovensku historicky Slovenská agentúra pre cestovný ruch. Táto bola neskôr včlenená do štruktúr Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky, čo malo za následok jej úplnú marginalizáciu (podpora turizmu z rozpočtu verejnej správy predstavuje čiastku 0,07 %, pričom turizmus sa na Slovensku podieľa – aj bez zavedenia satelitného účtu – na tvorbe HDP zhruba 3 %).

Navrhujeme preto vytvorenie – obnovenie – samostatnej Slovenskej agentúry pre cestovný ruch, ktorá by fungovala podľa vzoru Österreich Werbung. Navrhujeme, aby rozpočet tejto agentúry predstavoval sumu na úrovni približne 50 miliónov eur. Tieto zdroje by mali byť poskytnuté jednak zo štátneho rozpočtu (75 %), ako aj z prostredia podnikateľskej sféry, ktorá na výnosoch z turizmu priamo či nepriamo profituje. Myslíme si, že finančná participácia súkromnej sféry zabezpečí na jednej strane hospodárne vynakladanie prostriedkov a na druhej strane zabezpečí priame prepojenie medzi SACR a odvetvím turizmu, ktoré má propagovať.

Úlohou SACR by mala byť – ako sme už spomenuli – dôsledné mapovanie a analýza zariadení cestovného ruchu v Slovenskej republike, propagácia slovenského cestovného ruchu v zahraničí, analýza a výskum jednotlivých zahraničných trhov, ktoré sú pre cestovný ruch na Slovensku dôležité. SACR by mala tiež sprostredkovať podnikateľom v cestovnom ruchu spätnú väzbu, aby vedeli svoju ponuku prispôbovať požiadavkám potenciálnych turistov z rôznych častí sveta. SACR by mala aj dávať impulzy Spoločnosti pre turistickú infraštruktúru, o aký typ infraštruktúry je na medzinárodnom trhu záujem. SACR by mala zamestnávať odborníkov z oblasti marketingu a public relations.

Nakoniec by mala mať aj kontraktačnú právomoc aktívne rokovať so zahraničnými tour operátormi pri uzatváraní zmlúv na medzinárodných turistických veľtrhoch v prospech slovenských podnikateľov v oblasti turizmu.

SACR by mala byť tiež partnerom pre už jestvujúce oblastné organizácie cestovného ruchu (OOCR) v jednotlivých častiach Slovenska, ktoré majú na starosti rozvoj turistického ruchu v danom regióne Slovenska a predstavujú spoluprácu medzi samosprávou a lokálnymi podnikateľmi v oblasti cestovného ruchu.

Opatrenia zamerané na podporu podnikania v cestovnom ruchu

Keďže odvetvie turizmu na Slovensku neustále zápasí s nedostatkom kapitálu, navrhujeme, aby bolo toto odvetvie podoporené nasledujúcimi opatreniami:

- zníženie sadzby dane z pridanej hodnoty na všetky služby v cestovnom ruchu na 10 %, pričom toto opatrenie by sa malo vzťahovať na všetky služby súvisiace s cestovným ruchom, a zahŕňať tak ubytovacie a stravovacie služby v hoteloch a penziónoch, ako aj služby cestovných a informačných kancelárií, sprievodcovské služby, rekreačné služby (napr. akvaparky, zábavné podujatia), osobná preprava a prenájom vozidiel, služby športových zariadení (napr. lyžiarske strediská, golfové ihriská, kúpaliská), predaj cestovných lístkov, vstupeniek, suvenírov a pod.;
- prenájom súkromných izieb v rodinných domoch s celkovou kapacitou menšou ako 10 lôžok vo vidieckych turistických oblastiach Slovenska (a teda zároveň v obciach menších ako 5 000 obyvateľov) navrhujeme oslobodiť od dane z príjmu za predpokladu, že sa tieto lôžka prenájmajú na účel cestovného ruchu;
- dotiahnutie zonácie podľa vzoru viacerých úspešných západoeurópskych krajín (alpský región).

Nakoniec chceme konštatovať, že pokiaľ ide o príspevky na rekreačné poukazy, budeme podporovať ich zachovanie len pre veľké podniky, tak ako je to v súčasnosti. Nie sme zástancom ich rozširovania na malých a stredných podnikateľov.

VI. HOSPODÁRSTVO, DANE, ENERGETIKA, INFORMAČNÁ SPOLOČNOSŤ A KYBERNETICKÁ BEZPEČNOSŤ

HOSPODÁRSTVO

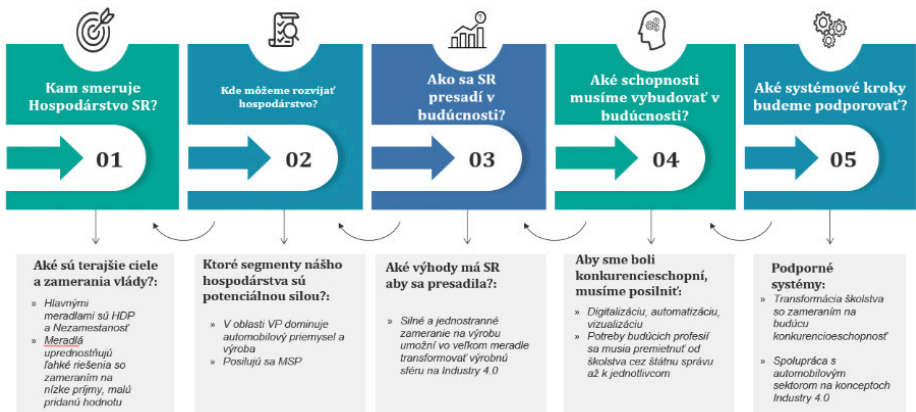
Terajší stav

V hospodárstve Slovenskej republiky má dominantné postavenie priemysel. Priemyselná výroba je kľúčovým národohospodárskym odvetvím. Je predpoklad, že priemysel aj v roku 2020 bude hlavným nositeľom kvalitnej zamestnanosti, tvorby pridanej hodnoty v hospodárstve Slovenskej republiky. Tieto parametre predpokladajú, že priemysel bude garantom makroekonomickej stability, najmä svojou vysokou exportnou výkonnosťou a bude liahňou inovácií.

Ohrozenie

Celosvetový posun k priemyslu 4.0 (najmä však zameranie svetových priemyselných lídrov ako napríklad Čína a jej programové vyhlásenie o cieľoch automatizácie do roku 2025) vytvoria enormný cenový tlak na výrobcov. Ten sa premietne do zrýchlenej potreby automatizovať a nahrádzať nízкокvalifikovanú pracovnú silu. Investície spojené s automatizáciou budú smerované predovšetkým do krajín schopných profesijne zvládnuť automatizáciu a jej financovanie. Tento trend bude umocnený v automobilovom sektore posunom k elektrickým a iným alternatívnym pohonom.

Návrh politiky hospodárstva SR

Pre hospodárstvo Slovenskej republiky sú zásadné tieto kroky:

- adaptovanie zamerania ekonomiky na kvalitatívne parametre – ekonomická efektivita výrobných síl, štátnej správy atď. a konzekventné ustúpenie od kvantitatívnych, často netransparentných parametrov a v niektorých prípadoch prežitkov, ako je napr. HDP, podiel vysokoškolsky vzdelaných ľudí alebo nezamestnanosť,
- vytvorenie stratégie pre veľké podniky na naštartovanie nových metód výroby, udržanie zamestnanosti a generovanie veľkých technologických zmien v budúcnosti,
- vytvorenie stratégie rozvoja pre malé a stredné podniky ako budúcej záruky inovatívnosti nášho priemyslu.

Stratégia pre veľké podniky

	Strategické zameranie	Aktivity	Informačné technológie
<2019	HDP, Nezamestnanosť		
2020	Nová stratégia rozvoja hospodárstva s cieľom udržať veľké podniky konkurencieschopné vzhľadom na automatizačné trendy	Definovanie zamerania a merateľných parametrov	Digitalizácia E-Government
2021	Industry 4.0 5G sieť	Inkluzívne zapojiť automobilový sektor a strategické zameranie hospodárstva	Inhibítorom bude dostupnosť siete (WAN a WiFi) a povedomie obyvateľstva
2022	Cirkulárny design a ekonomika ako nosný proces udržateľnosti ekonomiky a ekológie	Vytvoriť inovatívnu skupinu vedenú automobilovým sektorom, ktorá bude zameraná na udržateľnosť a prepojiť design s cirkulárnou ekonomikou	Digitálne technológie, CAD, systémy PLM
2025	Rozšíriť stratégiu hospodárstva o nové prvky (podporené cez posilnenú digitalizáciu a vizualizáciu)	Naštartovať oblasti ako kreatívny priemysel	

Pre udržanie zamestnanosti vo veľkých podnikoch bude kľúčové správne prepojiť trendy, ich ekonomický dosah a potrebu transformácie profesijného zamerania budúcej pracovnej sily. Hospodárstvu Slovenskej republiky pomáha jej silný automobilový sektor na generovanie projektov priemyslu 4.0 do budúcnosti, kde sa Slovenská republika musí aktívne zapojiť a inkluzívne prepojiť automobilový priemysel, budúci obraz automobilového sektora, s ohľadom na priemysel 4.0 a potrebu profesií budúcnosti. Veľkou výhodou je, že profesie potrebné pre transformáciu automobilového sektora sú práve trendové profesie – automatizačné, robotizačné, IT sektor, digitalizácia a vizualizácia. Súčasťou stratégie bude aj prijatá Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu (RIS3).

Stratégia pre malé a stredné podniky

	Strategické zameranie	Aktivity	Informačné technológie
<2019			
2020	Väčšia podpora MSP zo strany štátu, (príprava nových legislatívnych opatrení, daňových zvýhodnení alebo , vytvorenie fondu pre zavedenie podporných finančných schém zameraných na MSP)	Úprava zákonov týkajúcich sa MSP, tak aby im uľahčili zakladanie firiem a podnikanie (vrátane startupov) a aby prilákali aj zahraničných investorov.	Výbudovane novej IT infraštruktúry ktorá je základom pre dokončenie digitalizácie verejnej správy, tak aby komunikácia MSP so štátom prebiehala výlučne elektronickou formou.
2021	Priemyselná revolúcia 4.0 => zaeďinovať podmienky pre MSP, aby zvládli túto novú etapu podnikania.	Prípraviť vzdelávací systém na priemyselnú revolúciu 4.0 (školy, vzdelávacie inštitúcie, MSP).	Sústrediť sa na nové digitálne technológie a inovácie, ktoré by pomáhali uspieť MSP v konkurenčnom prostredí.
2022	Zabezpečiť ešte väčšie prepojenie vedy a výskumu s MSP.	Výtvorenie podporných schém, ktoré by motivovali MSP, aby do svojho podnikania vo väčšej miere zapájali vysoké školy alebo vedecké inštitúcie.	Výbudovať nové výskumno-vývojové inštitúcie so zameraním na nové technológie budúcnosti.
2025	Ekologicky efektívne hospodárstvo.	Vytvoriť také podnikateľské prostredie, ktoré bude ekologické a šetrné voči životnému prostrediu, ale bude konkurencieschopné v modernom digitálnom svete.	Podpora a rozvoj nových technológií ako sú umelá inteligencia, kybernetická bezpečnosť, pokročilé digitálne zručnosti, robotické prevádzky alebo super rýchle počítače.

Paralelne s nosnými veľkými výrobnými podnikmi, najmä v automobilovom priemysle a v spotrebnej elektrotechnike, bude potrebné vytvoriť sieť vysokoinovatívnych stredných podnikov. Dosiachneme to prepojením účinnej legislatívy a vzdelávacieho systému.

Štátne organizácie a trendy:

Zapojenie existujúcich organizácií ako SARIO a Slovak Investment Holding bude musieť byť integračnou súčasťou celkovej stratégie.

Jedným z merateľných parametrov zlepšovania bude postavenie Slovenskej republiky vo vzťahu ku krajinám OECD a EÚ v hodnoteniach podnikateľského prostredia ako napríklad postavenie Slovenskej republiky v Doing Business s cieľom umiestniť sa v EÚ v top 5 alebo znižovanie regulačného zaťaženia podnikania v Slovenskej republike.

Efektívnu implementáciu hospodárskej politiky možno dosiahnuť iba časovým a integrovaným zosúladením rezortných, odvetvových a prierezoých politik.

DANE

Vo verejnej diskusii ohľadom daní a rozpočtu verejnej správy dnes v Slovenskej republike dominuje téma vyrovnaného rozpočtu. Príliš málo sa pritom sústreďuje pozornosť na to, že rozpočet verejnej správy je tvorený najmä zdrojmi, ktoré každý z nás platí do spoločnej kasy, aby sme si tak mohli spolu ako obyvatelia tohto štátu vybudovať kvalitné prostredie na pokojný život našich rodín. Každý z nás – jednoduchých ľudí – prispieva do tohto spoločného rozpočtu, koľko vládze. A predsa tu máme stále prípady – a nie je ich málo –, keď dochádza k obrovskej daňovej nespravodlivosti na úkor obyvateľov našej krajiny. Preto naše hnutie navrhuje v daňovej oblasti zavedenie týchto opatrení:

- **Dodatočné výnosy v prospech rozpočtu verejnej správy pri investíciách štátu do infraštruktúry a výstavby nájomných bytov:** štúdie rakúskeho inštitútu WIFO (WIFO Studien 2008 a nasl., Helmenstein 2012) konštatujú, že ak krajina investuje do rozvoja dopravnej a bytovej infraštruktúry, dokáže vytvárať v priebehu výstavby zhruba 13 000 až 17 000 pracovných miest na každú jednu investovanú miliardu, pričom sa zároveň čiastka vo výške 50 - 55 % z investovanej sumy dostáva prostredníctvom rôznych daní a poplatkov späť do rozpočtu verejnej správy. Ďalšie štúdie (Näherung, Helmenstein 2012, IHS) ukazujú, že v priebehu prevádzky správne investované zdroje do výstavby infraštruktúry vytvárajú tisíce pracovných miest a predstavujú ďalší dodatočný príjem do rozpočtu verejnej správy vo výške 30 - 50 % z hodnoty investície. Kvalifikované odhady najznámejších expertov na makroekonómiu na Slovensku ukazujú, že nami navrhované opatrenia dokážu zvýšiť medziročný prírastok hrubého domáceho produktu Slovenskej republiky o približne 4 % ročne. Investičné stimuly, ktoré navrhujeme, a ktoré zároveň nezaťažujú verejne financie, prinesú teda do rozpočtu verejnej správy zhruba 2 miliardy ročne.
- **Zlepšenie výberu dane z pridanej hodnoty:** Slovensko má podľa správy Európskej Komisie zo Septembra 2019 jeden z najhorších výberov na dani z pridanej hodnoty v Európskej únii. Európska Komisia prišla k záveru, že pri výbere tejto dane, kde sa prevalili veľké daňové škandály – napríklad kauza Bašternák – prichádza Slovensko o 23 % prostriedkov, čo predstavovalo za rok 2017 pre slovenský rozpočet verejnej správy čistú stratu o výške 1,791 miliardy euro. Jedná sa pritom o čiastku, ktorá v roku 2017 predstavovala zhruba rozpočet ministerstva zdravotníctva a ministerstva financií spolu, a o ktorú nás obrali daňoví podvodníci. Priemerná strata na výbere dane z pridanej hodnoty sa pritom v Európskej únii hýbe na úrovni 11,2 %. Hnutie SME Rodina preto prijíma opatrenia potrebné na zlepšenie výberu dane z pridanej hodnoty, ktoré zabezpečia jej výber na úrovni priemeru Európskej únie. Toto opatrenie prinesie do rozpočtu verejnej správy navyše čiastku vo výške zhruba 1 miliardy euro.
- **Daň z dividend pre veľké finančné inštitúcie a telekomunikačných operátorov:** veľké finančné inštitúcie pôsobiace v Slovenskej republike sú neodmysliteľným partnerom tak verejného, ako aj súkromného podnikateľského sektora na Slovensku. Vďaka stabilnému podnikateľskému prostrediu a dobrému vývoju platobnej disciplíny slovenských občanov a spoločností slovenské banky, poisťovne a telekomunikačné spoločnosti dosahujú veľmi vysokú ziskovosť. Sme zásadne proti tomu, aby zisky, ktoré tieto inštitúcie dosiahli podnikaním na Slovensku, boli takpovediac „bezplatne“ vyvázané na zahraničné účty vlastníkov týchto finančných inštitúcií. Zavedieme preto daň z dividend alebo opatrenie s obdobným účinkom v súlade s legislatívou Európskej únie, ktoré zabezpečia, že pri vývoze kapitálu do zahraničia zaplatí finančná inštitúcia v prospech rozpočtu

verejnej správy Slovenskej republiky čiastku rovnajúcu sa 33 % zisku po zdanení. Toto opatrenie sa nebude týkať spoločností, ktorých čistý zisk neprevýši čiastku milión eur. Zároveň zavedieme prísne kontroly transferového oceňovania, aby nedochádzalo k skrytému vyvážaniu ziskov zahraničnými vlastníckmi finančných inštitúcií a telekomunikačných operátorov. Očakávame, že toto opatrenie prinesie v prospech rozpočtu verejnej správy čiastku v rozmedzí 300 až 400 miliónov eur.

- **Zdanenie energetických monopolov:** priemerná ziskovosť energetických spoločností v globálnom meradle predstavuje zhruba 16 %. Na Slovensku máme energetické podniky, ktoré majú prakticky monopolné alebo oligopolné postavenie. Tieto spoločnosti podnikajú v slovenskom prostredí a predávajú svoje produkty a služby slovenským domácnostiam a podnikateľom, pričom dosahujú ziskovosť nezriedka na úrovni 35-50 % (napríklad Nafta, a.s., ktorej ziskovosť predstavuje 44 %, prípadne SPP-distribúcia, a.s. dosahuje ziskovosť na úrovni 38 %). Iba tieto dve spoločnosti pritom dosiahli za rok 2018 čistý zisk prevyšujúci 165 miliónov euro. Tieto zisky zdaníme osobitnou daňou vo výške 50 %.
- **Digitálna daň:** zavedieme v Slovenskej republike digitálnu daň pre veľké globálne firmy z internetovej reklamy, a to za využívanie internetu pri dodávkach alebo sprostredkovaní tovaru, ako aj z predaja údajov o klientoch, ktorý realizujú so zákazníkmi na území Slovenskej republiky. Digitálnu daň budú platiť len veľké nadnárodné korporácie s globálnym ročným obratom nad 750 miliónov eur. Sadzba dane bude 5 %. Týmto opatrením budú dotknuté napríklad spoločnosti Google, Facebook, Airbnb, Uber, Alibaba, Booking.com atď. Toto opatrenie by mohlo priniesť do rozpočtu verejnej správy čiastku okolo 100 miliónov eur ročne.

ENERGETIKA

„Energie - pre každú rodinu!“

Kvalitu života obyvateľstva, určuje index ľudského rozvoja (HDI – Human Development Index), ktorý hodnotí 3 hlavné kritériá:

- **zdravie,**
- **prístup k vzdelaniu,**
- **kvalitu života.**

Zdravie sa meria očakávanou dĺžkou života pri narodení dieťaťa, prístup k vzdelaniu je hodnotený mierou gramotnosti dospelaj populácie a kvalita života sa určuje na základe hrubého domáceho produktu na obyvateľa.

Pravý ukazovateľ **kvality života** sa často úzko spája s ďalším kvalitatívnym ukazovateľom, ktorým je úroveň elektrifikácie. Elektrická energia je komoditou, bez ktorej by si moderný človek ťažko vedel predstaviť svoj život. Sociálno-ekonomické prínosy elektrifikácie sú evidentné a priamo ovplyvňujú kvalitu nášho života.

Odhladnuc od ďalších faktorov, ako je energetická efektívnosť, a od lokálnych pomerov možno zjednodušene povedať, že viac elektrickej energie predstavuje vyššiu kvalitu života. Snaha o zvýšenie úrovne života preto často vedie aj k nárastu spotreby elektrickej energie.

V posledných rokoch bol v mnohých krajinách zaznamenaný nárast spotreby elektrickej energie, ktorý bol kompenzovaný importom elektrickej energie z niektorých členských krajín EÚ. Vďaka prepojenosti európskych elektrizačných sústav je možné krátkodobé zvýšenie spotreby elektrickej energie kompenzovať nákupom zo susedných krajín, ide však len o krátkodobé riešenie, preto by sa mala každá krajina snažiť o svoju energetickú sebestačnosť.

SR má vzhľadom na región rozumne rozložený energetický mix a dá sa povedať, že momentálne je SR viac-menej sebestačná, pričom však treba podotknúť, že import elektrickej energie 12,27 % je na hranici akceptovateľnosti. Interné zložky primárnych zdrojov energetického mixu SR sú jadrové elektrárne 47,96 %, elektrárne na fosilné palivá 19,04 %, vodné elektrárne 12,67 % a ostatné OZE 7,75 %.

Čo sa týka výroby elektrickej energie, je SR sebestačná, ale pri scenári odstavovania strategických zdrojov a pri zvyšovaní spotreby elektrickej energie sa stane závislou od importu energie, čo zapríčiní nárast jej cien a hlavne zvýšenú závislosť od krajín EÚ. Zvyšovanie spotreby energií bude hlavne v oblastiach smerovaných na zvyšovanie konkurencieschopnosti podnikov, komfortu obyvateľstva a na rozvoj elektromobility.

Zvyšujúcim sa importom sa zdvíha cena energií, čo sa v negatívnom smere prejaví na kvalite života a zvýši sa počet obyvateľov zasiahnutých energetickou chudobou.

Energetickú chudobu možno všeobecne definovať ako stav, ktorý je kombináciou nízkej úrovne energetickej efektívnosti bývania, vysokých účtov za energie a nízkej úrovne príjmov obyvateľov. Všetky tieto okolnosti môžu mať negatívne dôsledky na zdravie a sociálne postavenie občanov.

Predpokladá sa, že podiel domácností spadajúcich pod kritérium energetickej chudoby na Slovensku dosahuje viac než 10 percent, čo má politické dosahy, preto v tejto veci postupujeme opatrne. Hoci MH SR a ÚRSO tému rozpracovávajú už viac ako päť rokov, stále nemáme efektívne opatrenia ani vykonávaciu legislatívu zacielenú na zraniteľné domácnosti, ale pokračuje plošná cenová regulácia celých segmentov trhu.

Analýza nezávislých energetických expertov ukázala, že sociálne alebo ekonomické aspekty majú výraznejší vplyv na úroveň energetickej chudoby než počasie alebo klimatické podmienky. Z pohľadu metodologického prístupu sa členské krajiny EÚ porovnávali na základe Európskeho indexu domácej energetickej chudoby (EDEPI), kde sa Slovenská republika zaradila do skupiny krajín EÚ, v ktorých sú ľudia najviac ohrození energetickou chudobou.

Atribút „náklady na energie z celkových priemerných výdavkov na chod domácnosti“ poukazuje na fakt, že SR je v tomto ukazovateli najhoršia zo všetkých členských štátov EÚ. Priemerná slovenská rodina zaplatí z celkových nákladov na domácnosť 23,4 %, čo predstavuje v nominálnej hodnote približne 1 030 eur ročne.

Odhliadnuc od sociálno-ekonomického faktora, v kontexte vývoja krajín postihnutých energetickou chudobou, krajiny, ktoré sú sebestačné vo výrobe energií, dosahujú oveľa nižšie riziko energetickej chudoby ako krajiny, ktoré sú závislé od importu.

Budúcnosť energetickej stratégie SR bude musieť spĺňať závažné kritériá. A preto je v súčasnosti veľmi dôležité dôkladne nastaviť a prijať zásadné opatrenia. Jednak aby sme boli sebestační vo výrobe energií a jednak aby sme boli schopní splniť aj cieľ EÚ a jeho členských štátov a prejsť na nulovú uhlíkovú stopu do roku 2050.

Aby sme tento cieľ splnili, je nutné už v tomto období začať budovať nové moderné zdroje, ktoré neponesú uhlíkovú stopu a zaručia SR energetickú sebestačnosť a stabilitu, ale aj zmenu riadenia sústavy na úrovni spotreby. Pri tomto koncepte však treba brať do úvahy aj nové, zatiaľ, neodsúhlasené zdroje s veľkým potenciálom, ako sú fúzne reaktory na báze vodíka, ktoré budú mať pri implementácii významný vplyv na pokles uhlíkovej stopy.

SR má potenciál v najbližšom období vystavať systém tzv. distribuovanej energie. Jej základom by mohli byť malé jadrové reaktory IV. generácie, ktoré spalujú vyhorené jadrové palivo a ktoré by mohli prispieť minimálne k udržateľným cenám energií. Takéto jadrové elektrárne majú výhodu, že okrem výroby elektrickej energie by boli pre mestá a obce výborným a cenovo dostupným zdrojom tepla a pri správne zvolenej technológii aj zdrojom chladu.

Takýto spôsob rozostavania elektrární na území SR by výrazne dopomohol k zlacneniu cien energií aj pri relatívne vysokom investičnom nároku na ich vybudovanie. Okrem

výhody získania energií by mal tento program aj výrazný vplyv na zamestnanosť a životné prostredie, keďže jadrové elektrárne majú nulovú uhlíkovú stopu a pre budúcnosť je vyhovené palivo možné po úprave znovu použiť ako ďalšie palivo.

V budúcnosti bude najdôležitejšia zložka energie – uhlíková stopa. Preto je nutné sa s ňou vyrovnáť, keďže bude vytvárať cenu energií. Vyrovnanie sa s uhlíkovou stopou bude relevantný ukazovateľ prístupu ochrany životného prostredia.

Ak zoberieme do úvahy predpoklad nárastu platov, program distribuovanej energie by viedol k dlhodobej udržateľnosti cien energií. Po vybudovaní programu by sa dala deklarováť významná finančná úspora na spotrebiteľa. Zlepšenie kvality životného prostredia, keď by sa nám významne podarilo znížiť uhlíkovú stopu a mali by sme aj dostatočné množstvo energie na export, čím by sa cena za elektrickú energiu mohla regulovať podľa určitého rámca.

EK schválila v júni v roku 2019 tzv. zimný energetický balíček s názvom Čistá energia pre všetkých Európanov! – Energetickú úniu. Skladá sa z 8 legislatívnych noriem a jej strategické ciele sú zamerané na konkurencieschopnosť, bezpečnosť a udržateľnosť. Celý balíček však prináša pre vnútorný trh s energiou principiálny a zásadný vnútorný konflikt. Od 1. 1. 2020 prinesie so sebou významné riziko zdrazenia energií, ktoré obyvatelia silno pocítia v ďalšom regulačnom období a budú sa naň musieť zložiť. Zimný balíček prináša so sebou federalizáciu a socializáciu energetiky v rámci celej EÚ a tiež silnú podporu OZE a potláčanie konvenčných zdrojov, čo má neblahý vplyv na SR. Významný vplyv v tom zohrá aj regulačná energia a podporné služby. Tu si musíme uvedomiť, že od 1. 1. 2020 regulačná energia nesmie byť zastropovaná regulačným úradom, ale musí sa nakúpiť cez niektoré z regionálnych koordinačných centier, ktoré sa nachádzajú v Nemecku, vo Francúzsku, v Nórsku, čo prinesie významné zdrazenie cien energie. V EÚ sa má nachádzať 6 regionálnych koordinačných centier, odkiaľ sa bude riadiť energetika cez energetickú sústavu členských krajín. Tieto centrá budú mať rozhodujúcu právomoc, ale zodpovednosť a zo zákona vyplývajúca priama zodpovednosť za bezpečnosť prevádzky zostávajú v rukách jednotlivých členských štátoch a ich prenosových sústav.

SR je členom ENTSO-E, ktorá už po novom nemá hájiť národné záujmy svojich členov, teda jednotlivých prevádzkovateľov, ale iba záujmy „európskeho dobra“.

Z hľadiska snahy o socializáciu nákladov OZE je nutné poukázať na článok 27 – Reakcia na nedostatočnú ambíciu integrovaných národných plánov v oblasti energetiky a klímy. V prípade, že sa nepodarí naplňať ciele v súvislosti s OZE, bude vyvíjaný tlak na členské štáty zo strany EÚ, aby prispeli do platformy financovania zriadenej na úrovni EÚ. Tu prídje k paradoxu, keďže SR nemá vhodné lokality na vybudovanie veterných parkov ani vhodné podmienky na fotovoltiku, preto koneční spotrebiteľia elektriny v SR budú znášať náklady na výstavbu zdrojov v iných členských krajinách a nebudú mať pre nás reálny prínos.

SME RODINA vynaloží maximálne úsilie a právne kroky, aby sme minimalizovali nepriaznivé vplyvy týchto opatrení a aby tento balíček nebol pre niektoré krajiny jednostranne výhodný, a pre iné krajiny prevažne nevýhodný. A aby nevýhodné podmienky boli kompenzované.

Čistá energia pre všetkých Európanov nie je až taká čistá, aká bude s určitosťou príliš drahá a nevýhodná. Na príklade Nemecka – odklon od bezemisnej jadrovej energetiky a udržiavania uhoľných zdrojov v prevádzke majú za následok, že najväčší zástanca OZE v EÚ nesplní ciele v oblasti klímy na rok 2020.

BODY PROGRAMU

Sociálny aspekt – ochrana obyvateľstva

Energetická chudoba a SR

O problematike energetickej chudoby sa na Slovensku hovorí dlhé roky, ale pokrok v tejto oblasti je minimálny. V roku 2015 vypracoval Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO) v spolupráci s rezortmi hospodárstva, financií a ministerstvom sociálnych vecí a rodiny Konceptiu na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby.

Sekundárne majú problém zmiernovať nástroje, ako napr. systém podpory zatepľovania bytových a rodinných domov, implementácia novej tarifnej štruktúry alebo štátny príspevok na bývanie. Tento príspevok má predstavovať adresnú, priamu, finančnú podporu štátu domácnostiam žijúcim v bytoch, určenú na zmiernenie výdavkov v rámci legálnych foriem bývania.

Konkrétnejšie opatrenia na ochranu spotrebiteľov trpiacich energetickou chudobou však ani v tomto návrhu nenájdeme. Podľa nového nariadenia EÚ č. 2018/1999 by pritom členské štáty mali vo svojich INEKP posúdiť počet domácností žijúcich v energetickej chudobe a v prípade ich značného počtu zahrnúť orientačný národný cieľ zníženia energetickej chudoby.

Navrhované opatrenie na odstránenie energetickej chudoby:

- vytvorenie funkčného konceptu spoločne s ÚRSO, MH SR, MF SR, MSVR, a so zainteresovanými energetickými spoločnosťami a členmi tripartity na odstránenie energetickej chudoby,
- vytvorenie podmienok na uvedenie nástrojov na odstránenie energetickej chudoby,
- vytvorenie stropu pre platbu za energiu pre zraniteľné domácnosti, rodiny s deťmi a dôchodcov.

CENA ENERGIÍ A ICH DOPAD NA OBYVATEĽSTVO

Rozvoj distribučných sústav a cien za distribučné služby:

- výšenie prenosových kapacít a efektívne využívanie existujúcich kapacít,
- pripájanie malých zdrojov a podpora OZE,
- pripájanie akumulačných systémov,
- podpora zvýšenia stability a dodávky (modernizácia existujúcich vedení),

- podpora dátovej infraštruktúry s využitím existujúcich infraštruktúr ku konečným spotrebiteľom,
- podpora elektromobility,
- zjednotenie meracích systémov a vytvorenie programu na zber dát,
- smart grid a smart cities,
- nový spôsob merania a platieb za distribúciu,
- zmena taríf distribučných spoločností a zjednotenie cenotvorby pre zraniteľných spotrebiteľov,
- zjednotenie prístupu a cenotvorby pre priemysel,
- zavedenie nových služieb pre malé a stredné podniky,
- urýchlené zavedenie taríf a systému riešenia pre zraniteľných spotrebiteľov,
- kvalitatívne hodnotenia PDS, zavedenie nástrojov na dosiahnutie zlepšenia SAIDY-SAIFY,
- investície do DS a ich infraštruktúry,
- posudzovanie nákladov regulovaných subjektov,
- zvýšenie kontroly regulovaných subjektov a ich oprávnených nákladov, ako aj kontrolu nad reálnou výrobou energií pri regulovaných subjektoch.

Energetická bezpečnosť a sebestačnosť:

- podpora výstavby akumuláčnych systémov na riadenie sústavy a zvýšenia kvality sústavy,
- podpora výstavby malých zdrojov a akumuláčnych systémom za účelom potrieb spotrebiteľa, v mestách a obciach na zvýšenie bezpečnosti a spoľahlivosti sústavy,
- výstavba malých vodných elektrární, opätovne prehodnotiť hydropotenciál SR
- odpájanie zdrojov na fosílné palivá, za účelom znižovania cien energií, zdravia obyvateľstva a šetrenia životného prostredia,
- podpora geotermálnej energie,
- podpora predĺženia životnosti funkčných jadrových blokov v SR
- podpora a stratégia výstavby nových bez-uhlíkových zdrojov hlavne distribuovaných jadrových elektrární s reaktormi IV. Generácie, ktoré spalujú vyhorené jadrové palivo, za účelom zníženia cien energií (teplo, elektrina), zvýšenia sebestačnosti, bezpečnosti a dlhodobej udržateľnosti cien energií.
- podpora vzdelávania a vytvárania pracovných miest v energetike
- udržateľnosť súčasného životného štandardu,
- orientácia na energiu, ktorá sa spotrebováva (napr. ťaženie bitcoinu je čisté plytvanie energiou, bez hlbšieho zmyslu a významu pre spoločnosť),
- osveta spoločnosti v oblasti využívania elektriny alebo energie všeobecne a kritický pohľad na účelnosť a opodstatnenosť súčasného prístupu, kde jediným relevantným parametrom pre bežného človeka je cena.
- uhlíková stopa, nutnosť vysporiadať sa s ňou a v budúcnosti je to najdôležitejšia zložka, ktorá bude vytvárať cenu energií. Vysporiadanie sa s uhlíkovou stopou bude relevantný ukazovateľ prístupu ochrany životného prostredia,
- dôraz na vzdelávanie výkonných pracovníkov, ktoré treba začať už od základných škôl.

Dátová infraštruktúra

- vytvorenie lokálnych odberov energií na obce a mestá,
- zefektívnenie využívania energií,
- riadenie sústavy v mestách a obciach podľa zaťaženia,
- inteligentné riadenie energií pre mestské infraštruktúry,
- spoločne so štátnymi podnikmi vlastniacimi energetickú infraštruktúru, so spoločnosťami s účasťou štátu vlastniacimi energetickú infraštruktúru, s mestami a obcami podpora vybudovania dátovej infraštruktúry,
- podpora liberalizácie dátových služieb,
- využitie dátovej infraštruktúry na riadenie a monitorovanie energetických sietí, kde by sa zefektívnila kapacita vedení, zlepšenie kvalitatívnych ukazovateľov sietí a sústav, identifikácia porúch,
- vytvorenie dátovej infraštruktúry umožní sprehľadnenie jednotlivých lokalít, zníži kriminalitu a zvýši bezpečnosť obyvateľstva, ako aj jednoduchšie pokrytie a poskytovanie dátových služieb, informovanosti a vzdelanosti obyvateľstva,
- prejsť na úplnú a funkčnú informatizáciu spoločnosti.

Ochrana životného prostredia a nakladanie s odpadmi

- nakladanie s odpadmi – povinná separácia odpadov,
- vyradovanie OZE (predpokladá sa veľká likvidácia odpadov po skončení energetických zariadení po uplynutej lehote s garanciou doplatku).

INFORMAČNÁ SPOLOČNOSŤ A KYBERNETICKÁ BEZPEČNOSŤ

Lepšie digitálne služby a iniciatíva i-Slovensko (inteligentné Slovensko)

Komplikovaný a neprehľadný slovenský e-government, nekvalitné IT služby štátu a nedostatočne reflektované požiadavky spoločnosti, ako aj nekvalitná legislatíva, nelichotivé posledné miesta v európskych rebríčkoch v pokroku elektronizácie. Desaťtisíce slovenských občanov a podnikateľov sú každodenne v situácii, keď nevedia a nemôžu účinne využívať existujúce elektronické služby, ktoré štát ponúka, a absentujú základné a jednoduché postupy a návody, ktoré musí riešiť privátny sektor. Slovensko nedostatočne využíva svoje ekonomické zdroje, chýba akcia a nevidno pokrok, stratégie sa netvorí, odpočty sa nerobia alebo oneskorujú, nedostatočne sa vyhodnocuje Koncepcia a stratégia rozvoja e-governmentu a zameriava sa na rozvoj elektronických služieb a štátnych IT systémov len prostredníctvom EÚ zdrojov.

Riešenie: *Harmonizáciou minimálne 20 elektronických služieb potrebných pre bežný život a orchestráciou dát chceme dosiahnuť, aby občan musel komunikovať so štátom či už osobne, alebo elektronicky minimálne, najlepšie vôbec.*

Každý občan, ktorý má nárok na akékoľvek príspevky, prípadne dotácie, nebude musieť podávať žiadne komplikované žiadosti a dokladovať ich nezmyselnými prílohami, v ktorých sa aj tak často opakujú údaje, ktoré už štát vlastní.

Chceme, aby po množstve peňazí, ktoré sa minuli v oblasti informatizácie, občan len elektronicky oznámil príslušným úradom, na ktorý finančný účet mu má štát poslať príspevok napr. pri narodení dieťaťa, sirotské a pod.

Pri zmene akéhokoľvek osobného údajá občana štát v dnešnej digitálnej dobe musí zabezpečiť následný zápis do všetkých registrov bez toho, aby to občan musel realizovať viackrát na rôznych úradoch (napr. ak zmení adresu trvalého bydliska, automaticky sa mu následne zmení adresa fyzickej osoby v ostatných registroch). Moderné krajiny po vybudovaní funkčného e-governmentu (elektronický) prechádzajú na tzv. m-government (mobilný – služba cez mobilný telefón) a následne na i-government (inteligentný – samostatne uvažujúci).

Platforma i-Slovensko (inteligentné Slovensko), ktorá vznikla vďaka **hnutiu SME RODINA**, chce dosiahnuť, aby Slovensko nebolo len digitálne, ale tam, kde je to pre občana potrebné, aj úplne automatizované.

Chceme, aby štát odbremenil občanov a podnikateľov, aby vôbec nemuseli komunikovať so štátom, aby sa znížil počet interakcií na najmenší možný počet a občan a podnikateľ mali dostatočný časový a informačný komfort. Všetky zlepšenia plánovaných zmien elektronických služieb musia reflektovať požiadavky občanov na základe kvalitných prieskumov a ich overenia v používateľskom testovaní (user friendly).

Príkladov riešení máme niekoľko:

- napríklad pri narodení dieťaťa nie je v dnešnej dobe mysliteľné, aby si otecko po radostnej udalosti vybral 4 dni dovolenky a obiehal úrady od rána do večera (matrika, sociálna poisťovňa, zdravotná poisťovňa atď...), preto napríklad hneď po zápise do matriky dostane občan rodný list a automaticky je zaevidovaný v Registri fyzických osôb (s rodným číslom, jedinečným identifikátorom) ,
- zrušíme komplikované podávanie „Žiadosti o príspevok pri narodení dieťaťa“, ale každá matka (v odôvodnených prípadoch otec) ho dostane , pretože štát sa má automaticky spýtať, na aký účet a v ktorej banke chce mamička tento príspevok do 30 dní od vystavenia rodného listu zaslať (odpadne jej tak povinnosť písať Žiadosť a dokladať k nej nezmyselné potvrdenia ako sú rodné listy oboch rodičov, sobášny list, potvrdenie o návšteve lekára atď...),
- zjednodušený postup zavedieme aj v prípade komplikovaného vybavovania napr. sirotského alebo vdovského a zjednodušíme a zrýchlime tak postup pri ich získaní, pretože majú naň zákonný nárok,
- v prípade narodenia dieťaťa a výberu štátnej zdravotnej poisťovne urobí štát zápis do VŠZP automaticky so zákona, hneď po pôrode a oznámení rodiča ešte v nemocnici,
- ďalší príklad je zmena adresy trvalého bydliska: ak si občan zmení adresu bydliska, musí tak následne absolvovať i zmenu ďalších dokladov napr. o evidencii motorového vozidla, zbrojný pas, záznam v Obchodnom registri, Sociálnej poisťovni, Zdravotnej poisťovni, Katastri nehnuteľností atď. Zmenou nastavenia systému a legislatívy zabezpečíme, aby sa pri prvom nahlásení zmeny adresy uskutočnili všetky ďalšie potrebné zmeny následne cez štátny Centrálny systém referenčných údajov (CSRÚ) tak, aby občan nemusel chodiť opätovne na úrady a čakať v dlhých radoch,
- veľmi dôležité je pre občanov odbúranie administratívy pri zakladaní a otváraní rôznych firiem, spoločností. V dnešnej dobe, keď v moderných európskych krajinách vedú e-rezidenti zakladať nové spoločnosti online cez internet, je nemysliteľné, aby na Slovensku tento postup bol komplikovaný a firmu ste zakladali niekoľko týždňov. Súborom opatrení v legislatíve a novými elektronickými službami docielime to, že takéto možnosti sa budú dať využívať aj u nás, čo nevyhnutne pritiahne zahraničné investície, ktoré dnes prúdia inam a zjednoduší sa život i našim start-upom,
- väčšou otvorenosťou portálu Slovensko.sk sa pri OPEN DATA projektoch docieli väčšie priblíženie v oblasti poskytovania informácií občanom a participácia na vládnutí. Zároveň sa zvýši kvalita poskytovaných služieb v praktickom živote. Dobrým praktickým príkladom je iniciatíva občianskej aktivity pri vybudovaní portálu UVOSTAT.sk, ktorý využíva otvorené dáta z portálu slovensko.sk a zverejňuje kvalitné, pre občana príznačné a podrobné štatistiky v oblasti verejného obstarávania, ktoré nezverejňuje ani samotný Úrad pre verejné obstarávanie. Chceme finančne podporiť konkrétnou formou malých dopytových výziev vznik čo najväčšieho množstva aplikácií a portálov, ktoré zvýšia transparentnosť v oblasti riadenia štátu i samospráv. Toto je oblasť, ktorá je jednoznačne podporovaná zo zdrojov EÚ a pri finančnej podpore vznikne tak masívny záujem občianskych združení a firiem o vývoj mnohých zaujímavých aplikácií a projektov, ktoré dnes nedokáže štát kvôli rentabilnosti občanovi ponúknuť.

Tieto jednoduché zmeny odbremenia občanov, odľahčia ich od zbytočných nákladov, ušetria im čas a výrazne sa znížia i náklady na prevádzku štátnych orgánov, pretože sa zmenší agenda, ktorá sa spracuje automaticky a elektronicky. Dnes sa tieto služby poskytujú v klientskych centrách. Ich veľkou výhodou je, že mnoho služieb je

sústredených na jednom pracovisku, ale fyzická dostupnosť je i tak pre mnohých občanov komplikovaná, hlavne v odľahlých oblastiach.

Zjednodušenie registrácie OEV nazývané ŠPZ pri motorových vozidlách, tzv. britský model

Niekoľkokrát za svoj život musí vodič registrovať alebo odhlásiť motorové vozidlo. Pretože samotné zaevidovanie, prepis, zmena údajov a pod. je časovo náročný proces a niekedy až byrokraticky komplikovaný, každý majiteľ automobilu už zažil situáciu, keď trávil veľa času na klientskom pracovisku alebo tam opakovane musel prísť, aby vymenil jeden plechový kus značky za iný. V modernej dobe musí byť tento postup zjednodušený, a preto musíme tento stav zmeniť. Nie je predstaviteľné, aby nám na počet automobilov, ktorý reálne jazdí po našich cestách, nestačili tabuľky, míňali sa napr. čísla pre Bratislavu a neustále sme vymýšľali v anketách názvy pre okresy. Staré plechové značky sa pri prevodoch do iných okresov strihajú a zbytočne sa ničia. SR nakupuje plechové tabuľky podľa údajov INESS z roku 2018 trikrát drahšie ako v Českej republike. Súkromná firma si patentovo, prostredníctvom Priemyselného úradu SR, podivuhodne zaregistrovala vizuál značky a štát nakupuje tabuľky s evidenčnými číslami dlhé roky od jednej firmy. Navyše je Slovensko jedným z troch štátov v EÚ, kde evidenciu robí polícia namiesto miestnej správy.

Riešenie: *V Európe je trend oddelovania evidenčných čísel od geografickej lokality, OEV putujú s automobilom. Ani rodné číslo sa nemení podľa toho, kam sa človek presťahuje.*

V niektorých krajinách evidenciu nerobí drahý pracovník polície, dá sa urobiť jednoducho a elektronicky. Stačí sa pozrieť, ako jednoducho sa robí evidencia v susednom Česku. V Spojenom kráľovstve napríklad neexistujú lokálne centrá evidencie vozidiel, je tam len jedno centrum a všetko sa podáva iba elektronicky alebo poštou. Prevod vozidla je relatívne jednoduchý úkon a majiteľ vozidla nepotrebuje fyzickú kontrolu. Ved' tú vykoná aj tak stanica technickej kontroly, ktorá kontroluje technickú spôsobilosť, kontrolu originality. Na Slovensku existuje systém národnej evidencie vozidiel, ktorú historicky prevádzkuje MV SR. Je potrebné legislatívne proces zmeniť a presunúť kompetenčne pod miestnu samosprávu. Celý proces evidencie sa po takejto zmene pre občana, prípadne podnikateľa výrazne zjednoduší a prinesie podľa prepočtov analytikov ročnú úsporu viac ako 6 mil. eur.

Vzdelanie a digitálna zručnosť

Dnes čelíme čoraz viac kybernetickým útokom, strate osobných údajov zo sociálnych sietí.

Riešenie: *Hnutie SME RODINA sa sústreďuje na riešenie tejto témy už v procese vzdelávania detí a má pripravený detailný plán zavedenia učebných osnov v rámci hodín informatiky a občianskej náuky na základných školách, ktoré naučia a pripraví mladú generáciu ochraňovať svoje citlivé a osobné údaje, rozoznávať pri množstve informácií, ktoré poskytujú internet a sociálne siete, dôveryhodnosť i pravdivosť informácií. Takto sa docielí zvýšenie základnej digitálnej gramotnosti obyvateľstva. To sú aj preventívne*

kroky ochrany pred kybernetickým zločinom. Takisto je potrebné podľa nás zamerať sa na moderné a pravidelné školiace programy pre pracovníkov štátnej a verejnej správy, ktorí pracujú s citlivými údajmi občanov.

MŠ SR má útvar Celoživotné vzdelávanie, kde je potrebné aktivizovať podobné školiace programy v oblasti kybernetickej bezpečnosti i pre starších občanov, pretože táto skupina obyvateľstva je druhá najrizikovejšia.

Centrálne riadenie inštitúcií pre kybernetickú bezpečnosť a zvýšenie akcieschopnosti kybernetickej ochrany

V zmysle zákona č. 69/2018 o kybernetickej bezpečnosti je Národný bezpečnostný úrad SR (ďalej len NBÚ) na národnej úrovni hlavnou autoritou, ktorý v rámci tejto pozície plní veľké množstvo úloh súvisiacich s kybernetickou bezpečnosťou a súčasne prevádzkuje Národnú jednotku pre riešenie kybernetických incidentov (SK-CERT). V zmysle tohto zákona Úrad podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu SR (ďalej len UPVII) plní úlohu ústredného orgánu a zároveň prevádzkuje IS podľa zákona č. 275/2006 Z. z. podporujúci služby verejnej správy, služby vo verejnom záujme a verejných služby a ISVS, ktoré sú prvkom kritickej infraštruktúry podľa zákona č. 45/2011 Z. z. o kritickej infraštruktúre alebo sú k nemu priamo pripojené. UPVII ďalej zabezpečuje úlohu vládnej jednotky CSIRT. V rámci UPVII sú pritom zriadené dve jednotky CSIRT (CSIRT. SK a GOV CERT SK), pričom výkon niekoľkých činností týchto jednotiek je identický. Napriek tomu, že NBÚ a UPVII boli pôvodne zriadené na úplne iný účel, ako je riešenie otázok kybernetickej bezpečnosti, tento problém riešia, duplicitne. Je preto dôležité zjednodušiť riešenie kybernetickej bezpečnosti na Slovensku tak, že sa zriadi samostatný úrad, ktorý zlúči činnosti NBÚ a UPVII týkajúce sa kybernetickej bezpečnosti a bude riadiť kybernetickú bezpečnosť z jedného miesta. Kybernetická bezpečnosť je dynamický problém, časom sa mení, stupňuje, a preto nie je reálne bezprostredne reagovať či operatívne riešiť túto časť bezpečnosti v dvoch orgánoch verejnej moci samostatne, a to napriek tomu, že pravidlá komunikácie týchto orgánov môžu byť nastavené maximálne optimálne.

Riešenie: *Hnutie SME RODINA chce posilniť a zvýšiť akcieschopnosť inštitúcií zabezpečujúcich kybernetickú bezpečnosť zmenou legislatívy a centrálného riadenia jednotlivých zložiek. Primárna činnosť a zameranie budú priamo vyplývať z § 5 zákona č. 69/2018 o kybernetickej bezpečnosti s tým, že sektor č. 3 Digitálna infraštruktúra, podsektor Informačné systémy verejnej správy sektora č. 10 z prílohy č. 1 zákona č. 69/2018 o kybernetickej bezpečnosti a sektor č. 6 Informačné a komunikačné technológie zákona č. 45/2011 o kritickej infraštruktúre bude spadať pod Národný bezpečnostný úrad, ktorý by mal byť personálne aj finančno-materiálne výraznejšie rozšírený. Zahraničným príkladom činnosti s jedným centrálnym úradom v oblasti kybernetickej bezpečnosti je napríklad Nemecko (BSI – https://www.bsi.bund.de/EN/Home/home_node.html) či Francúzsko (ANSSI – <https://www.ssi.gouv.fr>).*

Príklad: *Občan, úradník alebo informatik na úrade sa nevie dostatočne rýchlo rozhodnúť, na koho sa má v prípade jasného kybernetického útoku obrátiť a čo má v prípade takéhoto problému urobiť. Nevie, ako reagovať na vzniknutý problém. Na Slovensku je definovaných niekoľko lídrov kybernetickej bezpečnosti na rôznych*

úrovniah, úrovniach, kde sa ich kompetencie prekrývajú, a tým mýlia a spomaľujú riešenie problému.

Opatrenie: V Nemecku a aj vo Francúzsku je definovaný jeden orgán, ktorý rieši a riadi problematiku kybernetickej bezpečnosti. Zriaďiť jeden úrad s dosahom na legislatívu týkajúcu sa kompetencií a odbornej problematiky. Najlepšia ochrana je prevencia a tento úrad musí zabezpečiť aj školenia potrebné pre všetky zložky štátnej a verejnej správy tam, kde je to nevyhnutné a vo všetkých oblastiach kritickej infraštruktúry.

IT infraštruktúra v štátnej správe

V štátnej a vo verejnej správe sa posledné roky vynakladá mnoho finančných prostriedkov na informačné technológie a telekomunikácie. Podľa súhrnnej implementačnej správy za rok 2018 spracovanej Úradom podpredsedu vlády pre informatizáciu a investície sa postavenie SR v oblasti informatizácie nemení a je dlhodobo a stále pod priemerom krajín EÚ. Prevádzkové výdavky pritom na IT narástli v roku 2018 na 322 mil. eur ročne oproti roku 2017, keď predstavovali 301 mil. eur ročne.

Graf: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-european-semester-stability-programme-slovakia-annex_sk.pdf

Riešenie: Hnutie SME RODINA prinesie optimalizáciu nákladov štátu na výdavky spojené s IT nasledujúco – tam, kde je to nevyhnutné. Napríklad orgány štátnej verejnej správy (ministerstvá a ich podriadené inštitúcie) musia povinne využívať vládnu sieť GOVNET, ktorú prevádzkuje Národná agentúra pre sieťové a elektronické služby (NASES). Stanovením a presným definovaním kritickej infraštruktúry sa vymedzí dôležitosť ochrany komunikácie i kritickej dáta. Definíciu a vymedzenie oblasti kritickej infraštruktúry má mať v kompetencii Národný bezpečnostný úrad (NBÚ). Pri akomkoľvek kybernetickom útoku bude táto časť vládnej infraštruktúry komunikačne naďalej schopná, pretože bude oddelená od ostatných sietí a komunikačné kanály nebudú pomiešané, ako sú dnes. Okrem zníženia prevádzkových nákladov sa znížia kapitálové výdavky do rôznych technologických zariadení, ktoré sa nakupujú duplicitne a mnohokrát zbytočne. Informatici takmer na všetkých úradoch trpia nedostatkom personálnych kapacít a často potom využívajú služby komerčných spoločností, pritom nie sú presne definované SLA parametre v zmluvách atď. Poskytované služby sú formálne a pri vznikajúcich problémoch sa riešenia na odstránenia hľadajú neúmerne dlho. Tieto výdavky sa na komunikačné služby (len na ministerstvách) znížia podľa analýz až o 50 % ročne a zároveň sa posilní bezpečnosť a zvýši kvalita služieb. Často sa pri akýchkoľvek zmenách prejavujú zmeny v podobe nových nárokov na prevádzky v štátnych IT systémoch. Bohužiaľ, v legislatívnych procesoch sa posledné roky deje to, že povinnosť vyčíslenia dosahov na rozpočet formou doložky vplyvov, ktoré schvaľuje MF SR, sa obchádza poslancami návrhmi, ktoré vnášajú do komplikovaného stavu ešte väčšiu neprehľadnosť a orgány štátnej správy sú nútené formami priamych rokovacích konaní pri verejnom obstarávaní riešiť zúfalo situáciu, čo sa odráža v kvalite elektronických služieb.

Samostatnou kapitolou je vybudovanie a samotná prevádzka vládneho cloudu (government cloudu). Roky sa na konferenciách pre IT oblasť v štátnej správe hovorí

o vybudovaní vládneho alebo štátneho cloudu, kde sa postupne budú presúvať štátne informačné systémy. Do polovice roku 2019 však nie je cloud vybudovaný (prítomná iniciatíva bola na MF SR schválená v roku 2013, neexistujú presné migračné plány jednotlivých rezortov a sú zadefinované len podmienky pri realizácii nových IT projektov financovaných z EÚ a povinnosť prevádzkovať služby v g-cloude. Je potrebné okamžite začať s realizáciou projektu CLOUD INICIATÍVY reflektujúcou na bezpečnosť a modernosť technológií.

Národný účtovný informačný systém (NÚIS)

Nie je žiadnym tajomstvom, že podmienky na podnikanie na Slovensku sú vyslovene problematické. Bežný podnikateľ si musí preštudovať minimálne 120 zákonov, ktoré ho limitujú v podnikaní, a to napriek tomu, že jeho primárny záujem je poskytovať kvalitné služby alebo produkty, o ktoré majú zákazníci záujem. Keďže naše úrady nefungujú kontrolne a pri kontrole podnikateľov a živnostníkov neupozornia na pochybenia s možnosťou nápravy do určitého času, ale okamžite pokutujú, prinášame riešenie minimálne v zjednodušení účtovania a automatizácie spracovania daňových priznaní.

Riešenie: Vybudovanie prehľadného Národného informačného systému (ideálne internými zdrojmi FS SR, NASES), ktorý bude pre živnostníkov a malých podnikateľov dostupný zadarmo, pričom používaním tohto informačného systému získa daná účtovná jednotka možnosť vypracovania daňového priznania automaticky a zároveň získa nižšie dane. Riešenie bude integrovať účtovný systém aj záznamy z eKasy. V prípade záujmu a úspechu tohto riešenia v pilotnej prevádzke je možnosť zapojenia aj väčších spoločností prostredníctvom vybudovania API (rozhranie na programovanie aplikácií) na napojenie na firemné informačné systémy.

Výhody:

- a) nižšie daňové zaťaženie podnikateľov/živnostníkov – uvažujeme o výraznom daňovom zvýhodnení pri používaní tohto užívateľsky nenáročného systému,
- b) bezplatné daňové poradenstvo v réžii štátu.
- c) automatizácia daňových priznaní, daňový subjekt nemusí podávať daňové priznanie - to bude automaticky spracované v novom Národnom účtovnom informačnom systéme,
- d) okamžitá pomoc pri začatí podnikania.

VII. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Životné prostredie je prierezové odvetvie, ktoré zasahuje do všetkých sfér života spoločnosti, obyvateľov, Slovensko nevynímajúc. Jeho kvalita patrí medzi 6 najrizikovejších faktorov predčasných úmrtí obyvateľov na našej zemi. Dôkazom toho je štúdia, ktorá uvádza, že v dôsledku nekvalitného životného prostredia je na svete 9 miliónov predčasných úmrtí, čo je 3-krát viac ako úmrtí na AIDS, maláriu a TBC za rovnaké sledované obdobie. Túto závažnú skutočnosť si uvedomuje aj EÚ, ktorá vyčleňuje najviac finančných prostriedkov prostredníctvom štrukturálnych fondov práve na kvalitu životného prostredia. Kvalita a stav životného prostredia sú obrazom kultúry národov, ktoré v ňom žijú. Stav prírody je súčasťou prírodného a kultúrneho dedičstva Slovenska.

Na účely správneho a najmä efektívneho fungovania rezortu životného prostredia Slovenskej republiky je potrebné uskutočniť niekoľko zásadných a nevyhnutných krokov a opatrení, ktorých cieľom bude nastaviť jasné, transparentné, efektívne a najmä širokej verejnosti zrozumiteľné pravidlá pri stanovovaní potrieb a úloh Slovenskej republiky v oblasti životného prostredia ako v krátkodobom, tak aj v strednodobom alebo dlhodobom horizonte.

Problematika životného prostredia a najmä akékoľvek opatrenia alebo legislatíva prijímané v tejto oblasti bytostne ovplyvňujú nielen odbornú a podnikateľskú oblasť, ale zasahujú do bytia každého jednotlivca – občana.

Preto je dôležité zásadným spôsobom zmeniť spôsob komunikácie tak, aby všetky kroky, ktoré sa vykonávajú v oblasti životného prostredia, boli proaktívne, otvorené a zrozumiteľné a zároveň prerokované nielen s odbornou a podnikateľskou verejnosťou a samosprávou, ale aj so všetkými občanmi Slovenskej republiky, ktorí majú podľa Ústavy Slovenskej republiky zaručené právo na zdravé životné prostredie.

Súčasný stav v rezorte životného prostredia vykazuje vážne systémové chyby prameniace z nedostatku odborných znalostí a nepochopenia reálnych úloh rezortu samotným vedením Ministerstva životného prostredia SR, ale aj z nezáujmu vedenia o objektívne, komplexné a najmä systémové riešenia v jednotlivých oblastiach v pôsobnosti rezortu životného prostredia. V dôsledku takéhoto neodborného konania súčasného vedenia rezortu ŽP nastal stav, keď v rezorte životného prostredia absentuje základné koncepčné, systémové, objektívne a najmä opodstatnené smerovanie, ktoré by malo viesť k zdravému životnému prostrediu každého občana Slovenskej republiky.

Rezort životného prostredia síce navonok, najmä prostredníctvom platených reklám, vykazuje formálne plnenie určitých úloh, deklaruje svoju aktivitu, ale spôsob riešenia jednotlivých problematík je neefektívny, naráža na vážne odborné nedostatky, vykazuje chabé systémové riešenia a v dôsledku toho je reálny výsledok súčasného pôsobenia rezortu životného prostredia pochybný a nerieši reálne potreby životného prostredia v SR. V nadväznosti na tieto skutočnosti, ale aj s ohľadom na súčasný stav životného prostredia v SR, je potrebné okamžite:

- 1. Zmeniť spôsob vykonávania ochrany životného prostredia na integrovaný a proaktívny.**
- 2. Vypracovať analýzu doterajšej činnosti MŽP SR zameranú na:**

- odbornú stránku fungovania rezortu, t. j. analyzovať činnosť, opodstatnenosť a odbornosť nastavenia smerovania rezortu v jednotlivých zložkách životného prostredia – najmä voda, ovzdušie, odpadové hospodárstvo, ochrana prírody a krajiny, IPKZ –, integrovaná prevencia a kontrola znečistenia, environmentálne záťaž, geológia, posudzovanie vplyvov EIA,
- analýzu čerpania finančných prostriedkov EÚ a z environmentálneho fondu.

Na základe tejto analýzy bude nevyhnutné v krátkom čase prijať stanovenie jasnej a zrozumiteľnej koncepcie a cieľov smerovania jednotlivých oblastí životného prostredia.

- 3. Výrazným spôsobom zdynamizovať odstraňovanie starých environmentálnych záťaží, čo považujeme za nosnú oblasť v skvalitňovaní environmentálneho prostredia v nadväznosti na ich veľmi negatívny vplyv na životné prostredie a zdravie ľudí, a to predovšetkým na kvalitu podzemných a povrchových vôd.**

Vykonať analýzu kvality výsledkov a efektívnosti dosiaľ vykonaného monitoringu starých environmentálnych záťaží a vyvodiť organizačné a personálne opatrenia v prípade zistenia pochybení vrátane prehodnotenia vydaných odborných spôsobilostí. V tejto súvislosti spolupracovať s Národným akreditačným orgánom.

Nie je akceptovateľné, aby odstraňovanie starej environmentálnej záťaže napr. V Bratislave-Vrakuni, ktorá je trvalou a veľmi vážnou hrozbou vzniku ekologickej katastrofy na Malom Dunaji a Žitnom ostrove, dokonca s možným presahom do zahraničia, trvalo dlhé roky bez pozitívnych výsledkov. V tomto smere je potrebné prehodnotiť a preveriť činnosť určitých rezortných organizácií, napríklad VÚVH, Slovenského vodohospodárskeho podniku, š. p., GÚDŠ, Vodohospodárskej výstavby, š. p., a ďalších organizácií.

- 4. Prehodnotiť opodstatnenosť pôsobenia štátnej správy starostlivosti o životné prostredie, ktorá je v súčasnosti – bez jediného relevantného dôvodu zaradená pod rezortom Ministerstva vnútra SR.**

Výsledkom je, že štátnu správu na úseku životného prostredia reálne nikto seriózne neriadi. Nevenuje sa jej ani MV SR, ani MŽP SR. Výsledok je pre občana aj pre samotné životné prostredie veľmi nepriaznivý.

Riešenie – urýchlene obnoviť inštitút špecializovanej štátnej správy, ktorý sa veľmi dobre osvedčil v Slovenskej republike v predchádzajúcich rokoch.

- 5. Prijatť opatrenia na systematické zapájanie verejnosti, predovšetkým mladšej generácie, do zlepšovania stavu životného prostredia.**

Pre tento cieľ je vhodné zapájať žiakov základných a stredných škôl do nasledujúcich aktivít:

- obnova lesov na Slovensku,
- tvorba náučných chodníkov,
- výsadba stromov,
- zbieranie odpadu v prírode,
- vlastná kreatívna tvorba informačných letákov na motívy ochrany životného prostredia,
- budovanie odpočívadiel a informačných tabúl v spolupráci s príslušnou správou chránených území,
- podporovať školy v prírode, ktoré by sa zamerali na komplexnú environmentálnu výchovu mladej generácie.

Tieto aktivity budú dotované z Environmentálneho fondu, čím by sa umožnilo zapojiť do týchto aktivít veľký počet žiakov a škôl. Cieľom tohto opatrenia je zvýšiť environmentálne povedomie mladej generácie, podporiť ich záujem o danú problematiku a poskytnúť im pravdivé a kvalitné informácie s reálnym pozitívnym dosahom na životné prostredie, čím by bol naplnený účel a zmysel takýchto aktivít.

Ďalej je potrebné zefektívniť súčasný systém nahlasovania negatívnych zásahov do ŽP zriadením mobilnej aplikácie s jasne stanovenými kompetenciami, kto bude riešiť konkrétny podnet, aby mohol každý občan automaticky a bezplatne poselať podnety a dôkazy o poškodení alebo poškodzovaní zložiek ŽP na zriadený dispečing v rámci SR. Tým sa dosiahne rýchle, masívne a bezplatné celoplošné monitorovanie stavu zložiek ŽP, čo umožní rýchly zásah špeciálnych zložiek (napríklad civilná ochrana, hasičský a záchranný zbor, inšpekcia ŽP, polícia a rôzne dobrovoľnícke organizácie) a bude preventívne a edukačne pôsobiť na poškodzovateľov ŽP a zvýši úspešnosť ich odhaľovania. Príklady takýchto aplikácií už sú v zahraničí.

6. Z hľadiska profesionálneho výkonu ochrany životného prostredia, s cieľom eliminovať možné negatívne dosahy na životné prostredie a zdravie ľudí, ako aj s ohľadom na potreby a primárne úlohy rezortu životného prostredia, je nevyhnutné personálne, finančne a materiálne posilniť rezortné organizácie, ktoré majú v tejto v oblasti nezastupiteľné postavenie. Najmä samotné MŽP SR a jednotlivé útvary SIŽP z finančnej stránky (nízke mzdy na referenčných miestach – nikto kvalifikovaný tam nechce dlhodobo pracovať, vysoká fluktuácia, neobsadené posty a pod. prebieha generačná výmena...).

Súčasnne je dôležité systematické vzdelávanie zamestnancov štátnej správy v oblasti starostlivosti o životné prostredie a legislatívnych zmien a realizovať odborné školenia s tematikou ochrany a tvorby životného prostredia pre zamestnancov obcí, úradov samosprávnych krajov, niektorých ústredných orgánov štátnej správy a ich rezortných organizácií s dôrazom na integrovanú ochranu územia.

Dôležitý je pravidelný styk s odbornou praxou, ktorý v súčasnosti pri začlenení štátnej správy pod MV prakticky neexistuje. Absentujú technické vedomosti a znalosti prírodovedných vedomostí, čo pri svojej práci nutne potrebujú.

OBLASŤ OCHRANY VÔD

Voda sa stáva strategickou surovinou tretieho tisícročia. Štát, ktorý si to neuvedomí a nebude venovať problematike povrchových a podzemných vôd náležitú pozornosť, bude mať v budúcnosti v súvislosti s klimatickou zmenou obrovské problémy. Slovensko je dnes v oblasti množstva a kvality podzemných vôd v porovnaní so svetom na veľmi dobrej úrovni. To však neznamená, že si môžeme dovoliť zanedbávať túto problematiku. Máme negatívnu vodnú bilanciu – prítok 71,8 mil. m³, odtok 85,5 mil. m³. Bilancia teda je -13,7 mil. m³, toľko strategickú surovinu tretieho tisícročia nám odtečie ročne zo Slovenska, odplavuje sa pôda, zarastajú lúčne biotopy, zhoršuje sa stav krajiny. Preto je potrebné vyvíjať aj v tejto oblasti aktívnu a systémovú činnosť zameranú na reálnu a efektívnu ochranu vodných tokov a podzemných vôd s aspektom na jej zadržiavanie v prirodzenom geologickom prostredí a spomaliť jej odtok z krajiny. Veľmi nepriaznivý stav je v odkanalizovaní obcí Slovenska. Alarmujúci stav je predovšetkým v okresoch Komárno, Bytča, Čadca, Námestovo, Košice okolie, ktoré sú odkanalizované na menej ako 30 %.

Na zlepšenie súčasného stavu v oblasti ochrany vôd chceme podporiť:

- sanácie environmentálnych záťaží,
- obnovu lesných spoločenstiev,
- ochranu mokradí,
- budovanie kanalizácií a čistiární odpadových vôd predovšetkým v obciach, ktoré sa nachádzajú v ochrannom pásme vodohospodárskych zdrojov I. a II. stupňa, pretože stále veľká časť obcí nemá vybudovanú kanalizáciu a majú prietochné žumpy, z ktorých idú odpadové vody rovno do podzemných vôd či potokov,
- budovanie protipovodňových hrádzí, suchých poldrov.
- zlepšiť starostlivosť o vodné toky
- finančne podporovať zachytávanie a využívanie dažďovej vody pre domácnosti alebo jazierok na zadržiavanie vody.

Cieľom je pracovať podľa hesla: **„Každá obec by mala mať svoje jazierko, rybník, priehradku alebo vodozádržnú stavbu“ a občania prístup ku kvalitnej pitnej vode** pri dodržaní vodohospodárskych pravidiel (zmeny vo vodnom zákone, územných plánoch obcí, pozemkový zákon a pod.).

V tejto súvislosti je nevyhnutné zvýšiť zadržiavanie vôd v lesoch a zalesňovať poľnohospodársky nevyužívané plochy najmä na strmších svahoch.

Z dôvodu garantovania kvality podzemných vôd budeme vo vodohospodárskych oblastiach presadzovať znižovanie používania priemyselných hnojív a ekologizáciu poľnohospodárstva tak, aby rezíduá prechádzajúce cez pôdu nekontaminovali podzemné vody.

Ďalej budeme presadzovať:

- zvýšenie počtu a kvality kontroly vodných zdrojov oproti súčasnému nedostatočnému

stavu posilnením kontrolných kapacít, zahusteniu nezávislého akreditovaného monitorovania vrátane odberu vzoriek odborne spôsobilými subjektami s využitím kvalifikovaných, technicky vybavených akreditovaných laboratórií v súkromnej sfére, ktoré často predčia podobné štátne laboratória svojou efektívnosťou, cenou a kvalitou personálu a technickým vybavením na základe objektívnych tendrov s preverením deklarovaných podmienok každým uchádzačom. Na tieto štátom objednané výkony budú vyčlenené finančné prostriedky v rámci rezortu ŽP. Podobný mechanizmus sa využíva vo viacerých členských štátoch EÚ,

- novelizáciu príslušnej legislatívy v oblasti ochrany vôd (sprísniť sankcie za znečisťovanie vôd), v spojení aj so zákonmi, ktoré nemajú priamy súvis s vodami (napr. o hnojivách, banský zákon a pod.),
- zákaz činností, ktoré môžu ohrozovať zdroje pitnej vody v ich blízkosti,
- v rámci ochrany vodných tokov znížiť počet malých vodných elektrární, existujúcim uložiť povinnosť vybudovať účinné rybochody,
- neupravovať, neregulovať vodné toky – v čo najväčšej miere ponechať prirodzené korytá riek a potokov, vrátiť riekam ich "divokú tvár" a budovať a obnovovať mŕtve ramená riek tak, ako sa to robí napríklad v Rakúsku s cieľom zadržiavania a spomalenia odtoku vody z krajiny,
- finančne podporovať poľnohospodárske a lesné subjekty, kde nie sú používané priemyselné hnojivá a pesticídy a používajú ekologické technológie.

OBLASŤ OCHRANY OVZDUŠIA

V súčasnosti sme svedkami prudkého nárastu tvorby emisií, predovšetkým v priemyselných častiach, ako aj vo väčších mestách Slovenska, ktoré sú v nemalej miere spôsobené rapídny nárastom individuálnej automobilovej dopravy. Doprava sa podieľa okrem skleníkových plynov na produkcii emisií základných znečisťujúcich látok (TZL, SO₂, CO, NO_x a NMVOC, POPS a ďalších organických látok).

S cieľom zlepšenia kvality ovzdušia podporíme nasledujúce opatrenia:

- preferovať využívanie a skultúrnenie železničnej a verejnej autobusovej dopravy,
- v mestách so zavedenou verejnou dopravou podporovať predovšetkým trolejbusovú, prípadne električkovú dopravu, zmenu palivovej základne z benzínu a nafty na skvapalnené plyné palivá a elektrický pohon v oblasti verejnej dopravy, budovať mestské cyklotrasy,
- zriaďovať zóny so zákazom vjazdu starších vozidiel s naftovým pohonom,
- zmeniť v zákone o ovzduší (z. č. 137/2010 Z. z. v platnom znení) v paragrafe 30: Správne delikty: princíp sankčného rozpätia zrušiť a zmeniť ho na konkrétnu výšku pokuty pre každý delikt alebo skupinu deliktov so zreteľom na závažnosť porušenia (brať do úvahy, či ide o porušenie administratívnej povinnosti, nedodržania termínu a podobne alebo ide o povinnosť spojenú s transparentnosťou prevádzky, priamym znečistením ovzdušia, prekročením EL alebo všeobecnej podmienky prevádzkovania a pod.), veľkosti zdroja znečisťovania,
- riešiť doby = lehoty konania a odpovedania na sťažnosti štátnou správou a inšpekciou vhodnou právnou úpravou.

Pri veľkých a stredných zdrojoch znečisťovania ovzdušia budeme podporovať:

- zavádzanie BAT technológií – najlepších dostupných technológií,
- zmenu palivovej základne z tuhých palív na zemný plyn, resp. nízkosírne palivá,
- modernizáciu morálne opotrebovaných technologických zariadení,
- inštaláciu vysokoúčinných zariadení na obmedzovanie emisií hlavne tuhých znečisťujúcich látok, SO₂, NO_x, VOC, zapáchajúcich látok na zdrojoch znečisťovania ovzdušia,
- nahrádzanie náterových látok (NL) s vysokým obsahom organických rozpúšťadiel za NL s nízkym, resp. žiadnym obsahom organických látok,
- spaľovanie druhotných palív s predpísanými kvalitatívnymi parametrami, vyrobenými zhodnocovaním odpadov.

Ďalej budeme podporovať:

- dotáciami z Environmentálneho fondu ako aj zo zdrojov EÚ zvýšenie podpory budovania fotovoltaických panelov, tepelných čerpadiel na verejných budovách, prioritne na školách, ktoré ušetrené finančné prostriedky z energií môžu použiť na rekonštrukciu tried, toaliet, detských ihrísk. Tým sa podarí znížiť znečisťovanie ovzdušia z malých zdrojov znečistenia, ktorými sú vo veľkej miere aj domácnosti zvlášť v ekonomicky slabších regiónoch,
- výmenu starých, technologicky zastaralých a neefektívnych malých kotlov na tuhé palivá používaných v domácnostiach za moderné, efektívne s vysokou mierou tepelnej účinnosti, automatizácie riadenia spaľovacieho procesu a nízkou mierou znečisťovania ovzdušia,
- zmenu a zjednodušenie dotačného mechanizmu, ktorý v súčasnosti značnú časť dotačnej čiastky umožňuje odčerpať tzv. „OPRÁVNENÝMI SUBJEKTAMI“. Z vyčlenených prostriedkov bude možné podporiť podstatne väčší počet žiadateľov o výmenu starých kotlov za nové. Jestvujúci systém podpory má mnoho znakov účelovosti a netransparentnosti,
- zvýšenie podpory v oblasti zateplovania budov,
- plynifikácie obcí, ktoré sa nachádzajú v dostupnej vzdialenosti plynovodnej siete,
- nastavenie transparentných pravidiel a striktné dodržiavanie požiadaviek pre BAT technológie na získavanie energie z alternatívnych zdrojov ako kaly z čistiarní odpadových vôd, spaľovanie biomasy, spaľovanie alternatívnych palív vyrobených z odpadov a pod.,
- predchádzanie spaľovaniu nepredpísaných palív (rôznych odpadov - plasty, guma, PET fľaše, povrchovo upravené drevo atď.), zmenou súčasných kontrolných možností obce, vyplývajúcich zo zákona o ovzduší.

Povinnosti prevádzkovateľov malých zdrojov je potrebné novelou zákona o ovzduší rozšíriť aj na občanov, prevádzkovateľov malých zdrojov znečisťovania ovzdušia.

OBĽASŤ ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA

Slovensko je európska skládková veľmoc. Nachádza sa na najspodnejšej priečke hierarchie odpadového hospodárstva vo vyspelej Európe, ktorá buduje obehovú ekonomiku na princípe využitia odpadu ako zdroja.

Na skládky sa na Slovensku ukladá ročne až 66 % vzniknutého komunálneho odpadu. Recyklácia komunálnych odpadov na úrovni 23 % je hlboko pod priemerom krajín EÚ, biologicky rozložiteľné odpady, stavebné odpady či veľká časť triedených odpadov naďalej vo veľkých objemoch končia na skládkach. Ciele takmer každého programu odpadového hospodárstva sa naplňujú len na niečo viac ako 50 %.

Slovensko ako členský štát EÚ si neplní svoje záväzky. Do roku 2020 má Slovensko recyklovať aspoň 50 % komunálneho odpadu, čo nebude splnené a za to budú sankcie. Do roku 2035 má byť recyklovaných už 65 % komunálneho odpadu, na skládkach má v rovnakom roku končiť maximálne 10 % vzniknutého komunálneho odpadu. Doteraz však nebol zavedený žiadny zmysluplný ekonomický model riešenia tejto situácie. MŽP SR sa len bezprizorne prizera, naďalej vydávajúc povolenia na rozširovanie skládok odpadov, namiesto toho, aby konalo koncepčne, odborne a zodpovedne.

V oblasti odpadového hospodárstva budeme presadzovať:

- prijatie nového systému odpadového hospodárstva, v ktorom bude najvyššou prioritou systematické a efektívne uplatňovanie hierarchie odpadového hospodárstva plne v súlade s cieľmi Európskej únie,
- prijatie nového zákona o odpadoch, ktorý bude jasne a jednoducho štruktúrovaný, užívateľsky zrozumiteľný a efektívny a najmä aplikovateľný,
- progresívne zvyšovanie zákonného poplatku za skládkovanie odpadov v miere, ktorá bude jednoznačne motivovať všetkých producentov odpadov k ich dôkladnému triedeniu; súčasne sa tým dosiahne nevyhnutný odklon od skládkovania odpadov, ktorý si vyžadujú predpisy a smerovanie EÚ v tejto oblasti,
- transparentniť, uvoľniť „zošňurovaný“ priestor pre zlepšenie trhového prostredia pre oblasť nakladania s odpadmi, ktorý je v súčasnosti výhodný a umelo nastavený pre malý počet zvýhodnených subjektov,
- znižovanie závislosti ekonomiky od primárnych surovín aktívnou podporou materiálového využitia a recyklácie odpadov – je to jeden zo základných cieľov ďalšieho smerovania odpadového hospodárstva v SR,
- budovanie inovatívnych zariadení na recykláciu odpadov tak, aby bolo možné dosiahnuť ciele v oblasti materiálového využitia odpadov v súlade s požiadavkami EÚ. Inovácie neobmedzovať len na výrobné procesy, ale aj na nové, progresívne obchodné modely,
- v krátkodobom horizonte, t.j. najneskôr v rozsahu dvoch až troch rokov, prijať účinné opatrenia na radikálne obmedzenie ukladania biologicky rozložiteľných odpadov na skládky odpadov a nastaviť efektívny systém podporných mechanizmov na ich kompostovanie a iné zhodnocovanie,
- prijatie reálneho a vykonateľného systému nakladania so stavebným odpadom a odpadom z demolácií v súlade s princípmi obehovej ekonomiky, vrátane zavedenia vhodnej kombinácie podnetov a motivačných faktorov, ako napr.: ekonomické znevýhodnenie skládkovania stavebných odpadov,
- výstavbu integrovaných centier nakladania s odpadmi, fungujúcich na princípoch hierarchie odpadového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky; v tejto súvislosti využiť existujúce alebo zaviesť nové podporné mechanizmy financovania,
- budovanie kapacitnej dostatočnej siete najmodernejších technológií na energetické zhodnocovanie nerecyklovateľných odpadov za súčasného využitia energie a tepla; jedná sa o zásadnú a urgentnú koncepčnú úlohu v oblasti odpadového hospodárstva, ktorá už neznesie odklad, nakoľko v tomto smere doterajšie riadenie a smerovanie odpadového hospodárstva SR úplne zlyháva,

- princípy ekodizajnu výrobkov ako efektívneho nástroja zvyšovania potenciálu recyklácie a predlžovania životnosti výrobkov,
- prehodnotenie a optimalizáciu nastavenia systému rozšírenej zodpovednosti výrobcov v súčasnom zákone o odpadoch. Aktuálny systém nie je dostatočne účinný, pretože je účelový a netransparentný,
- čo najrýchlejšie nastavenie a spustenie systému zálohovania jednorazových obalov na nápoje,
- v krátkodobom horizonte dobudovanie informačného systému o odpadoch tak, aby boli zachytené všetky toky odpadov pri maximálnom zjednodušení plnenia evidenčnej a ohlasovacej povinnosti zo strany relevantných hospodárskych subjektov,
- zvýšiť intenzitu a kvalifikovanosť kontroly subjektov oprávnených na nakladanie s odpadmi a kontrolu rozšíriť o ďalšie nepriame ekonomické ukazovatele, ako je inventúra surovín a materiálov, materiálová bilancia vstupov výstupov a odpadu, faktúry a ich zaplatenie za likvidáciu (výpisy z bankových účtov) a podobné ekonomické nástroje. Vyškolenie inšpekčných orgánov a vypracovanie detailných povinných kontrolných postupov.

OBLASŤ OCHRANY PRÍRODY A KRAJINY

Slovensko je lídrom vo výmere chránených území v Európe. Máme 9 národných parkov s celkovou výmerou územia 317 889 ha, pričom len ich ochranné pásmo predstavuje ďalších 270 127 ha a 14 chránených krajinných oblastí s celkovou výmerou 522 581 ha. Celková výmera týchto území je 1 110 598 ha. To sú údaje za našu národnú sústavu pre veľkoplošné chránené územia. Maloplošných chránených území je 1 004 s výmerou 107 541 ha a 9 138 ha tvorí ich ochranné pásmo.

Európsku sústavu chránených území tvorí 40 chránených vtáčích území s výmerou 1 084 720 ha a 382 území európskeho významu s výmerou 587 194 ha. Z uvedeného je zrejmé, že výmera chránených území na Slovensku je skutočne obrovská. Problém je v tom, že pri vyhlasovaní týchto území sa účelovo zavádzalo pri vyhodnocovaní dosahu na verejné financie, podnikateľské prostredie, verejnú správu a sociálne dôsledky. Preto má MŽP SR takmer neriešiteľné problémy s tým, že sú vyhlásené obrovské chránené územia s množstvom kompetencií a obmedzení pre vlastníkov a správcov pozemkov v týchto územiach bez zodpovedajúcich finančných prostriedkov na zabezpečenie kompetencií, výskumu a monitoringu biotopov a druhov, realizáciu ich manažmentu a vyplácanie náhrad pre obmedzovaných vlastníkov pozemkov.

Preto budeme v tejto oblasti presadzovať:

- prijatie nového moderného zákona o ochrane prírody, ktorý bude postavený na filozofii motivačného a proaktívneho prístupu s dôrazom na integrovanú ochranu prírody a krajiny, kde bude vytvorený priestor na spoluprácu medzi všetkými zainteresovanými zložkami od vlastníkov cez štátnu správu, samosprávu až po odbornú organizáciu ochrany prírody,
- schválenie transparentnej, jednoduchej a zrozumiteľnej metodiky na výpočet ujmy za obmedzenie hospodárenia,
- prehodnotenie veľkoplošných a maloplošných chránených území na vedeckom základe,
- schválenie zonácie všetkých národných parkov,

- zabezpečenie dostatku finančných prostriedkov na všetky činnosti, kompetencie a vyplácanie ujmy.

LESNÉ HOSPODÁRSTVO A DREVOSPRACUJÚCI PRIEMYSEL

Veľmi nepriaznivá situácia je aj v lesnícko-drevárskom komplexe. Napriek tomu, že Slovenská republika svojou lesnatosťou 41,1 % patrí medzi lídrov v Európe, je stav lesného hospodárstva a drevospracujúceho priemyslu vo veľkej recesii, čo má významný negatívny vplyv na zamestnanosť a kvalitu života občanov na vidieku. Pritom Slovensko je prevažne vidieckou krajinou a na vidieku žije asi 2,7 mil. obyvateľstva. Z celkového počtu obcí 2 890 je 89 % vidieckych a jedným z najvýznamnejších zamestnávateľov na vidieku sú lesnícke subjekty a subjekty, ktoré sa zaoberajú spracovaním dreva.

Podľa ostatnej oficiálnej colnej štatistiky sa zo Slovenska vyviezlo 2 449 000 m³ dreva, čo je oproti roku 2010 o 837 000 m³ dreva viac. Ak by sa tento objem spracoval domácimi spracovateľmi, vytvorilo by sa tým okolo 7 500 nových pracovných miest, tržby by dosiahli objem asi 1,16 miliardy eur, daňové a odvodové príjmy zhruba 100 mil. eur, čo by výrazne pomohlo predovšetkým vidieku. Zdravotný stav lesov po veľkých vetrových kalamitách sa stále zhoršuje a v mnohých prípadoch už lesy nedokážu autoregulačne zvládnuť všetky negatívne vplyvy, ktoré na nich pôsobia. Preto sa oslabuje nielen ich produkčný potenciál, ale aj celospoločenské funkcie, predovšetkým ekosystémové služby, ktoré môže pre spoločnosť zabezpečiť len zdravý les.

V tejto oblasti budeme presadzovať:

- zriadenie fondu na integrovanú ochranu a podporu lesov,
- spracovanie drevnej suroviny domácimi spracovateľmi s cieľom zvýšenia jej pridanej hodnoty a zamestnanosti na vidieku,
- podporovanie obhospodarovateľov lesov, ktorí budú pri hospodárení v lesoch používať
- ekologické technológie,
- podporovanie zvýšenia retenčnej a pôdoochranej schopnosti lesov prostredníctvom lesotechnických meliorácií a viazania uhlíka ako nástroja na boj s klimatickou zmenou,
- zákonom jasne stanovenú demarkačnú líniu medzi trvalo udržateľným, prírode blízkym hospodárením v lesoch a záujmami ochrany prírody,
- reorganizovať štátnu správu na úseku lesného hospodárstva a poľovníctva,
- venovať zvýšenú pozornosť kontrole správy lesného majetku štátu – LESY SR, š. p., tak, aby boli jeho zdroje využívané efektívne, transparentne a zrozumiteľne aj pre širokú verejnosť,
- urýchliť a transparentniť prinavracanie lesov pôvodným vlastníkom,
- prehodnotiť zákon o pozemkových spoločnostiach,
- zmenou legislatívy dosiahnuť to, aby sa vlastníkom poľných pozemkov, ktorí sú držiteľmi
- platných poľných lístkov, umožnilo poľovať na svojich pozemkoch.

VII. PÔDOHOSPODÁRSTVO, POTRAVINOVÁ SEBESTAČNOSŤ

Napriek tomu, že Slovenská republika prešla 30-ročným transformačným procesom a postupným usporadúvaním vlastníckych vzťahov, je slovenské poľnohospodárstvo a celý agropotravinársky priemysel charakterizovaný veľmi rozdielnymi produkčnými a systémovými smerovaniami:

- Pretrvávajúci „proces kolektivizácie“ z 50. rokov minulého storočia založený na budovaní veľkých produkčných monokultúrnych lánov, bez nadväznosti na dnešnú spoločenskú potrebu ich produkcie a stav spracovateľského priemyslu. „Preferovaná“ družstevná forma užívateľských práv k pôde sa zmenila na nadradenosť užívateľov pôdy nad vlastníctvo pôdy.
- Krachujúci spracovateľský priemysel, trvalý prepád produkcie nahraditeľných surovín a potravín v rámci špecializovanej rastlinnej a živočíšnej produkcie vedie ku každoročnému prepádu potravinovej sebestačnosti štátu, klesajúcej konkurencieschopnosti na trhu a k zvyšujúcej sa potravinovej závislosti štátu od dovozu potravín.

To, čo Slovensku chýba v poľnohospodárstve a potravinárstve, je reálna a naplniteľná stratégia a pomenovanie skutočného poslania rezortu pôdohospodárstva.

Podstatou Stratégie hnutia SME RODINA do roku 2030 pre poľnohospodárstvo, potravinárstvo a regionálny rozvoj je kompletná rekonštrukcia slovenského poľnohospodárstva na nový model rezortu, založený na usporiadaní vlastníckych vzťahov k pôde a dôslednej diverzifikácii agropotravinárskeho sektora. Vytvoríme tak moderné európske poľnohospodárstvo, v ktorom budú rovnomerne zastúpené všetky druhy poľnohospodárskej produkcie, od veľkých intenzívnych fariem zabezpečujúcich nevyhnutné množstvá surovín rastlinnej a živočíšnej výroby až po malé, stredné a rodinné farmy, ktoré budú garantom rozvoja vidieka, krajiny, udržania a rozvoja vidieckych tradícií, kultúrneho dedičstva, sociálnych a kultúrnych istôt a plnohodnotného života vidieckeho obyvateľstva.

Preto primárnym cieľom rekonštrukcie slovenského poľnohospodárstva je diverzifikácia agropotravinárskej produkcie cestou podpory rozvoja malého, stredného a rodinného podnikania, rozvoj spracovateľského priemyslu, zvýšenie podielu domácich potravín, zastavenie migrácie ľudí z vidieka, obnovenie strateného vzťahu ľudí k pôde, k vidieckym hodnotám, zvýšenie stability a úrovne života vidieckeho obyvateľstva.

Zvyšovaním úrovne a kapacít spracovania domácich surovín zmeníme nielen ekonomiku poľnohospodárskej produkcie, podiel domácich výrobkov, saldo zahraničného obchodu, ale aj počty ľudí pracujúcich v poľnohospodárstve, zamestnanosť vidieckeho obyvateľstva v mieste bydliska svojich rodín, ale hlavne vidiek začne plniť svoju klimatickú, hospodársku a spoločenskú funkciu.

EKONOMICKÉ A PRODUKČNÉ CIELE STRATÉGIE 2030

Základné ekonomické smerovanie rezortu pôdohospodárstva do roku 2030

- zlepšenie celkovej ekonomickej efektívnosti a ziskovosti agropotravinárskeho sektora SR,
- zníženie záporného salda zahranično-obchodnej bilancie agropotravinárskych výrobkov,
- zvýšenie ekonomiky produkcie poľnohospodárstva na hektár poľnohospodársky využiteľnej pôdy (PVP) na úroveň priemeru EÚ,
- efektívnosť využitia eurofondov na úroveň podielu čerpania dotácií z fondov EÚ v rámci SPP,
- zvýšenie počtu pracovníkov na 100 ha poľnohospodársky využiteľnej pôdy na úroveň priemeru EÚ.

Ekonomické a produkčné ciele STRATÉGIE 2030

Nr.	Ukazovateľ	Súčasnosť	Stav v 2030
1.	Podiel SK potravín na pulloch predajní	38 %	65 %
2.	Saldo zahraničného obchodu	1,650 mil. EUR	800 mil. EUR
3.	Ekonomická produkcia na ha	1 178 EUR	2 349 EUR
4.	Hrubá pridaná hodnota na ha	328 EUR	1 049 EUR
5.	Podpora na ha PVP	265 EUR	293 EUR
6.	Hodnota poľnoh. produkcie k EÚ poľn.	0,6 %	0,9%
7.	Pridaná hodnota k produkcii EÚ poľn.	0,4%	0,9%
8.	Hrubá produkcia potravín z ekon. SR.	2%	3,2%
9.	Hrubá pridaná hodnota z ekon. SR.	1,4%	2,1%
10.	Počet VDJ na ha PVP	0,3	0,8
11.	Pracovníci na 100 ha PVP	2,3 (44 tis.)	5,4 (104 tis.)
12.	Priemerný vek zamestnanca v poľ.	47	42
13.	Podiel celkových podpôr na výnosoch	30,1%	15%
14.	Celková výmera bielych plôch v ha	220 000	0
15.	Celkový počet kat. území po PÚ / usp.	418	3000
16.	Potravinová sebestačnosť - produkcia oproti skutočnej spotrebe nahraditeľných potravín	Cca 40%	80%

Produkčné ukazovatele potravinovej bezpečnosti štátu

Cieľom stratégie v oblasti potravinovej bezpečnosti štátu je dosiahnuť v roku 2030 spracovateľskú kapacitu produkcie potravín na úrovni 70 % odporúčenej spotreby podľa WHO, čo je spodná hranica potravinovej bezpečnosti štátu.

Potravinová produkčná mapa Slovenska

Regionálne rozdelenie produkcie potravín podľa klimatických a produkčných pásiem, ktoré je realizovateľné efektívnymi finančnými nástrojmi na podporu odporúčenej nosnej produkcie potravín pre daný región.

PŔDA – POĽNOHOSPODÁRSKA A LESNÁ

Polnohospodárska pôda a lesná pôda je podľa článku 44. ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky neobnoviteľný prírodný zdroj, ktorý má požívať osobitnú ochranu zo strany štátu a spoločnosti. Je nevyhnutné ukončiť legislatívny proces ústavnej ochrany slovenskej pôdy a pripraviť sériu legislatívnych opatrení a naplniť tak obsah článku 44. bodu č. 6. Ústavy Slovenskej republiky: Podrobnosti o právach a povinnostiach podľa odsekov 1 až 5 ustanoví zákon.

Systémové riešenia ochrany a starostlivosti o pôdu:

Pozemkové úpravy a financovanie pozemkových úprav

Podľa predstaveného modelu MPaRV SR, ktorý je už súčasťou oficiálneho dokumentu a návrhu rozpočtu, je odhadovaný náklad v 30-ročnom modeli na úrovni 837 miliónov eur. V prípade, že budeme chcieť urýchliť realizáciu pozemkových úprav v „zrýchlenom modeli“, ktorý by počítal 1. rok s otvorením 582 katastrálnych území a každý ďalší rok s rovnakým zvýšením, je odhad zvýšenia nákladov zhruba o 10 %. Výsledná suma bude na úrovni 900 miliónov eur.

V prípade nepriaznivých rozpočtových podmienok budeme realizovať úpravy formou zrýchlených pozemkových úprav s dôrazom na usporiadanie vlastníctva bez budovania investičných celkov.

Vyňatie poľnohospodárskej pôdy z pôdneho fondu – poplatky a rekultivácie

Z aktuálneho vývoja úbytkov poľnohospodárskej pôdy je zrejmé, že vyňatie poľnohospodárskej pôdy je nutné viac regulovať. Poplatky za vyňatie sa musia vrátiť do rekultivácie pôdneho fondu. Vyňatie z PF pri výmere viac ako 500 m² nebude možné do 5. skupiny. Obmedzenie sa nebude týkať poľnohospodárskych stavieb a hospodárskych dvorov.

Nakladanie s pôdou a jej vlastníctvom

Obmedzenie predaja poľnohospodárskej pôdy vo vlastníctve štátu okrem nevyhnutných transakcií bude riešiť tzv. „antišpekulačný zákon“ – novelizácia zákona o predaji

poľnohospodárskych podnikov s cieľom ukončiť nájomné zmluvy poľnohospodárskej pôdy pri predaji poľnohospodárskeho podniku.

Kvalita a ochrana pôdy

Z hľadiska udržateľnosti prirodzenej úrodnosti pôdy by mali byť analýzy pôdneho fondu povinnou súčasťou každej zmluvy od 0,3 ha, čo je najnižšia možná výmera na žiadanie priamych podpôr. Pri nájomných zmluvách lúk a pasienkov je nutné uzákoniť sledovanie zrástov a samonáletov.

Okrem ukazovateľov úrodnosti pôdy je potrebné zabezpečiť každému vlastníkovi vstup na poľnohospodársku pôdu, posilniť právo **každého** vlastníka danej parcely.

Je nevyhnutné zmeniť aj legislatívu na ochranu podzemných vôd. Aj v tejto oblasti je potrebná novelizácia zákona o ochrane poľnohospodárskej pôdy.

Legislatívne úpravy sa budú týkať povinne pôd vo vlastníctve SR, resp. v správe Slovenského pozemkového fondu. Pre súkromných vlastníkov má odporúčací charakter, s využitím ústavnej povinnosti štátu kontrolovať stav a udržiavanie kvality pôdy.

Definitívne vyriešenie pozemkových krív – predovšetkým ukončenie reštitúcií

Bez ukončenia reštitúcií len ťažko vyriešime problém náhradného užívania a ťažko scelíme pozemky. Následne nevieme dokončiť ani pozemkové úpravy a usporiadať katastrálny stav rozdrobeného vlastníctva pôdy.

Bez týchto základných procesov sa budeme neustále trápiť vo vlastníckych sporoch, nejasných dotačných schémach a chaoze v katastri nehnuteľností.

Inštitút konečného vlastníka a užívateľa pôdy

Zavedieme „inštitút konečného vlastníka pôdy“, podobne ako pri zákone o verejnom obstarávaní. Akákoľvek manipulácia so slovenskou pôdou bude neplatná, ak záujemca nebude zapísaný v registri konečných vlastníkov pôdy. Zavedieme povinnosť registrovať tiež konečného užívateľa slovenskej pôdy do spoločného „pôdneho informačného systému“. Tým sa vnesie svetlo do neprehľadných nájomných a užívateľských vzťahov.

POTRAVINOVÁ SEBESTAČNOSŤ A POTRAVINOVÁ BEZPEČNOSŤ ŠTÁTU

Programový výhľad smerovania potravinárstva a spracovateľského priemyslu

Podpora a rozvoj potravinárstva je integrovanou súčasťou rozvoja poľnohospodárstva a regionálneho rozvoja. Investičné stimuly budú orientované hlavne na finalizáciu domáceho spracovania poľnohospodárskych a potravinárskych surovín mierneho klimatického pásma.

Cieľom je dosiahnuť nasledujúcu štruktúru spracovateľského priemyslu:

- 60 % – spracovanie v moderne vybavených prevádzkach s vysokým stupňom efektívnosti produkcie ako základ potravinovej bezpečnosti štátu,
- 40 % – spracovateľských kapacít v malých a stredných regionálnych prevádzkach pre zabezpečenie finalizácie regionálnych potravín a zvýšenie pridanej hodnoty produkcie malých, stredných a rodinných fariem,
- 25 % – z celkových spracovateľských investícií smerovať do produkcie BIO a ekologických potravín.

Stabilizácia ľudských zdrojov v rezorte pôdohospodárstva a vzdelávania

Polnohospodárstvo trpí chronickým nedostatkom pracovných síl. Súčasne štát vydáva ročne okolo 1 mld. eur na sociálne zabezpečenie dlhodobo a ťažko zamestnateľného obyvateľstva (cca 100 000 osôb), hlavne Rómov. Je momentálne veľkým problémom zamestnať v poľnohospodárstve ťažko zamestnateľných občanov formou trvalého pomeru alebo vo forme dohody o vykonaní práce.

Riešením je príspevok pre zamestnávateľov - stimulovať zamestnávateľov, zamestnávať dlhodobo a ťažko zamestnateľné obyvateľstvo, hlavne Rómov, **zavedením inštitútu sezónnych prác** pre ovocinárov a zeleninárov a ďalšie opatrenia.

Zníženie administratívnej záťaže podnikateľských subjektov hospodáriacich na pôde

Zriadime antibyrokratickú komisiu Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, ktorá bude hľadať efektívne formy na zníženie neúmerneho rastu administratívnej záťaže podnikateľských subjektov. Členmi komisie budú zvolení predstavitelia samospráv, združení a zväzov Slovenskej republiky s podielom pracovníkov MPA RV SR. Riešenia využijeme v praxi.

Pomoc začínajúcim farmárom: bezplatné poradenstvo

Pomoc pre začínajúcich a mladých farmárov formou bezplatného poradenstva a u skúsených farmárov formou štátom kompenzovaného poradenstva v oblasti veterinárneho, ekologického a agrotechnického poradenstva.

Predaj z dvora

Schválenie novelizovaných nariadení týkajúcich sa „Predaja z dvora“ sú zásadným riešením na zakladanie rodinných podnikov, s racionalizáciou obmedzenia predaja rastlinnej a živočíšnej produkcie.

Rodinné farmy

Rodinné podniky predstavujú vyše 60 % všetkých európskych podnikov a zamestnávajú 40 až 50 % z celkového počtu zamestnancov. Rodinné farmy sa rozvíjajú udržateľným

spôsobom, pretože realizujú dlhodobé, viacgeneračné ciele, vytvárajú na vidieku pracovné miesta a prirodzené spoločenské a ekonomické väzby.

Rodinné farmy sa budú zriaďovať v súlade s odporúčacím stanoviskom EHSV s rešpektovaním miestnych pomerov a národných špecifik, s cieľom dosiahnuť v horizonte roku 2030 aspoň 40 % podiel agropotravinárskej produkcie malých, stredných a rodinných fariem z celkového objemu poľnohospodárskej výroby Slovenskej republiky.

Inštitút sezónnej práce

Inštitút sezónnej práce je dôležitým nástrojom podpory rozvoja produkcie ovocia a zeleniny a mnohé štáty EÚ ho používajú ako skrytú formu podpory ovocinárov a zeleninárov, čím súčasne riešia akútne a dlhodobý nedostatok pracovníkov v tomto sektore. Opodstatnenosť zavedenia tohto inštitútu podporuje skutočnosť, že práce spojené hlavne so zberom ovocia a zeleniny sú mimoriadne náročné na manuálnu ľudskú prácu.

Maximálna doba sezónnej práce v priebehu jedného kalendárneho roku: 180 dní.
Odvodová povinnosť pri sezónnom zamestnaní na základe Inštitútu sezónnej práce do 10%.

Bezpečnosť a dosledovateľnosť pôvodu a kvality predávaných potravinárskych výrobkov, asanácia zvierat

Sprišíme dozor nad kvalitou a bezpečnosťou predávaných potravín rastlinného a živočíšneho pôvodu a zabezpečíme spoľahlivú likvidáciu tiel potravinových zvierat nevhodných na spracovanie a produkciu potravín.

Vyvineme tlak na orgány EÚ na zrušenie výnimky z povinného označenia názvu a adresy producenta a dodávateľa potravín, hlavne pre globálne nadnárodné obchodné siete.

Zriadieme štátny veterinárny asanačný podnik s oblasťnými pobočkami, ktorý bude garanciou bezpečnej likvidácie zvierat nevhodných na ďalšie spracovanie a znížime administratívne zaťaženie kontrolných pracovníkov veterinárnej správy.

Ekonomické nástroje (okrem dotácií z fondov EÚ)

Ekonomické nástroje

- notifikovaná štátna pomoc v hodnote 70 mil. eur ročne,
- spolufinancovanie štátu opatrení Programu pre rozvoj vidieka vo výške min. 40 % a presun 15 % prostriedkov z I. piliera do II. piliera,
- príspevok na zamestnanie ťažko zamestnateľných osôb.

- **Notifikovaná štátna pomoc v hodnote 70 mil. EUR ročne = cca 36,5 eur/ha** a predstavovala by súčet štátnej pomoci vyplatené v rezorte pôdohospodárstva za kalendárny rok. Hodnota štátnej pomoci by bola súčasťou štátneho rozpočtu SR, kapitoly MPA RV SR, a realizovala by sa cestou schválených programových projektov.
- **Spolufinancovanie štátu na opatreniach Programu pre rozvoj vidieka.** Naším cieľom je presunúť čo najviac prostriedkov (15 % z I. piliera do II. piliera – rozvoja vidieka), aby sme mohli riadenými a cieľovými opatreniami podporiť živočíšnu výrobu, produkciu zeleniny a ovocia, produkciu potravín a biopotravín. Navrhujeme spolufinancovania na úrovni 40 % a tak získať sumu 3 362 mil. eur na 7-ročné obdobie (t. j. vyše 480 mil. eur ročne; v bežných cenách).
- **Príspevok na zamestnanie ťažko zamestnateľných osôb v hodnote 200 eur na osobu a mesiac** minimálne počas pol roka a spolufinancovanie štátu na povinných odvodoch do hodnoty minimálnej mzdy.

Flexibilná daň

Z dôvodu odstránenia konkurenčnej nevýhody slovenských producentov potravín, ktorým sa nedostáva takej štátnej pomoci ako v iných štátoch EÚ, zavádzame FLEXIBILNÚ DAŇ na vyrábané a dovážané potraviny v rámci Slovenskej republiky.

Zavedenie flexibilnej dane vnímame ako vnútroštátny nástroj na zdaňovanie neprímeranej štátnej pomoci niektorých štátov EÚ, odstránenie nekalých praktík a štátneho protekcionizmu pri predaji potravinárskych výrobkov na potravinárskom trhu EÚ.

Neprímeraná štátna pomoc niektorých štátov v oblasti podpory výroby a predaja potravín narúša hospodársku súťaž a má bezprostredný vplyv aj na obchod v rámci Európskej únie.

Zavedenie flexibilnej dane nenaruší rovnosť postavenia európskych výrobcov na domácom trhu, pretože flexibilnou daňou budú rovnako zdanené aj výrobky vyrábané na Slovensku.

Získané finančné prostriedky budú prínosom pre štátny rozpočet – kapitolu rezortu pôdohospodárstva – a budú účelovo použité na investičnú a technologickú podporu budovania moderných spracovateľských, skladovacích a logistických kapacít, ktoré zabezpečia nárast produkcie, konkurencieschopnosť domácich výrobkov, plynulý pohyb a celoročné dodávky potravín vyrobených na Slovensku pre domáce aj zahraničné obchodné systémy.

Flexibilná daň nie je nekalou praktikou, pretože zaťažuje rovnako domácich výrobcov, ako aj importérov zahraničných potravín.

Zavedie sa povinnosť preukázať podiel štátnej pomoci v krajine pôvodu potraviny zahraničných, ako aj domácich výrobcov. Údaj bude uvedený napr. na QR kóde, kde budú všetky údaje o dosledovateľnosti danej potraviny.

Dôsledok neprimeranej štátnej pomoci je stav, keď sa Slovenská republika dostala do štádia potravinovej závislosti a je ohrozená potravinová bezpečnosť štátu v prípade krízových a nepredvídaných situácií. Pričom potravinová bezpečnosť štátu patrí medzi základné ľudské práva a je zakotvená vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, ktorá bola prijatá na zasadnutí III. Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov vo forme rezolúcie č. 217/III dňa 10. decembra 1948.

Ročne sa na Slovensku minie na nákupy potravín a nápojov zhruba 5 mld. eur. Pri 40 % sebestačnosti štátu sa ročne na území SR predajú potraviny z dovozu v hodnote okolo 3 mld. eur. Ak je miera štátnej pomoci na úrovni iba 10 %, tak je to hodnota 300 mil. eur. Spolu s 20 % flexibilnou daňou by rezort pôdohospodárstva zvýšil svoje príjmy iba z flexibilnej dane ročne o 360 mil. eur.

Zavedením flexibilnej dane a ekonomických opatrení v rámci prerozdelení financií z I. do II. piliera z fondov EÚ by sme mali k dispozícii ročne 1 182 mil. eur IBA na podporné z rozvojové výdaje MPaRV SR.

Odôvodnenie prijatia flexibilnej dane sa opiera o čl. 107 ZFEÚ.

Ak opatrenie prijaté štátom zlepšuje čistú finančnú situáciu podniku, konštatuje sa existencia výhody v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ. Ak sa preukáže existencia výhody, je potrebné zohľadniť účinok samotného opatrenia.

V článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa stanovuje: „**pomoc poskytovaná členskými štátmi alebo akoukoľvek formou zo štátnych prostriedkov, ktorá narúša hospodársku súťaž alebo hrozí narušením hospodárskej súťaže tým, že zvýhodňuje určitých podnikateľov alebo výrobu určitých druhov tovaru, je nezlučiteľná s vnútorným trhom, pokiaľ ovplyvňuje obchod medzi členskými štátmi**“.

Opatrenia prijaté vo forme štátnej pomoci v iných štátoch EÚ ovplyvňujú voľný pohyb slovenských potravín tým, že sa stávajú na voľnom trhu cenovo nekonkurenčnými, aj keď z hľadiska kvality sú garanciou zabezpečenia zdravej výživy občanov SR.

Momentálny stav potravinovej sebestačnosti SR (cesta na dosiahnutie potravinovej bezpečnosti štátu), nekonkurenčné postavenie výrobcov potravín na Slovensku, praktiky v oblasti štátnej pomoci jednotlivých štátov EÚ, protekcionizmus v oblasti obchodu a tým narušenie voľnej hospodárskej súťaže oprávňuje Slovenskú republiku zaviesť INŠTUTÚT FLEXIBILNEJ DANE.

Zodpovednosť štátnej a verejnej správy za správu vecí verejných – novela zákona 514/2003 – zákon o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci

Zákon 514/2003 Zb. je príkladom toho, že Slovenská republika má legislatívu na riešenie korupčných a iných nekalých praktík v štátnej a verejnej správe. Otázkou je jej aplikácia v praxi. V aktuálnej novele zákona 514/2003 zameniť zavedenie disciplinárnych a trestných konaní z dobrovoľnej formy na povinnosť štátu riešiť a postihovať nekalé, korupčné a iné protizákonné a protispoločenské praktiky.

VPLYV POĽNOHOSPODÁRSTVA NA VODNÚ A KLIMATICKÚ BEZPEČNOSŤ ŠTÁTU

Dôsledky klimatických zmien na potravinovú, klimatickú, vodnú a environmentálnu bezpečnosť sú v súčasnosti ústrednou témou všetkých štátov EÚ, až na Slovensko.

Kľúčovú úlohu v oblasti prevencie a boja proti klimatickým zmenám zohráva MPA RV SR, ktoré spolu s MŽP SR spravuje pôdne, vodné a lesné hospodárenie Slovenska (spravuje 92 % územia). Budeme realizovať komplex preventívnych opatrení, ktoré spomalia proces vysušovania krajiny a obnovia dostatok vody pre potravinovú, environmentálnu a klimatickú bezpečnosť. Namiesto podpory defraudovaného podniku Hydromeliorácie š. p., zriadieme moderný štátny podnik, ktorý bude svojím programom užitočný pre obnovu vodnej a potravinovej bezpečnosti.

REGIONÁLNY ROZVOJ A ROZVOJ VIDIEKA

Podpora poľnohospodárskych a potravinárskych producentov a regionálnych firiem

Základom pre notifikáciu podpory regionálneho, malého, stredného a rodinného podnikania je status ich legislatívneho zatriedenia, príprava a schválenie legislatívneho dokumentu, vďaka ktorému vznikne nová tvorivá skupina malých a stredných vidieckych podnikateľov, ktorá sa bude riadiť odlišnými pravidlami ako doterajšie štandardné podnikateľské subjekty.

Schválime vládne programy pre **rozvoj regionálnej farmárskej produkcie** a v rámci toho prijmeme zákon o zriaďovaní rodinných fariem.

Program rozvoja vidieka

Legislatívny rámec: v súčasnosti sa uplatňuje Program rozvoja vidieka na roky 2014 – 2020. Realizuje sa pomocou vybraných projektových opatrení, pre ktoré Pôdohospodárska platobná agentúra vyhlasuje výzvy. Pre budúce programové obdobie definuje priority opatrení **Národný strategický plán SR**.

Budúcnosť čerpania PRV pre obdobie 2021-2027 bude smerovaná do budovania spracovateľských a skladovacích kapacít, distribučných sietí a marketingovej podpory pre kvalitné domáce potraviny; podpora malých a mobilných bitúnkov a rozrábkarní, ako aj likvidácia, resp. zhodnocovanie odpadov; zavedenie „dane za uhlíkovú stopu“; podpora na zmiernenie dosahov klimatických zmien, zlepšovanie kvality pôdy, stavu spodných aj povrchových vôd a ich zadržanie v krajine; budovanie remízok a biopásov (rozdelenie monokultúrnych blokov na výmery max. po 20 ha); startupov a spoločných projektov mladých farmárov; podporu zdravého školského a verejného stravovania; riadenie rizík a nepoistiteľných škôd; výmena vedomostí a vzdelávanie; poradenstvo v poľnohospodárstve a potravinárstve, obchode a marketingu; spolupráca a synergie v rámci regiónov a interregionálnych komunít v oblasti agropotravinárstva alebo agroturistiky; ochrana vzácnych biotopov a lokalít Slovenska; ekologická a integrovaná výroba; ochrana proti erózií...

Ekologická produkcia

Podporíme rozvoj ekologického systému poľnohospodárstva, spracovanie a predaj BIO potravín. Zvýšime podiel ponuky ekologických produktov na úroveň 25 %. Podporíme spoločné výrobné-odbytové podniky a siete predajní na vidieku, posilíme pozíciu malých výrobcov v obchodnom reťazci. Zjednodušíme a zlacníme prístup k certifikácii biopotravín.

Upravíme legislatívne opatrenia tak, aby sa predaj z dvora racionalizoval a nebol limitovaný nezmyselnými množstvami. Podporíme produkciu domácich kvalitných potravín a ich distribúciu k zákazníkom v čo najkratšom reťazci. Podporíme integrovanú a ekologickú produkciu zeleniny, ovocia, bylín a ďalších plodín, živočíšnych výrobkov (malých bitúnkov), aby sa k spotrebiteľom dostávali čerstvé, zdravé a chutné potraviny.

Spolupráca vidieka s mestskými a župnými samosprávami - „Vidiek živí mesto“

Slovensko je druhou najvidieckejšou krajinou, s takmer ideálnymi podmienkami na produkciu poľnohospodárskych surovín a potravín mierneho klimatického pásma. Je preto nelogické, ak viac ako 2/3 surovín spracovávaných v mestských a župných zariadeniach sa nakupuje od zahraničných pestovateľov, chovateľov a producentov potravín.

Prijmeme opatrenie, kde bude povinnosťou mestských a župných zariadení nakupovať pre svoje potreby prednostne regionálne potraviny garantované certifikačnou značkou: Regionálna značka kvality, registrovaná na príslušnom oddelení MPaRV SR.

Rozvoj agroturistiky a vidieckeho cestovného ruchu

Agroturistika je komplexná ponuka turizmu vo vidieckych oblastiach a zahŕňa rekreačné pobyty na farmách alebo v ich blízkosti, ktoré organizujú najmä **poľnohospodári** a ktorá poskytuje poľnohospodárstvu dodatočný príjem. Základnou myšlienkou **je blízkosť k hostiteľskej rodine, ktorá dáva dovolenkárovi osobný kontakt a pohľad do každodenného života na vidieku.**

Slovensko má ideálne podmienky na prepojenie celoročných turistických aktivít s rodinnými a profesionálnymi farmami. To bude mať následne aj sekundárne pozitívne efekty na regionálny rozvoj a rozvoj horského turizmu na Slovensku.

SPOLOČNÁ POĽNOHOSPODÁRSKA POLITIKA PO ROKU 2020, EFEKTÍVNE NAKLADANIE S DOTAČNÝMI A PODPORNÝMI PROSTRIEDKAMI SLOVENSKEJ REPUBLIKY A EÚ, FINANCOVANIE VIDIEKA V NOVOM PROGRAMOVOM OBDOBÍ

Spoločná poľnohospodárska politika 2021-2027

V júni 2018 predložila Európska komisia návrhy nariadení (Európskeho parlamentu a rady – ktoré ich budú nakoniec schvaľovať), ktorými sa menia doteraz platné

nariadenia (EÚ) č. 1305/2013, č. 1306/2013, č. 1307/2013 a č. 1308/2013. Tieto nové legislatívne návrhy majú, po diskusii a schválení v ďalších orgánoch, nahradiť aktuálne platné pravidlá spoločnej poľnohospodárskej politiky Európskeho spoločenstva na obdobie 2014 – 2020 a rámcovať jednotlivé národné strategické plány. V **národnom strategickom pláne** si musí každý členský štát definovať vybrané nástroje organizácie trhu, formy priamych podpôr aj opatrenia rozvoja vidieka, podľa vlastných potrieb.

Stropovanie (obmedzenie platieb)

Podporujeme stropovanie na maximálnej úrovni 100 000 eur na podnik. Je však potrebné uvažovať aj s odpočítaním 50 % pracovných nákladov spojených s poľnohospodárskou výrobou, najmä z dôvodu udržania zamestnancov v poľnohospodárstve.

Podľa prepočtov IPP na veľké poľnohospodárske subjekty na Slovensku nebude mať toto opatrenie výrazný negatívny dosah, zastropovaná suma sa odhaduje na 15 mil. eur ročne. Tieto krátené prostriedky sa presunú vo forme doplnkovej redistributívnej platby pre malých a stredných farmárov alebo do druhého piliera.

Redistribúcia (komplementárna podpora príjmu v záujme udržateľnosti)

Navrhujeme uplatniť plnú redistribúciu do výšky prvých 100 hektárov poľnohospodárskej využiteľnej pôdy so sadzbou na úrovni minimálne 30 % priemernej priamej platby na hektár, najviac však do výšky 100 000 eur na podnik. Chceme podporiť najmä mladých a začínajúcich poľnohospodárov, ale pod podmienkou úspešného absolvovania požadovaného vzdelania v odbore a aktívneho využívania poradenských služieb v poľnohospodárstve.

Aktívny farmár

Aktívny poľnohospodár je taký hospodár na pôde, ktorý je konečným užívateľom výhod a prinajmenšom 30 % jeho príjmu z podnikateľskej činnosti pochádza z poľnohospodárskej činnosti. Podmienkou vo všetkých prípadoch podporovanej poľnohospodárskej činnosti je ochrana a zveľaďovanie prírodných zdrojov.

Generačná obmena zamestnancov

V súčasnosti je priemerný vek zamestnanca v poľnohospodárstve na Slovensku 47 rokov a je ťažké získať mladých ľudí pre túto prácu, najmä pre nízke odmeny a vysoké časové nároky počas produkčnej sezóny. Mladých a začínajúcich poľnohospodárov a farmárov, ktorí prvýkrát založili nový podnik, možno podporiť finančne z doplnkovej redistributívnej platby. Cieľom je do roku 2030 dosiahnuť priemerný vek zamestnancov v poľnohospodárstve 42 rokov.

Financovanie (presuny medzi piliermi)

Rozpočet pre poľnohospodárstvo sa na nové obdobie 2021 – 2027 zníži asi o 11 % (aj pre brexit). Každá členská krajina sa však musí vopred rozhodnúť, ako prerozdelí financie

z EÚ a do akej miery bude spolufinancovať opatrenia pre rozvoj vidieka. Slovensko je na dôležitej križovatke o to viac, že v aktuálnom programovacom období (2014 – 2020) podporuje najmä priame platby na hektár poľnohospodárskej pôdy (I. pilier), pričom podnikateľov nemotivuje na produkciu ani tvorbu pridanej hodnoty. Naopak, obmedzuje možnosti cielených podpôr do rozvoja vidieka (II. pilier). Dôsledkom je deformácia trhu s pôdou, jej ťažšia dostupnosť pre menšie subjekty a koncentrácia podpôr do rúk niekoľkých veľkých poľnohospodárskych podnikov.

Podporíme zabezpečenie národných zdrojov spolufinancovania II. piliera (40 %) a presun 15 % rozpočtu z I. do II. piliera.

Ak by sme presunuli 15 % z I. piliera do II. piliera, znížila by sa obálka pre priame platby o 60,4 mil. eur ročne (423 mil. eur za 7 rokov) a suma platby na hektár o 31 eur ročne. Ak by bolo národné spolufinancovanie II. piliera na úrovni 40 %, celkovo by sme pre opatrenia rozvoja vidieka získali 3 362 mil. eur na sedemročné programovacie obdobie (t. j. vyše 480 mil. eur ročne).

Organizácia trhu

Prioritne podporíme sektory: ovocie a zelenina, víno, včely, chmel, priadne plodiny (län, technické konope), mak, ovčie mäso a mliečne výrobky, ryby, lesné škôlky, ktoré majú na Slovensku potenciál a historické tradície. Podporíme originálne receptúry a zručných remeselníkov a spracovateľov, ktorí by mohli odovzdať svoje vedomosti ďalším generáciám.

Zavedieme inštitút štátneho podporného potravinového fondu, ktorý bude tlmíť neprimeranú kolísavosť cien pri citlivých komoditách, hlavne v špecializovanej rastlinnej a živočíšnej výrobe. Podpora citlivých komodít zabezpečí stabilitu cien a plynulosť produkcie u prvovýrobcov, ktorých ekonomika produkcie je závislá od sezónnosti a minimálnej stability cien, nevyhnutných na pokrytie úplných vlastných nákladov pri ich produkcii.

POTRAVINOVÝ SEMAFOR

Prvotný vznik a vízia

V rokoch 2014 až 2018 sa v krajinách EÚ zbierali dáta, ktoré mali možnosť dobrovoľne zbierať jednotlivé štáty EÚ na základe skúšobného obdobia aplikácie vlastných verzií potravinového semaforu. Niektoré krajiny EÚ túto možnosť využili. Slovensko ju úplne ignorovalo.

Problémom bol aj nezáujem výrobcov, keďže zavedenie potravinového semaforu vytlačeného na obaloch produktov pre nich predstavovalo zvýšené finančné náklady. Označenie totiž bolo treba tlačiť priamo na obaly produktov. Takisto označenie nebolo možné aplikovať, lebo neboli nastavené jednotné merateľné kritériá pre vyhodnocovanie a následné označovanie potravín. O projekt nemala teda záujem ani vláda, ani výrobcovia, keďže ich naša vláda nielenže neinformovala, ale ani nijako v danej činnosti nemotivovala a nepodporila. Preto sme sa to rozhodli urobiť my a nájsť formu, ktorá

by bola finančne nenáročná aj ľahko aplikovateľná. Na Slovensku už bola vytvorená v januári 2019 pracovná skupina, pozostávajúca z odborníkov z rôznych oblastí. Základné kritérium potravinového semaforu s pomenovaním ZDRAVIE už bolo odobrené po náročných rokovaniach štátnou inštitúciou ÚVZ. Vychádzalo sa z modelu, ktorý používa Spojené kráľovstvo, s doplnením o transmastné kyseliny na 100 mg výrobku podľa odporúčania EÚ.

Potravinový semafor mal byť skúšobne pôvodne spustený od 1. 9. 2019, no myšlienka nebola podporená Ministerstvom pôdohospodárstva pod vedením SNS a do procesu zasiahla sťažnosťou aj potravinárska organizácia, podporujúca veľkých výrobcov. Cieľom tejto iniciatívy je zjednodušiť prehľad a urýchliť tak výber potravín v nákupnom procese spotrebiteľov.

Implementácia

Personalizovaná aplikácia pre spotrebiteľov v elektronickej podobe bez poplatkov, využívaná prostredníctvom skenovacích kódov (QR, alebo EAN). Prvý potravinový semafor v elektronickej podobe je teda možné použiť prostredníctvom:

- naskenovania QR kódu cez aplikáciu pre mobilné telefóny, kde výrobca môže vytlačiť QR kód na obal svojho produktu a predajca môže vystaviť QR kód aj vedľa ceny produktov v tlačenej podobe,
- EAN kódu, ktorý môže byť naskenovaný aj v maloobchode prostredníctvom implementovaných zariadení na stenách predajní.

Zariadenie potrebné na využitie tejto aplikácie pritom predstavuje len osobné mobilné zariadenie spotrebiteľa a skenovacie zariadenia aplikované priamo v maloobchodných sieťach.

Parametre ohodnocovania jednotlivého výrobku

Vystopovateľnosť prvosurovín/použitých surovín:

- možnosť vystopovateľnosti všetkých zložiek surovín, použitých pri výrobe daného produktu,
- vystopovateľnosť prvosurovín, ako je zelenina, ovocie či mäso a plné dokladovanie spôsobu pestovania a chovu, typu použitého krmiva a podobne, pôvod vypestovanej, chovanej výstupnej prvosuroviny alebo všetkých prvkov použitých v spracovanom produkte,
- výrobok (obsah výrobku, nie obal) musí pozostávať zo stopercentne vystopovateľných
- a zdokladovaných surovín,
- suroviny použité na výrobu musia mať jasne preukázateľný zdroj pôvodu. Touto garanciou sa snažíme o to, na čo má zákazník právo, čiže byť plne informovaný, odkiaľ daná prvosurovina presne pochádza. Takisto sa týmto opatrením snažíme o to, aby sa predišlo prípadným nekalým obchodným praktikám, bežne používaným v danom sektore,
- dodávatelia musia byť registrovaní a overení na doméne potravinovysemafor.sk,
- dodávateľ má na vyžiadanie povinnosť predložiť v elektronickej forme všetky faktúry od každého dodávateľa použitých surovín.

Personalizovaný dopad konzumácie výrobku na ľudské zdravie:

- cukor,
- tuky,
- transmastné kyseliny,
- soľ,
- prídavné látky.

Personalizované nastavenie miery použitia nadbytočných prídavných látok a GMO:

- nadmerné použitie prídavných látok s cieľom vylepšenia senzorických vlastností produktu,
- použitie prídavných látok, ktoré nemusia byť uvedené v zložení na obale, použitých s
- cieľom zlepšenia technologického procesu pri výrobe produktu,
- použitie kontroverzných prídavných látok, zakázaných v iných krajinách,
- použitie neprírodných náhrad ako napríklad aróm, sladidiel, zvýrazňovačov chuti s cieľom náhrady drahších – prírodných surovín alebo s cieľom maskovania použitých lacnejších surovín,
- použitie náhrad s cieľom zväčšovania objemu alebo váhy produktu, výmenou za prirodzenú kvalitnú surovinu. Ide o náhrady pôvodnej suroviny, ako sú napríklad prídavné škroby a iné zahusťovadlá,
- GMO (zreteľné označovanie použitia GMO suroviny aj v množstve do 1 %),
- presné percentuálne označovanie všetkých surovín, použitých vo výrobku vrátane maskovaných prídavných látok v tzv. koncentrátoch a hotových použitých surovín.

Ide napríklad o prídavné látky, ako je E124 – ponceau 4R, E110 – žlt SY, E132 – indigotín, E133 – FCF, E155 – hnedá HT, E121 citrónová čerev 2, E123 – amarant, E125 – ponceau SX, E143 – FCF, E111 – orange 2, E105 – žlt, E107 – žlt 7G, 950 – acesulfam K, 951 – aspartam, E952 – cyklamát.

Nadmerné používanie rôznych príchutí, založených na neprírodnej báze, ako aj nadbytočné použitie zvýrazňovačov chutí, ako napríklad E621, E631, zahusťovadiel, ako modifikovaný kukuričný škrob E1422, ktoré sú v danom produkte použité na zväčšovanie váhy či objemu daného produktu.

Spôsob zberu jednotlivých dát na výpočet a pridelenie farby potravinového semaforu pritom prebieha zadaním vstupných informácií do systému výrobcom (potravinovysemafor.sk) a kontrolou zadaných informácií samotným spotrebiteľom.

IX. BOJ PROTI KORUPCII, SPRAVODLIVOSŤ A PRÁVNÝ ŠTÁT

Spravodlivosť je základným atribútom právneho štátu. Nie je pochybnosť o tom, že kvalita právnych predpisov, úroveň vymožitelnosti práva, spôsob fungovania úradov a súdov ovplyvňujú život každého človeka. Súčasná situácia justície, nízka úroveň vymožitelnosti práva, stav korupcie a klientelizmu, ako aj spôsob a metódy vládnutia vytvorili na Slovensku atmosféru všeobecnej a opodstatnenej nedôvery širokej verejnosti voči štátnym inštitúciám, súdom a sudcom a právnemu štátu ako takému.

Pre hnutie SME RODINA je dôležité, aby nezávislosť a nestrannosť súdnictva existovala z faktického hľadiska a aby verejná dôvera v súdnictvo tam, kde sa stratila, sa obnovila a zachovala.

Rovnosť pred zákonom a právo na spravodlivý proces predstavujú základné charakteristiky fungujúceho právneho štátu. Chceme, aby sa každý občan bez ohľadu na svoje postavenie, zárobkové a majetkové pomery vedel domôcť svojho práva bez zbytočných prietahov.

Presunieme agendu obchodnoprávných sporov zo všeobecných súdov na verejné arbitrážne sudy

V krajinách západnej Európy je inštitút obchodnej arbitráže bežne využívanou a najmä efektívnou a predvídateľnou alternatívou. Rozhodcovské konanie má nesporne viacero výhod oproti klasickému súdnemu konaniu. Výhodou rozhodovania sporu v rozhodcovskom konaní je rýchlosť rozhodovania a získanie konečného rozhodnutia za niekoľko týždňov.

Presunom obchodnoprávných sporov na rozhodcovské sudy sa dosiahne eliminácia zaťaženia všeobecných súdov a zrýchlenie rozhodovania, s čím úzko súvisí konečný efekt vymožitelnosti práva. Z pohľadu veriteľov pôjde o dobre fungujúci nástroj rýchleho vymoženia pohľadávok, ku ktorým by sa bežnou súdnou cestou nemuseli dostať ani po rokoch. Paralelu k tomuto systému vidíme na Slovensku dnes vo fungovaní notárov ako súdnych komisárov, ktorí na seba preberajú v konkrétnych oblastiach funkcie súdu.

Navrhovaným opatrením dôjde k zásadnému zvýšeniu kapacít pre rozhodovanie sporov, čo bude mať za dôsledok na jednej strane výrazné zrýchlenie konania a na druhej strane zvýšenie kvality výsledku sporu vyšším zaangažovaním sporových strán na výsledku sporu.

- Budeme limitovať počet arbitrážnych súdov na maximálne 3 sudy v územnej pôsobnosti kraja.
- Rozhodcom (samosudcom) bude môcť byť len osoba s morálnym kreditom, s právnickým vzdelaním a s minimálne 15-ročnými skúsenosťami v oblasti hmotného a procesného obchodného práva.
- Rozhodcovia nebudú mať definitívu, ale budú volení na funkčné obdobie 6 rokov.

- Voľba rozhodcov bude realizovaná v priamych voľbách. Právo voliť rozhodcu bude mať každý podnikateľ, ktorý je oprávnený uchádzať sa o verejnú zákazku v zmysle zákona o verejnom obstarávaní (teda nemá nedoplatky na daniach).
- Arbitrážne sudy budú oprávnené rozhodovať len spory, kde výška hodnoty sporu predstavuje 100 000 € a viac.
- Rozsudky rozhodcovských súdov budú po jeho doručení stranám sporu konečné a vykonateľné, čím sa odbúra možnosť špekulatívnych odvolaní. Voči rozhodnutiu arbitrážneho súdu bude prípustná len ústavná sťažnosť.
- Poplatok rozhodcovského konania bude stanovený na úrovni 4-5 percent z hodnoty sporu, čo predstavuje pre navrhovateľa nižšie náklady ako v prípade konania pred všeobecným súdom. Pričom výška súdneho poplatku bude klesať v závislosti od rýchlosti a efektívnosti konania a konečného rozhodnutia sudcu rozhodcovského súdu (t.j. ak spor trvá dlho, poplatok sa znižuje).
- Sudca rozhodcovského súdu nebude mať žiadny fixný plat, ako je to u sudcov všeobecných súdov, ale jeho odmena bude závislá od rýchlosti a efektívnosti konania. Tento systém odmeňovania sudcov rozhodcovských súdov má viesť k motivácii sudcov rozhodcovských súdov v snahe maximálnej pripravenosti, profesionalite, rýchlosti a hospodárnosti rozhodcovského konania.
- Každé rozhodnutie s odôvodnením bude povinne zverejňované, aby sa zabezpečila odborná a verejná kontrola nad rozhodovacou činnosťou rozhodcov.
- Rozhodca bude niešť za svoje rozhodnutie hmotnú zodpovednosť a pre tento prípad bude povinne poistený, pričom v prípade úspešnej ústavnej sťažnosti voči rozhodcovskému rozsudku bude rozhodca povinný naradiť spôsobenú škodu
- Budú eliminované akékoľvek obštrukcie v konaní – napr. nezaplatenie súdneho poplatku nebude mať za následok zastavenie súdneho konania, ale automaticky sa stane exekučným titulom alebo zmena právneho zástupcu po začatí konania nebude mať odkladný účinok a nebude dôvodom odročenia pojednávania.
- Trovy konania a právneho zastúpenia bude znášať neúspešná strana sporu.

(Pozn.: priemerná dĺžka konania na všeobecných súdoch v obchodných veciach: v roku 2010 – 14 mesiacov, 2011 – 13,7 mesiaca, 2012 – 13,8 mesiaca, 2013 – 14 mesiacov, 2014 – 14,6 mesiaca, 2015 – 15,8 mesiaca, 2016 – 19,2 mesiaca, 2017 – 21,6 mesiaca)

Nahradíme doživotné menovanie sudcov voľbou na 6 rokov a to aj opakovane

Sme v období, keď je súdnictvo predmetom spoločenskej kritiky a čoraz viac prevláda názor o existencii korupcie v súdnictve. Na súdoch vznikajú klany a jedným z dôvodov zdĺhavosti súdnych konaní je aj skutočnosť, že sudy sú obsadzované sudcami, ktorí nespĺňajú kvalifikačné a osobnostné kritériá, ale majú politické krytie. Pričom nezávislé súdnictvo je jedným z pilierov právneho štátu. Nástrojmi vytvárania nezávislého súdnictva sú transparentnosť výberu sudcov, prehľadnosť a predvídateľnosť rozhodovacej činnosti sudcov a zodpovednosť sudcu za výkon svojho povolania.

Verejná voľba sudcov na presne určené funkčné obdobie má viesť k motivácii sudcov v snahe zabezpečiť nezávislosť, nestrannosť a odbornosť (kvalifikácie) sudcov, ako podmienky kvalitného rozhodovania a riadneho naplňovania (poskytovania) spravodlivosti.

Exekučná amnestia

V Slovenskej republike prebieha v súčasnom období približne 3,7 milióna exekúcií. Vyplýva to zo štatistík Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Exekútori môžu zrážať dlh aj z nemocenskej dávky, dôchodku a výživného. Podľa najnovších informácií zo Sociálnej poisťovne má viac ako 34-tisíc dôchodcov exekvovanú časť dôchodku.

Naším cieľom je vytvoriť podmienky na upustenie od vymáhania pohľadávok štátu voči občanom Slovenskej republiky, ktoré vznikli od 1. januára 1993, pod podmienkou, že občan Slovenskej republiky uhradí svoj dlh správcovi pohľadávky. Po zaplatení dlhu mu budú odpustené úroky z omeškania a poplatky a správca pohľadávky podá návrh na zastavenie exekúcie. Zároveň stanovíme výšku pohľadávky občana Slovenskej republiky voči správcovi pohľadávky nepresahujúcu 10 000 eur bez príslušenstva.

Týmto opatrením umožníme skupine zhruba 540-tisíc občanov Slovenskej republiky, z toho približne 34-tisíc dôchodcom, splatiť svoj dlh správcovi pohľadávky a zastaviť exekúciu, čím sa vytvoria podmienky na lepšiu kvalitu života tejto skupiny občanov Slovenskej republiky.

Zavedieme priamejšiu zodpovednosť sudcu a súdnych funkcionárov za prietahy v konaní. V prípade, že sa u sudcu objaví vec staršia ako 2 roky, bude povinný predseda kolégia (grémia) zistiť príčinu prietahov v konaní. V prípade zistenia subjektívneho zavinenia bude predseda kolégia (grémia) povinný podať podnet predsedovi súdu a ten po prešetrení podnetu rozhodne o podaní disciplinárneho návrhu. V prípade, že súdni funkcionári nespĺnia svoju povinnosť, budú disciplinárne postihovaní oni.

Súdy musia pracovať rýchlejšie, efektívnejšie a transparentne, tak aby to v prvom rade pocítil občan. Dĺžka súdneho konania je z pohľadu občana jedným z najdôležitejších kritérií fungovania súdov. Ľudia úplne oprávnene požadujú od súdov spravodlivosť a chcú vidieť jasné výsledky. Z pohľadu občana je jedným z najdôležitejších kritérií fungovania súdov to, či je vec rozhodnutá správne a spravodlivo. Z hľadiska vierohodnosti justície je v očiach verejnosti veľmi dôležitá aj dĺžka súdneho konania. **Platí, že neskoro poskytnutá spravodlivosť je spravodlivosť odmietnutá a našou prioritou je skrátenie dĺžky súdneho konania.**

Prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je základné ľudské právo a procesný postup, ktorý má garantovať širšie ústavné právo na súdnu a právnu ochranu – právo na spravodlivý proces.

Účelom, cieľom a podstatou predmetného práva je odstránenie právnej neistoty. Štát nesie zodpovednosť nielen za zlé organizovanie súdneho systému, ale aj za zlú organizáciu práce súdu. **Právna zložitnosť sporu nezbaňuje sudcu ústavnej zodpovednosti za prietahy v konaní zapríčinené nesprávnou organizáciou práce, nedokonalým obsahom samostatnej podstaty veci, odbornou nepripravenosťou na pojednávanie, neodborným vedením jednotlivých pojednávaní a nariadovaní dokazovania bez náležitého zistenia procesne významných skutočností pre toto dokazovanie.** Myslíme si tiež, že sudcovská nezávislosť sa musí vzťahovať len na

rozhodovacia činnosť, nemôže byť zneužívaná pri organizačných otázkach a zabezpečení plynulosti konania.

Základným právom účastníka konania je, aby bolo vo veci rozhodnuté bez zbytočných prietahov v konaní. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, pre ktorý sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Samotná Ústava SR zakotvuje v článku 48 ods. 2, **že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov** a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonaným dôkazom.

(Sudca má vždy upozorniť predsedu súdu na neprimeraný počet pridelených vecí, ak zjavne hrozí, že ich nemôže vybaviť bez zbytočných prietahov. Zodpovedný prístup sudcu k plneniu tejto zákonnej povinnosti predpokladá, že sudca priebežne v rámci objektívnych možností sleduje stav konania v jednotlivých jemu pridelených veciach. Zároveň predseda súdu má k dispozícii elektronický register všetkých vecí vedených na súde – sudcovia majú k dispozícii elektronický register len vecí vedených v ich oddeleniach. Predseda súdu si tak môže vyhľadať akýkoľvek spis a zistiť stav a dĺžku konania vecí. V rámci zvláštnej pozornosti venovanej tzv. reštančným veciam, na základe ktorých získava prehľad o celkovom počte týchto vecí u toho-ktorého sudcu, takýto výpis si môže vyhotoviť kedykoľvek predseda aj sám.)

- V rámci existujúcich právnych odvetví vytvoríme opatrenia umožňujúce užšiu špecializáciu sudcov na právne pododvetvia.
- Táto organizačná zmena neprinesie žiadne finančné náklady, ale naopak, zabezpečí úzku špecializáciu sudcov a súdnych pracovníkov, čo bude jednoznačne na prospech rýchlosti a kvality rozhodovania.

Uvedeným legislatívnym opatrením sa zabezpečí úzka špecializácia sudcov a vyšších súdnych úradníkov, čo bude jednoznačne na prospech rýchlosti a kvality rozhodovania za minimálnych finančných nákladov. Presunom obchodnoprávnej agendy na verejné arbitrážne sudy dôjde k uvoľneniu vnútorných rezerv a k efektívnemu nárastu počtu disponibilných sudcov na všeobecných súdoch. Špecializácia sudcov by mala výrazným spôsobom pomôcť k tomu, aby sa ľudia dočkali skorých a kvalitných rozhodnutí. Sudca by mal robiť len jednu základnú agendu. Myslíme si, že čím viac sa jeden sudca špecializuje na jednu agendu, tým dokáže rozhodnúť nielen odbornejšie, ale i rýchlejšie.

Špecializácia sudcov pramení aj z potreby adaptovať sa na legislatívne zmeny, ktoré sú výsledkom prijímania nových právnych predpisov, či už na medzinárodnej, európskej, alebo vnútroštátnej úrovni a meniaci sa judikatúra spôsobuje, že právna veda sa stáva čoraz viac neprehľadnou a komplexnou. Špecializácia sudcov môže zabezpečiť, aby sudcovia mali potrebné znalosti v oblasti svojej špecializácie.

Dôkladná znalosť konkrétnej legislatívy môže zdokonaľiť kvalitu rozhodnutí prijatých sudcom. Špecializovaní sudcovia môžu získať väčšie znalosti v špecifických oblastiach, čo môže následne upevniť ich sudcovskú autoritu.

Ak hovoríme o potrebe špecializácie sudcov, máme na mysli dosiahnutie stavu, aby sudca nevybavoval v jednom období rôzne agendy, aby neprechádzal z občianskeho práva na trestné právo, rodinné právo a podobne. V tomto smere si treba uvedomiť, že ide o konania s rôznymi nárokmi na plánovanie času – iné procesné normy, lehoty a hmotnoprávne úpravy. Cieľom je zabezpečiť sudcom základnú špecializáciu, aby jeden sudca nerobil 2 až 4 agendy.

(Pozn.: najrozšírenejším spôsobom, akým sa dosahuje špecializácia, je kreovanie špecializovaných komôr alebo oddelení, čo môže byť dosiahnuté internými pravidlami súdov)

Presadíme povinné vzdelávanie sudcov a prokurátorov. Stanovíme minimálny počet dní v roku, ktoré majú venovať vzdelávaniu na seminároch, odborných rezortných poradách alebo kongresoch. Povinnosť sudcu a prokurátora je prispievať svojimi rozhodnutiami, prípadne odbornými článkami (vyjadreniami) ku skvalitneniu rozhodovacej súdnej činnosti

V čase, keď sme svedkami rastúcej pozornosti upriamenej na úlohy a význam súdnictva vnímaného ako základný garant demokratického fungovania inštitúcií na národnej, európskej a medzinárodnej úrovni, je vzdelávanie budúcich sudcov pred ich nástupom do funkcie, ako aj sústavné vzdelávanie obzvlášť významné. Vzdelávanie je podmienkou, aby bolo súdnictvo rešpektované a rešpektu hodné.

Dôvera, ktorú občania vkladajú do súdneho systému, bude posilnená, ak budú mať sudcovia dôkladné a rôznorodé znalosti, ktoré presahujú odborné právne oblasti dôležitého spoločenského záujmu, rovnako aj zručnosti v súdnej sieni, osobné zručnosti a pochopenie, ktoré im umožní rozhodovať vo veciach a vhodne a citlivo zaobchádzať so všetkými zúčastnenými osobami.

Vzdelávanie je nevyhnutné pre objektivný, nestranný a kvalifikovaný výkon sudcovskej funkcie a na ochranu sudcov pred neprimeranými vplyvmi.

Hlavným cieľom je zefektívniť súdne konania a s tým spojené zvyšovanie kvality súdnych rozhodnutí prostredníctvom skvalitnenia vzdelávacích aktivít a systému vzdelávania sudcov, prokurátorov a justičných zamestnancov. Kvalitným vzdelávaním by sa mala zvýšiť vymožitelnosť práva, odbornosť sudcov a ostatných pracovníkov, ako aj možnosť kariérneho rastu.

Vytvoríme konzultačné pracoviská Centra právnej pomoci pre nízko príjmové skupiny obyvateľov na každom okresnom súde v Slovenskej republike

Centrum právnej pomoci je štátna rozpočtová organizácia, zriadená zákonom č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi, ktorej cieľom je zlepšovanie prístupu k spravodlivosti pre ľudí v materiálnej núdzi, t. j. pre tých ľudí, ktorí pre nedostatok finančných prostriedkov nemôžu využívať existujúce právne služby.

- Cieľom je poskytovať kvalitnú a komplexnú právnu pomoc vo vymedzených oblastiach ľuďom, ktorí nemôžu využívať právne služby v dôsledku nedostatku finančných prostriedkov a majetku.
- Ľuďom v núdzi sa tak zabezpečí efektívna právna ochrana a prístup k uplatneniu ich práv.
- Zabezpečia sa služby bližšie k občanovi, pričom dôjde k účinnejšej ochrane práv a oprávnených záujmov občanov, ktorým zárobkové a majetkové pomery nedovoľujú kvalifikovane vykonávať úkony pred orgánmi verejnej moci.

(Pozn.: Riešením personálnej poddimenzovanosti Centra právnej pomoci je pravidelné zvyšovanie personálnych kapacít centra tak, aby korešpondovalo s nárastom agendy. Toto zvýšenie personálnych kapacít umožní právnikom centra jednak zastupovať klientov, pričom náklady na mzdy zamestnancov sú nižšie ako trovy uhrádzané advokátom za zastupovanie, a jednak sa im poskytne priestor na ďalšie vzdelávanie a špecializáciu. Značnou motiváciou pre právnikov centra by bolo aj započítanie ich práce v centre do praxe potrebnej na prípravu na niektoré z právnických povolání)

- Zabezpečíme, aby Ministerstvo spravodlivosti SR zverejňovalo a kategorizovalo súdne rozhodnutia nielen podľa právneho odvetvia, ale aj podľa problematiky, ktorej sa rozhodnutia týkajú, a práva, ktoré prisudzujú.
- Umožní sa tak občanom a odbornej verejnosti lepšie sa zorientovať v právnej problematike, ktorá ich zaujíma. Dôjde k rozvoju úrovne právnej vedy a k zvýšeniu predvídateľnosti súdnych rozhodnutí.

Považujeme za nevyhnutné sprehľadniť a systematicky usporiadať jednotlivé sekcie súdnych rozhodnutí tak, aby ich laická alebo odborná verejnosť mohla nájsť podľa právnej oblasti, ktorú rieši. V súčasnosti nie sú oznamy prehľadné a identifikovateľné, pri zozname náhľad podstaty oznamu často nie je dostupný a je potrebné jednotlivito prezeráť zverejnené záznamy, ktorých je veľké množstvo, čím zlyháva rýchla a prehľadná orientácia v judikatúre súdov.

Hnutie SME RODINA chce občanom a odbornej verejnosti zabezpečiť lepšiu orientáciu v právnej problematike, ktorá ich zaujíma. Myslíme, že týmto krokom dôjde k rozvoju úrovne právnej vedy a ku skvalitneniu a predvídateľnosti súdnych rozhodnutí.

Zákomom určíme hornú hranicu dĺžky súdneho konania vo veciach týkajúcich sa starostlivosti o maloletých, pracovnoprávných sporov, práva sociálneho zabezpečenia a sporov o náhradu škody za nezákonné rozhodnutie a nesprávny úradný postup

Cieľom je prirodzená nutnosť poskytovať zvýšenú a zrýchlenú ochranu maloletým deťom, ako aj slabším subjektom súdneho sporu. Nedodržanie tejto lehoty bude obligatórne považované za nedodržanie úradného postupu a účastníkovi konania (maloletému, zamestnancovi) vznikne nárok na náhradu škody.

(Pozn.: Priemerná dĺžka konania v občianskoprávných veciach v roku 2010 – 11,8 mesiaca, 2011 – 11,4 mesiaca, 2012 – 11,6 mesiaca, 2013 – 11,3 mesiaca, 2014

– 12,1 mesiaca, 2015 – 14,4 mesiaca, 2016 – 17,9 mesiaca, 2017 – 20,8 mesiaca, **v konaniach vo veciach starostlivosti o maloletých v roku 2010 – 6,1 mesiaca, 2011 – 6,2 mesiaca, 2012 – 6,1 mesiaca, 2013 – 6,4 mesiaca, 2014 – 7 mesiacov, 2015 – 7,2 mesiaca, 2016 – 7,7 mesiaca, 2017 – 8,3 mesiaca)**

Zákonom určíme hornú hranicu dĺžky, v rámci ktorej musia orgány činné v trestnom konaní rozhodnúť vo veci prečinu zanedbania povinnej výživy a vec postúpiť na príslušný súd

Podanie trestného oznámenia pre podozrenie z naplnenia skutkovej podstaty prečinu zanedbania povinnej výživy predstavuje krajné riešenie bezvýhodiskovej situácie, keď neexistuje iná efektívna možnosť vymoženía práva. Práve začatie trestného stíhania z dôvodu zanedbania povinnej výživy je často jediným prostriedkom na to, aby si povinný rodič začal riadne plniť vyživovaciu povinnosť. Napriek skutočnosti, že zákonodarca jasne v § 207 ods. 1 Trestného zákona definuje skutkovú podstatu trestného činu zanedbania povinnej výživy, povinný rodič sa úspešne vyhýba plneniu zákonnej povinnosti a to často z dôvodu nečinnosti orgánov činných v trestnom konaní.

Neplnenie vyživovacej povinnosti predstavuje pre osobu oprávneného nepriaznivý ekonomický a existenčný problém, a preto je vo verejnom záujme zabezpečiť pre tieto subjekty právnu ochranu a vymožitelnosť práva v čo najkratšom možnom čase.

V oblasti exekučného konania zákonom uložíme exekútorovi ešte pre vydaním exekučného príkazu povinnosť požiadať súd o udelenie súhlasu s výkonom exekúcie predajom nehnuteľnosti

Predaj nehnuteľnosti v exekučnom konaní predstavuje výrazný zásah do vlastníctva povinného. V súčasnosti sa k výkonu exekúcie predajom nehnuteľnosti vyžaduje súhlas oprávneného (veriteľa) a súd nad týmto postupom nemá žiadnu ingerenciu. Cieľom uvedeného opatrenia je zabezpečiť ochranu povinného a jeho blízkych osôb tým, že súd pred výkonom dražby rozhodne o existencii alebo neexistencii zákonných podmienok výkonu exekúcie predajom nehnuteľnosti, čím sa zabráni nožnej krivde.

Zabezpečíme prijatie samostatného zákona o justičnej štátnej službe a lepšie mzdové ohodnotenie justičnej administratívy

Hnutie SME RODINA považuje za potrebné prehodnotiť aktuálnu právnu úpravu postavenia vyšších súdnych úradníkov vo význame prenesenia časti rozhodovacej právomoci zo sudcov na vyšších súdnych úradníkov a poskytnúť vyšším súdnym úradníkom motiváciu a možnosť ďalšieho kariérneho postupu.

Podľa nášho názoru je namieste dať vyššiemu súdnemu úradníkovi možnosť kariérne rásť po dosiahnutí určitého počtu odpracovaných rokov, získaní potrebnej praxe vyjadrenej počtom odpracovaných rokov a po splnení ďalších podmienok. Považujeme za vhodné vyšším súdnym úradníkom poskytnúť adekvátnu motiváciu na ďalšie prehlbovanie odborných vedomostí, zníženie frustrácie, odovzdávanie skúseností, zefektívnenie práce a pod. Požiadavka na kvalitu a profesionalitu sa pochopiteľne týka celého personálu súdu bez ohľadu na to, či participuje na výkone súdnictva alebo zabezpečuje správu

súdu. Problémom v súvislosti so zamestnancami súdov je ich veľká frustrácia spôsobená v rozhodujúcej miere ich nedostatočným finančným ohodnotením. Je preto potrebné vykonať takéto systémové zmeny, ktoré budú pôsobiť motivačne pre administratívnych zamestnancov súdov a umožnia výchovu odborne zdatných zamestnancov súdov, napríklad zavedením vzdelávacích aktivít.

Z dlhodobého hľadiska sa javí ako vhodné upraviť samostatným zákonom justičnú štátnu službu ako osobitný druh štátnej služby, a to vo vzťahu k tým štátnym zamestnancom súdov, ktorí sa podieľajú na výkone súdnictva. V tomto smere je potrebné upozorniť, že štátna služba na súde nie je porovnateľná so štátnou službou v rámci ústrednej alebo miestnej štátnej správy, pretože sa tu vykonáva súdna moc, ktorá sa ako taká vykonáva oddelene od iných zložiek štátnej moci. Na zamestnancov súdov, ktorí zabezpečujú správu súdov, sa naďalej bude vzťahovať všeobecná právna úprava štátnej správy.

Je potrebné uviesť, že na súdoch vykonávajú štátnu službu aj štátni zamestnanci, ktorých činnosť nesúvisí s výkonom súdnictva, ale so zabezpečením správy súdov (vykonávajú personálne, ekonomické alebo podporné činnosti). V prípade týchto štátnych zamestnancov nie je možné argumentovať rozdielnosťou povahy vykonávanej štátnej služby v porovnaní s orgánmi štátnej správy a mal by sa na nich naďalej vzťahovať zákon o štátnej službe. Vzhľadom na uvedené sa prihovárame za to, aby justičná štátna služba upravovala výlučne postavenie tých štátnych zamestnancov, ktorí zabezpečujú činnosť súvisiacu s výkonom súdnictva (napr. súdni čakatelia a súdni úradníci).

Zreformujeme rozvodové konanie. V konaní o rozvode manželstva a vo veciach starostlivosti o maloletých zavedieme interdisciplinárnu spoluprácu profesií zapojených do riešenia rodičovského konfliktu

Rozpad rodiny je podľa psychológov jednou z najväčších tráum, ktoré dieťa vôbec môže prežiť, a deti z rozvodového procesu odchádzajú so psychickými a zdravotnými problémami. Rozvodové konanie štandardne trvá **viac ako šesť mesiacov** od podania návrhu. Dĺžka súdneho konania dáva veľký priestor na vznik konfliktov medzi rodičmi, ktorí medzi sebou súperia, kto je lepší, ale dieťa takmer vždy prehráva. V mnohých prípadoch je výsledkom okrem traumy dieťaťa pretrhnutie puta k jednému z rodičov.

Do rozvodového konania a do konania vo veci starostlivosti o maloletých je potrebné začleniť a zároveň posilniť spoluprácu sudcu, kolízneho opatrovníka, mediátora, súdneho znalca a prípadne právneho zástupcu rodiča. Spolupráca by mala zodpovedať koordinovanému postupu, v ktorom jednotliví aktéri systému vedia, čo robia, prečo to robia a, samozrejme, vedia, čo a prečo robia ostatní aktéri, pričom medzi aktérmi je vzájomný rešpekt. Zároveň ide o včasnú intervenciu. Dôležité je nenechať spor medzi rodičmi prepuknúť naplno a nedovoliť rodičom, aby volili menšie zlo – **najlepší záujem maloletého dieťaťa musí byť na prvom mieste.**

Uvedený systém v Nemecku a na niektorých okresných súdoch v ČR funguje takto:

Potom, čo jeden z rodičov podá návrh na rozvod, resp. návrh na úpravu rodičovských práv a povinností (ak rodičia žili ako druh a družka), do procesu sa zapája kolízny opatrovník a mediátor, ktorí majú spravidla 14 dní, aby kolízny opatrovník zistil informácie o rodičoch a mediátor preveril, či rodičia sú ochotní spísať mimosúdnu dohodu o úprave ich rodičovských práv a povinností. Do 14 dní súd zároveň nariadi prvé pojednávanie v danej veci. Ak sa súdu oznámi, že nebola uzatvorená dohoda, rodičia sa vracajú späť k mediátorovi, ktorý vedie s rodičmi maximálne počas 3 mesiacov intenzívne stretnutia s cieľom uzatvoriť mimosúdnu dohodu. V danej lehote súd opäť nariadi pojednávanie. Ak sa ani na tomto pojednávaní neoznámi, že došlo k dohode, do procesu vstupuje súdny znalec, ktorého úlohou je zamerať sa na terapeutickú starostlivosť s orientáciou na dohodu rodičov. Ak aj tento proces zlyhá, nastupuje súd s autoritatívnym rozhodnutím, ktorý však prihliada na to, ako strany, teda rodičia, spolupracovali a či vôbec chceli spolupracovať. Uvedená prax teda počíta aj s tým, že rodičia alebo jeden z rodičov nebude chcieť spolupracovať, čo sa prejaví v tom, že sudca „siahne“ na jeho rodičovské práva a povinnosti vo vzťahu k dieťaťu, pretože súdne konanie nie je o záujmoch každého rodiča, ale o záujmoch dieťaťa. Rodič je povinný urobiť všetko pre to, aby dieťa bolo spokojné. Ak rodič neprejaví vôľu rokovať, spolupracovať, pristupovať na kompromisy, prax vychádza z predpokladu, že rodič nemá skutočný záujem o starostlivosť o svoje dieťa. Práve preto, že prax počíta aj s možnosťou nevôle rodiča, ktorá je spojená s veľmi nepriaznivým následkom pre tohto rodiča, výsledky takéhoto postupu ukazujú, že v 80 % prípadov bola úspešne uzatvorená mimosúdna dohoda, ktorú súd následne schválil.

Ako príklad uvádzame, že tento nami navrhovaný systém sa uplatňuje napríklad v Českej republike v Novom Jičíne a výsledkom je, že 91 % rozvodov sa končí dohodou rodičov a priemerná dĺžka rozvodového konania je len 52 dní. Preto chceme tento systém zaviesť aj v Slovenskej republike.

X. VNÚTORNÁ BEZPEČNOSŤ A OBRANA

Prvoradým cieľom Policajného zboru má byť ochrana majetku, života a zdravia občanov Slovenskej republiky bez rozdielu. V súčasnosti sme však svedkami rozdielneho zabezpečovania tejto ochrany, pretože **súčasná vládna garnitúra rozdeľuje občanov Slovenska rozdeľuje na „NAŠICH“ a tých „OSTATNÝCH.“** Medzi „NAŠICH“ patria predovšetkým vplyvní oligarchovia a ľudia blízki vláde a parlamentu Slovenskej republiky, ktorí majú dostatočný vplyv na to, aby si „vybavili“ beztrestnosť nielen pri spáchaní priestupku, ale aj pri spáchaní trestného činu. Za najpodstatnejšie preto považujeme zavedenie rovnakého metra pri ochrane majetku, života a zdravia občanov Slovenskej republiky.

Občania Slovenskej republiky v súčasnosti nie sú dostatočne chránení pred viacerými bezpečnostnými hrozbami. **Za najdôležitejšiu hrozbu pre slovenské rodiny a slovenských občanov považujeme korupciu, rozkrádanie verejných financií, majetku štátu a podvody na DPH (tzv. kriminalita „bielych golierov“).** Tieto scudzené finančné prostriedky vy výške viac ako 1,5 miliardy eur ročne potom chýbajú na podporu rodín, sociálnu pomoc a zdravotnú starostlivosť pre slovenských občanov. Preto boj proti korupcii a finančnej a ekonomickej kriminalite považujeme za absolútnu prioritu v oblasti vnútornej bezpečnosti Slovenskej republiky. V tejto súvislosti okrem operatívnych a vyšetrovacích kapacít Policajného zboru zameraných na boj proti kriminalite „bielych golierov“ posilníme kontrolné kapacity Najvyššieho kontrolného úradu SR.

Policajný zbor sa musí zamerať na odhaľovanie prípadov korupcie na úrovni ministerstiev a ústredných orgánov štátnej správy v súvislosti s verejným obstarávaním, eurofondmi a výkonom ich právomocí vyplývajúcich zo zákona. Spravodajské služby by mali odstupovať relevantné informácie príjemcom zo zákona tak, aby bolo možné vykonávať prípadné personálne zmeny, ktoré eliminujú osoby s korupčným a klientelistickým správaním.

V oblasti ekonomickej kriminality sa sústreďíme aj na nehospodárne nakladanie s majetkom vo vlastníctve štátu a samosprávy – odhaľovanie činností poškodzujúcich ekonomické záujmy SR najmä v podnikoch s majetkovou účasťou štátu, zneužívanie dotácií z fondov EÚ, nevýhodný odpredaj štátneho majetku, odhaľovanie neoprávnených nadmerných odpočtov DPH, karuselových obchodov, potrestanie s podsvetím spolupracujúcich zamestnancov finančnej správy a verejného sektora.

Ako dlhodobý a významný problém Slovenska vidíme **činnosť oligarchov a finančných skupín**. Za nevyhnutné preto považujeme monitorovanie aktivít najväčších finančných skupín a oligarchov s cieľom zamedziť zneužívaniu ich dominantného postavenia v oblasti finančnej, hospodárskej, mediálnej, politickej, justičnej i bezpečnostnej.

Za ďalšie významné bezpečnostné hrozby považujeme **medzinárodnú nelegálnu migráciu** a blízke vojenské konflikty na východe Ukrajiny, na Blízkom východe a na severe Afriky. Do Európy dnes prichádzajú milióny ľudí, ktorí majú úplne odlišné civilizačné návyky ako my. A títo ľudia sú pevne odhodlaní, že sa nechcú prispôsobiť našmu spôsobu života, ale naopak. Chcú od nás, aby sme sa my prispôsobili ich životnému

šťily. Z toho nevyhnutne plynú kultúrne konflikty, ale, žiaľ, aj teroristické útoky, ako sme toho svedkami v Nemecku alebo vo Francúzsku.

Slovensko má utečencom pomáhať, koľko môže. Ale 90 percent ľudí prichádzajúcich do Európy nebolo ohrozených na živote. Sú to ekonomickí imigranti. Predtým žili niekoľko rokov v Turecku, Libanone alebo na severe Afriky, kde ich život nebol bezprostredne ohrozený. Sme preto presvedčení, že Slovensko má pomáhať týmto ľuďom v núdzi v ich domovských krajinách, prípadne v utečeneckých táboroch. Sme však striktné **proti tomu, aby bola Slovenská republika nútená prijímať imigrantov na svojom území**. Je právom každého suverénneho štátu, aby rozhodol o tom, aký počet a akých ľudí z hľadiska krajiny pôvodu chce trvale prijať na svojom území.

Migračnú politiku štátu vo všetkých jej aspektoch by mal koordinovať centrálny Migračný a naturalizačný úrad, na ktorý by prešla súčasná agenda Migračného úradu MV SR, čiastočne aj Úradu hraničnej a cudzineckej polície, vybrané agendy sociálnoprávneho charakteru, problematika zamestnanosti cudzincov, pobytová agenda. Otvoríme diskusiu o spôsoboch a postupoch pri udeľovaní štátneho občianstva.

Slovenská republika musí byť pripravená zvládnuť prípadný ďalší nápor nelegálnej migrácie a musíme byť schopní ochrániť naše hranice. Musíme vedieť čeliť aj potenciálnym teroristickým útokom na kritickú infraštruktúru štátu – najmä na jadrové elektrárne, energetickú prenosovú sústavu, ropovody a plynovody, veľké vodné nádrže, kľúčové dopravné uzly a mosty, ako aj nemocnice. Preto podporujeme modernizáciu slovenských ozbrojených síl, pretože Slovensko v obrane a ochrane vlastných hraníc a kritickej infraštruktúry štátu nemôže byť závislé od aktuálnej ochoty a podpory spojencov.

Vzhľadom na neistú medzinárodnú situáciu budeme tiež podporovať všetky kroky smerujúce k posilneniu energetickej, potravinovej a surovinovej sebestačnosti, k posilneniu majetkovej účasti štátu v strategických podnikoch a k vytváraniu adekvátnych strategických hmotných rezerv štátu.

Z nových bezpečnostných hrozieb považujeme za najzávažnejšie kybernetické útoky na kritickú infraštruktúru štátu, ako aj pokusy zahraničných zložiek ovplyvňovať verejnú mienku a politické procesy v Slovenskej republike. **Investície do kybernetickej bezpečnosti** štátu preto považujeme v nastávajúcom období za vysokú prioritu. V tejto oblasti podporíme posilnenie kompetencií Národného bezpečnostného úradu.

V oblasti vonkajšej bezpečnosti podporujeme schválenie Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky, Obrannej stratégie Slovenskej republiky a Vojenskej stratégie Slovenskej republiky v parlamente v znení, ako ich boli pripravené širokými odbornými tímami Ministerstva obrany a Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky. Ďalšiu modernizáciu armády Slovenskej republiky budeme podporovať v súlade s týmito stratégiami, ale pod podmienkou otvorenosti k pripomienkam odbornej verejnosti aj k pripomienkam občanom Slovenskej republiky. **Zaväzujeme sa vykonať vecný aj právny audit všetkých zbrojných nákupov súčasnej vlády. Nebudeme pokračovať v realizácii zjavne nevýhodných zmlúv pre Slovenskú republiku**, a to z hľadiska vecného plnenia, ako aj hľadiska finančnej oprávnenosti.

Pri zabezpečovaní vonkajšej bezpečnosti považujeme za dôležité, aby sa slovenské spravodajské služby okrem štandardných oblastí záujmu (Rusko, Ukrajina, Čína, KĽDR, Balkán) venovali aj **oblastiam vojnových konfliktov a častých teroristických útokov** – Slovenská informačná služba a Vojenské spravodajstvo musia stále monitorovať a vyhodnocovať situáciu v rizikových oblastiach z dôvodu ochrany životov a zdravia slovenských občanov a ekonomických záujmov SR. Spravodajské služby si musia všimnúť aktivity teroristických skupín v jednotlivých štátoch (najmä v turisticky zaujímavých destináciách), politickú nestabilitu, zlú ekonomickú situáciu obyvateľstva, násilné protesty, riziko únosov. Objektmi spravodajského záujmu by mali byť predovšetkým Sýria, Irán, Irak, Jordánsko, Egypt, Tunisko, Alžírsko, Libanon, Líbya.

Za dôležitú považujeme **modernizáciu právnych predpisov upravujúcich pôsobnosť Slovenskej informačnej služby a Vojenského spravodajstva**, aby v rámci svojich kompetencií dokázali adekvátne získavať a vyhodnocovať spravodajské informácie a adekvátne reagovať na aktuálne bezpečnostné hrozby.

V oblasti boja proti terorizmu by prioritou spravodajských služieb mala byť ochrana životov a zdravia našich občanov, výmena informácií a aktívna spolupráca s partnermi v rámci NATO, EÚ + Izrael, udržiavanie dobrých vzťahov s Ruskou federáciou, Ukrajinou a arabskými štátmi. Pri riešení problematiky **nelegálnej migrácie** by Slovenská informačná služba mala poskytovať dôslednú informačnú podporu pre štátne orgány majúce v kompetencii migráciu, previerky žiadateľov o azyl, víza, trvalý pobyt a štátne občianstvo, pripravovať podklady pre strategické rozhodnutia na úrovni vlády SR v oblasti migrácie a monitorovanie migračných trás.

Pri kontrašpionážnej ochrane SR by sa spravodajské služby mali sústrediť na elimináciu pôsobenia ruských, čínskych, severokórejských, ale aj niektorých „partnerských“ spravodajských zložiek na území SR, na dôsledné odhaľovanie činnosti iných spravodajských služieb v oblasti bezpečnosti, vedy a výskumu, hospodárstva, energetiky a ovplyvňovania verejnej mienky.

V oblasti boja proti organizovanému zločinu by sa Slovenská informačná služba mala zaoberať spravodajským pôsobením proti najzávažnejším formám organizovaného zločinu v súlade so strategickým zameraním služby, nemala by však nahrádzať činnosť iných zložiek bezpečnostného systému (polícia, finančná správa a pod.).

V oblasti vnútornej bezpečnosti by mala byť venovaná zvýšená pozornosť **obchodu s výrobkami obranného priemyslu**, proliferácii a bezpečnosti jadrových zariadení a jadrových materiálov, najmä však spravodajská ochrana bezpečnosti jadrových zariadení, posudzovanie bezpečnostnej rizikovosti/spôľahlivosti v rámci licenčných aktivít pri obchodovaní s vojenským materiálom, dohľad nad rizikom vývozu vojenského materiálu do embargovaných krajín. Boj proti extrémizmu považujeme v súčasnosti za vysoko aktuálnu tému. Policajný zbor a spravodajské služby by mali byť schopné vykonávať dôsledný monitoring a rozkladné opatrenia smerujúce proti činnosti ľavicových a pravicových extrémistických skupín, obzvlášť v kybernetickom priestore a skvalitniť vzájomnú spoluprácu pri odhaľovaní prenikania extrémistov do bezpečnostných zložiek štátu.

PRINCÍPY FUNGOVANIA BEZPEČNOSTNÝCH ZLOŽIEK ŠTÁTU

Za najdôležitejšiu príčinu toho, prečo sú občania Slovenskej republiky nespokojní s prácou polície, prokuratúry a iných bezpečnostných zložiek štátu, považujeme absenciu vyvodzovania osobnej zodpovednosti za zlyhania jednotlivých funkcionárov bezpečnostných zložiek. Za najdôležitejší princíp fungovania bezpečnostných zložiek štátu, na ktorom budeme bezpodmienečne trvať, preto považujeme **princíp osobnej zodpovednosti** riadiacich funkcionárov ministerstva vnútra, polície, finančnej správy, ministerstva obrany spravodajských služieb a ďalších bezpečnostných zborov.

Bezpečnostné zložky štátu musia byť pod kontrolou občanov Slovenskej republiky a ich volených zástupcov v parlamente a vo vláde Slovenskej republiky. Na základe vôle občanov vo voľbách musí byť stanovený program činnosti a priority bezpečnostných zložiek štátu na najbližšie volebné obdobie, ktorého hlavné ciele obsahuje programové vyhlásenie vlády. Minister vnútra, minister obrany a ďalší vedúci funkcionári bezpečnostných zložiek štátu **musia vôľu občanov rešpektovať a musia niesť osobnú zodpovednosť** za realizáciu programových priorít stanovených občanmi, ako aj za prípadné zlyhania vo svojej činnosti.

To však súčasne znamená, že títo občanmi poverení zástupcovia v bezpečnostných zložkách štátu musia mať aj manažérske kompetencie na to, aby mohli vôľu ľudí vyjadrenú vo voľbách realizovať. Zásadne odmietame zbaviť ministra vnútra, obrany a ostatných vedúcich funkcionárov bezpečnostných zložiek štátu osobnej zodpovednosti za realizáciu vôle občanov Slovenskej republiky. **Zásadne odmietame prenos tejto osobnej zodpovednosti na akési komisie údajne nezávislých odborníkov, prípadne dokonca zástupcov mimovládnych organizácií, ktorí nenesú žiadnu zodpovednosť voči občanom Slovenskej republiky.** Bezpečnostné zložky štátu majú hierarchickú štruktúru, sú to ozbrojené zbory, preto musia byť pod civilnou kontrolou štátu, ktorú zabezpečujú ľuďmi zvolení zástupcovia vo voľbách, nie verejnosti neznámi, nikým nevolení „experti“ alebo zástupcovia mimovládneho sektora.

Kvalita práce bezpečnostných zložiek štátu a spokojnosť občanov s ich prácou závisí iba od dvoch priorít, ktoré sú podstatou nášho programu v oblasti vnútornej a vonkajšej bezpečnosti štátu:

1. Nominovanie odborne a morálne spôsobilých ľudí do vedúcich funkcií v bezpečnostných zložkách štátu. Títo nominanti súčasne musia rešpektovať vôľu ľudí vo voľbách a bezpečnostné priority, ktorých riešenie považujú občania Slovenskej republiky v aktuálnom období za najdôležitejšie. Nominanti budúcej vlády v bezpečnostných zložkách musia byť odolní proti lobistickým a mediálnym tlakom a tlakom z rôznych nadnárodných štruktúr; musia sa venovať iba realizácii bezpečnostných priorít občanov potvrdených voľbami. Za hnutie SME RODINA vyjadrujeme jasné presvedčenie, že najdôležitejšou bezpečnostnou prioritou štátu je boj proti korupcii, finančnej a ekonomickej kriminalite, teda kriminalite „bielych golierov“. Dôveru občanov vo voľbách preto pretavíme do nominovania takých ľudí do bezpečnostných zložiek štátu, ktorí budú považovať boj proti rozkrádaniu štátu za svoju absolútnu prioritu.

2. Vyvodenie osobnej zodpovednosti voči každému funkcionárovi bezpečnostných zložiek štátu, ktorý vo svojej funkcii zlyhá. To znamená, že každý funkcionár bezpečnostných zložiek musí byť odvolateľný zo svojej funkcie. Samozrejme, že každé takéto odvolanie musí byť verejne odôvodnené. Odmietame „zabetónovanie“ funkcionárov bezpečnostných zložiek vo funkciách, ako sa to snaží urobiť súčasná vláda. Na princípe vyvodzovania osobnej zodpovednosti budeme dôsledne trvať; bez osobnej zodpovednosti nemôže manažérsky fungovať žiadna organizácia, nieto ešte bezpečnostné zložky štátu.

Odmietame balamutenie občanov frázami o tom, aké ďalšie „reformy“ a „systémové zmeny“ polície, prokuratúry, ozbrojených síl alebo spravodajských služieb štátu údajne potrebujeme. V skutočnosti máme na Slovensku už dávno prijaté všetky dôležité zákony o boji proti korupcii a o fungovaní bezpečnostných zložiek štátu, a to minimálne na priemernej európskej úrovni. Problém nie je v štruktúrach, ale v doterajšom nesprávnom výbere kľúčových ľudí. Zmenou štruktúry fungovania žiadnej bezpečnostnej zložky už nedosiahneme zásadne vyššiu kvalitu jej fungovania. K spokojnosti občanov potrebujeme iba dve veci: prevzatie osobnej zodpovednosti za výber kvalitných funkcionárov bezpečnostných zložiek a princíp vyvodzovania osobnej zodpovednosti za zlyhanie.

Kvalita musí byť primerane ohodnotená. Budeme presadzovať **zvýšenie platiev príslušníkov** Policajného zboru a Hasičského a záchranného zboru aj na základe kvalitatívnych kritérií a podporíme zachovanie sociálneho systému príslušníkov Policajného zboru a Hasičského a záchranného zboru, čím zatraktívnieme ich celoživotné povolanie.

Podporíme investície do vzdelávania, výcviku, jazykovej prípravy a materiálo-technického vybavenia príslušníkov všetkých bezpečnostných zložiek.

Vzhľadom na skutočnosť, že vnútornú bezpečnosť považujeme za jednu z priorit, je potrebné na pravidelnej báze kontrolovať a vyhodnocovať výkon ministra vnútra SR v jeho funkcii. V tejto súvislosti hnutie SME RODINA zavedie povinnosť ministra vnútra Slovenskej republiky predkladať na rokovanie vlády Slovenskej republiky a na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky správu o situácii v oblasti vnútornej bezpečnosti a verejného poriadku za príslušný rok.

XI. MEDZINÁRODNÉ VZŤAHY

Udržanie suverenity SR

Zahraničnopolitické aktivity v bilaterálnej alebo multilaterálnej podobe musia viesť k hájeniu záujmov Slovenskej republiky a jej občanov. Myslíme si, že národný štát je základom a garanciou nášho hospodárskeho a kultúrneho vývoja a garanciou našich práv a slobôd. Sme za presadzovanie princípu dodržiavania medzinárodného práva a zachovanie čo najvyššej miery samostatnosti Slovenskej republiky s dôrazom na jej bezpečnosť, kultúru, históriu a geopolitickú polohu.

Audit členstva SR v Európskej únii

Po 15 rokoch členstva v EÚ potrebujeme vedieť, „na čom“ v Únii sme. Potrebujeme presne pomenovať prínosy i mínusy členstva v EÚ pre vývin Slovenska za posledných 15 rokov. Je potrebné urobiť analýzu dosahu legislatívy a politik EÚ na vývin jednotlivých sektorov slovenského hospodárstva, ktoré sú regulované európskou legislatívou, rovnako ako i verejného sektora. Audit členstva v EÚ potrebujeme nielen kvôli tomu, aby sme vedeli jasne a na základe overených údajov povedať, čo nám členstvo v EÚ dalo a čo nám vzalo. Potrebujeme ho predovšetkým kvôli tomu, aby sme vedeli pomenovať záujmy Slovenskej republiky v EÚ a plánovať naše ďalšie kroky – prečo a ako budeme chcieť meniť existujúcu legislatívu a politiky Únie. Bez auditu bude európska politika SR slepá, lepšie povedané, nebude žiadna.

Zapojenie SR do legislatívneho procesu a tvorby politik EÚ

EÚ ročne prijíma priemerne viac než 1 000 nových legislatívnych aktov a novelizuje viac než 500 existujúcich legislatívnych aktov – spolu ide zhruba o 1 500 legislatívnych zmien ročne. NR SR za jedno volebné štvorročné obdobie priemerne schváli 200 až 300 nových zákonov vrátane novelizácie už existujúcich zákonov. Zhruba 80 % legislatívy platnej na území SR je legislatíva EÚ, ktorej tvorbu nemáme pod kontrolou, pretože systém zapojenia SR do tvorby európskej legislatívy je nedostatočný. Hlavné problémy: malý počet expertov, ktorí zastupujú Slovenskú republiku vo výboroch a v expertných skupinách EÚ (prvá legislatívna úroveň EÚ; počet výborov v roku 2016 bol 277, počet zástupcov Slovenskej republiky pre sektorové politiky pri Stálom zastúpení Slovenskej republiky pri EÚ je zhruba 60); ich prepojenie s ministerstvami; ich kapacity vyhodnocovať dosah novej legislatívy na hospodárske záujmy Slovenskej republiky a komunikovať pozície Slovenskej republiky so záujmovými aktérmi i občanmi na Slovensku. Všetky vlády Slovenskej republiky – od vstupu Slovenskej republiky do EÚ v roku 2004 – tento problém podcenili.

Reforma EÚ a budúcnosť regionálnej spolupráce v rámci V4

Brexit, problémy eurozóny i rastúce napätie medzi našimi susedmi Poľskom a Maďarskom na jednej strane, Európskou komisiou a „starými“ členskými štátmi na druhej strane nastolujú otázku o reforme Únie. Záujmom Slovenska je zabrániť takej reforme EÚ, ktorá spôsobí rozdelenie členských krajín na dve kategórie. Ak bude reforma eurozóny

znamenat' vznik exkluzívneho klubu, ktorý bude rozhodovať o finančných pravidlách s dosahom na fungovanie celého jednotného trhu Únie, a teda i na členské krajiny, ktorých menou nie je euro, a bez ich účasti, konflikt medzi nimi a eurozónou bude rásť. Tento konflikt nie je v záujme Slovenska. Zhruba 80 % objemu zahraničného obchodu SR pripadá na EÚ, pričom zhruba polovica z tohto objemu pripadá na našich susedov zo skupiny V4 (Poľsko, ČR a Maďarsko), druhá polovica na ďalšie členské krajiny – najmä Nemecko, Spojené kráľovstvo, Francúzsko, Rakúsko a Taliansko. V4 sa osvedčila ako účinný nástroj koordinácie európskych politik a významne pomáha pri rozvoji našich bilaterálnych vzťahov so susedmi. Mimoriadne dôležitá pre našu stabilitu a bezpečnosť je V4, kde tvoríme spojovací článok medzi Maďarskom a Poľskom. Geopolitická poloha Slovenskej republiky je pre existenciu V4 rozhodujúca. Medzinárodné postavenie Slovenskej republiky sa zhorší, ak vznikne situácia, že naša európska politika sa dostane do konfliktu s našou regionálnou politikou. Na jednej strane potrebujeme mať jasnú predstavu o reforme EÚ vrátane eurozóny a na druhej strane sa musíme usilovať o takú reformu, ktorá nebude deliť členské krajiny Únie na dve kategórie. Vyšehradské partnerstvo je prínosom pre naše postavenie v zahraničí.

Posilnenie spolupráce s Rakúskom

Procesy prebiehajúce v EÚ nastoľujú potrebu otvoriť novú kapitolu v slovensko-rakúskych vzťahoch. Napriek tomu, že Rakúsko je naším bezprostredným susedom a je jedným z najväčších obchodných i investičných partnerov Slovenskej republiky, politická úroveň vzťahov má doteraz značný nevyužitý potenciál z pohľadu záujmov obidvoch strán. Posilnenie vzťahov s Rakúskom potrebujeme kvôli našej európskej i regionálnej politike v najbližších rokoch. Rakúsko je naším jediným susedom, ktorý je členom eurozóny. S Rakúskom potrebujeme v oveľa väčšej miere než doteraz diskutovať o európskych politikách a reforme EÚ vrátane reformy eurozóny. V oveľa väčšej miere než doteraz potrebujeme zapájať Rakúsko do regionálnej spolupráce v rámci V4. Záujmom Slovenskej republiky je, aby formát spolupráce V4 plus Rakúsko bol naplnený oveľa bohatším obsahom a intenzívnejším dialógom v najbližších rokoch. Je to aj v záujme našich vyšehradských susedov.

Podpora spolupráce s Ukrajinou

Asociačná dohoda Ukrajiny s EÚ vstúpila do platnosti v septembri 2017. V prípade, že Ukrajina splní podmienky asociačnej dohody (prechodné obdobia pre aproximáciu európskej legislatívy v jednotlivých kapitolách sú stanovené priemerne na 10 rokov), stane sa súčasťou jednotného trhu EÚ podobne ako Nórsko, Island, Lichtenštajnsko alebo Švajčiarsko, ktoré nie sú členmi Únie, ale majú plnohodnotný prístup na jednotný trh. Je v záujme Slovenskej republiky podporiť reformy na Ukrajine vrátane naplnenia asociačnej dohody s EÚ, pretože hospodárska integrácia Ukrajiny s EÚ predstavuje nový zdroj pre hospodársky rast východného Slovenska. Burgenland bol počas studenej vojny najzaostalejším regiónom Rakúska. Od vstupu Slovenska a Maďarska do EÚ je jedným z najdynamickejšie rastúcich rakúskych regiónov. Rovnaký efekt sa zopakoval na bývalých hraniciach Nemecka s Poľskom a ČR, Rakúska s ČR, so Slovenskom a Maďarskom. Integrácia Ukrajiny do jednotného trhu EÚ pomôže pri odstraňovaní disparít v regionálnom rozvoji Slovenska.

Prioritou naďalej zostáva ochrana našich záujmov pred hrozbami stále trvajúcej migračnej krízy

Sme za vykonávanie zodpovednej zahraničnej a bezpečnostnej politiky zameranej predovšetkým na ochranu záujmov Slovenskej republiky pred negatívnymi dôsledkami stále pretrvávajúcej migračnej krízy. Pretože sa nenaplnilo očakávanie riešenia migračnej krízy na pôde EÚ a naďalej zotrúvame v riešení symptómov, nie však pôvodu problémov, odmietame akékoľvek ultimatívne a direktívne konanie zo strany EÚ vo veci povinného prijímania migrantov, ako aj ich rozdeľovanie podľa kvót. Myslíme si, že transkontinentálna migrácia a dôvody migrovania sa majú riešiť v krajinách pôvodu. Z tohto pohľadu vnímame EÚ predovšetkým ako projekt, ktorý má rešpektovať suverenitu národných štátov a dávať im priestor spolupracovať v otázkach nadnárodného charakteru. Migráciu považujeme za bezpečnostné riziko a potencionálnu hrozbu pre náš sociálny systém, ako aj akútne ohrozenie nasej kultúrnej identity.

Podpora a posilnenie ochrany našich menšín v zahraničí

Historickými zmenami našich hraníc nastala skutočnosť, že časti pôvodného slovenského obyvateľstva sa ocitli na území iných štátov. V Slovenskej republike musí byť podpora nášho kultúrneho dedičstva, vychádzajúca zo spoločných koreňov, udržania jazyka a zintenzívnenie komunikácie s príslušníkmi našich menšín dôležitou úlohou do budúcnosti. Sme za rozvíjanie kultúrnej a ekonomickej spolupráce, ako aj zvýraznenie možnosti vzdelávania a vzájomného kultúrneho obohatenia.

Zasadíme sa za ochranu našich občanov v Spojenom kráľovstve

Pri realizácii brexitu budeme brániť záujmy našich občanov žijúcich a pracujúcich v Spojenom kráľovstve. Sme za zvýšenú ochranu našich občanov žijúcich v zahraničí. Ide najmä o asistenciu pri ochrane rodiny, v prípade hrozby odobratia detí a zvláštnu pozornosť budeme venovať zabezpečeniu práva prídavkov na deti.

Ako prioritu vidíme nutnosť znížiť a zabrániť exodu obyvateľov Slovenskej republiky z dôvodu nedostatočnej ekonomickej motivácie. Myslíme si, že zahraničná politika musí požadovať generálne opatrenia a prejavíť viac angažovanosti v rámci celoeurópskej politiky na vyrovnanie hospodárskych rozdielov medzi východom a západom, medzi severnou a južnou časťou EÚ, s cieľom zabrániť exodu obyvateľstva a vytvárať podmienky na reverzný proces ekonomickej migrácie v rámci EÚ.

Bezpečnostná politika a strategická komunikácia

Členstvo v NATO je najlepším riešením pre zabezpečenie mieru v Európe a národnej bezpečnosti Slovenska. Je v záujme Slovenskej republiky usilovať o súdržnosť členských krajín a rozvoj spoločných obranných kapacít NATO vrátane splnenia finančného záväzku, ktorý sme na seba zobrali pri vstupe do Aliancie – investovať minimálne 2 % HDP do vlastných obranných kapacít. Medzinárodné udalosti za posledné roky – od ukrajinskej krízy v roku 2014 – zároveň ukázali, že v podmienkach hybridnej vojny, ktorej kľúčovou súčasťou je šírenie dezinformácií, nie menej dôležitou oblasťou národnej bezpečnosti je informačná bezpečnosť.

Je vo verejnom záujme Slovenskej republiky, aby občania Slovenskej republiky mali prístup k overeným informáciám. Strategická komunikácia kľúčových záujmov Slovenskej republiky v zahraničí smerom k slovenskej verejnosti sa musí stať prioritou vládnej politiky. Zvýšenie informačnej bezpečnosti Slovenskej republiky, popri modernizácii ozbrojených síl Slovenskej republiky, považujeme za prioritu bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky v najbližšom období. Slovenská republika musí byť spolu so svojimi spojencami schopná účinne reagovať na meniace sa bezpečnostné prostredie. Základným východiskom pre zabezpečenie obrany a bezpečnosti Slovenskej republiky sú základné strategické dokumenty schválené v Národnej rade Slovenskej republiky – Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky, Obranná stratégia Slovenskej republiky a Vojenská stratégia Slovenskej republiky. Základné strategické dokumenty budú priebežne aktualizované na základe meniacej sa bezpečnostnej situácie a meniacich sa hrozieb.

Slovenská republika by sa mala plne zapájať do medzinárodného úsilia a aktívne podporovať medzinárodné organizácie, najmä OSN a OBSE v ich úsilí udržiavať a nastoľovať mier, posilňovať medzinárodnú dôveru a spoluprácu a predchádzať konfliktom. Na činnosti OSN a OBSE sa Slovenská republika bude aktívne podieľať svojimi vlastnými kapacitami vrátane vojenských a tak prispievať k medzinárodnej bezpečnosti, ale aj získavať širokú medzinárodnú podporu pre vlastnú obranu a bezpečnosť.

Pri zabezpečovaní obrany SR by sme mali aj naďalej účinne podporovať prehĺbovanie obrannej spolupráce v rámci Európskej únie a spoločné budovanie obranných spôsobilostí, najmä aktívnou účasťou na implementácii Globálnej stratégie pre bezpečnosť a zahraničnú politiku Európskej únie (EUGS) a Permanentnej štruktúrovanej spolupráce (PESCO).

XII. ŠPORT

PODPORÍME ŠPORT PRE VŠETKÝCH

Budeme podporovať projekty, ktoré sa zameriavajú na tzv. šport pre všetkých – cyklistické cesty, bežecké trate a pod. Naším cieľom bude podchytenie čo najväčšieho počtu osôb v rámci organizovaných alebo neorganizovaných foriem telesných cvičení a druhov športu vo voľnom čase pre všetky vekové kategórie.

NAŠTARTUJEME MODERNIZÁCIU ŠPORTOVÍSK

Budeme presadzovať výstavbu komplexnej športovej infraštruktúry formou verejných zdrojov, príp. PPP projektov. Štát musí túto aktivitu v súčinnosti s ministerstvom financií jednoznačne podporovať, keďže je to jedna z najdôležitejších oblastí na podporu zdravého životného štýlu.

VYTVORÍME MINISTERSTVO ŠPORTU SR

Vytvoríme Ministerstvo športu SR ako strešný orgán slovenského športu. Bude zodpovedné za realizáciu koncepcie rozvoja športu na Slovensku, legislatívu v tejto oblasti, transparentné rozdeľovanie financií na činnosť zväzov, klubov a pod. Vrcholový a rekreačný šport budú zastrešené rezortným ministerstvom.

ZABEZPEČÍME FINANCIIE PRE ŠKOLY

Podporíme zvýšenie finančných prostriedkov pre jednotlivé školy na zabezpečenie športových aktivít ich žiakov. V spolupráci s ministerstvami školstva a financií presadíme legislatívne ukotvenie tak, aby mali dostatok prostriedkov napr. na nákup športového náčinia, do ktorého sa dlhé roky neinvestovalo.

ZJEDNODUŠÍME ŠPORTOVÝ SPONZORING

Presadíme legislatívne zjednodušenie a sprehľadnenie možnosti uplatnenia sponzoringu v oblasti športu tak, aby bola táto činnosť oproti súčasnému stavu pre podnikateľov výhodnejšia a najmä jednoduchšia. Aby sa nestávalo, že sponzorský príspevok sa stane pre poskytovateľa nedaňovým výdavkom.

Žijeme v dobe, keď má Slovensko množstvo športových vzorov, ktoré dosiahli vynikajúce úspechy v celosvetovom meradle, ale vyťažiť z toho veľa nedokážeme. Sagan, Hamšík či Vlhová, všetko mená, ktoré nám závidí celý svet. Len my na Slovensku nevieme poriadne oceniť to, čo pre túto i nasledujúce generácie ich príbehy znamenajú. Pripusťme, že nie všetko sa dá zmerať, nie všetko je o peniazoch. Šport je totiž fenomén s pozitívnym nádychom. Na to by sme nemali zabúdať. Spájanie zdravia s pohybom je od nepamäti alfou a omegu zdravého životného štýlu.

Na Slovensku sa v oblasti športu v ostatnom období prelínajú úspechy s problémami, ktoré by ani nevznikli, keby boli určené pravidlá a mantinely, ktorých dodržiavanie by

bolo samozrejým vyústením snahy o dosiahnutie výsledkov. **Nemali by sme kauzy, ktoré zbytočne traumatizujú ich aktérov, nezriedka i spoločnosť. Namiesto hľadania východísk sledujeme veľakrát žabomyšie vojny, ktoré sú vizitkou zle nastaveného systému. Mimochodom, viacerí slovenskí športovci dosiahli skvelé úspechy, no ktorého na ich ceste výrazne podporil štát? A ako ich podporuje pri reprezentácii krajiny v súčasnosti? Anomálií je u nás skutočne mnoho. Prečo je to tak? Šport na Slovensku nemá pána. Neexistuje jedna organizácia, ktorá by dohliadala na to, aby veci fungovali. Šport ako súčasť ministerstva školstva, vedy a výskumu nemá dostatok ľudských ani finančných kapacít na to, aby správne fungoval.**

Mladí, nádejní športovci nemajú dostatok financií na to, aby vycestovali na vrcholné podujatie, a už vôbec nevedia, na koho sa majú v takýchto a podobných situáciách obrátiť. Reprezentanti v rôznych športových disciplínach uvažujú o zmene krajiny, ktorú budú reprezentovať, pretože im štát nevytvára vhodné podmienky na prípravu. Profesionálne športové kluby ohlasujú svoj zánik, pretože zákon o športe im vytvára povinnosti, no nevytvára im žiadne ďalšie možnosti na zisk zdrojov financovania. **Športujúcej mládeži chýba všeobecný pohybový základ, keďže na základných školách majú deti nedostatočný počet hodín telesnej výchovy a mnohé nemajú ani adekvátne priestory na to, aby sa tento predmet kvalitne vyučoval. Ešte výraznejší je tento problém u nešportujúcej časti mládeže, kde základná pohybová kultúra detí, aj vinou uvedených skutočností, často úplne absentuje.** Navyše, miestne samosprávy nemajú dostatok financií na to, aby udržiavali športoviská vo vhodnom stave, nieto aby ešte budovali nové, moderné a bezpečné, ktoré by novú generáciu motivovali na športovú činnosť.

V dnešnom svete modernej techniky takmer nevidíme deti v obciach a mestách počas týždňa na športoviskách. To, čo bolo niekedy samozrejmosť, je, bohužiaľ, dnes rarita. Slovenský šport má momentálne veľké množstvo problémov, s ktorých riešením je potrebné čím skôr začať. Hnutie SME RODINA má ambíciu tento nelichotivý stav zmeniť.

Šport a mládež

- Budeme presadzovať znovuzavedenie systému starostlivosti o talentovanú mládež. Na všetko pozitívne zo systému podpory talentov, ktorý u nás dlhé roky fungoval a prezentoval sa jednoznačne výsledkami, musíme znovu nadviazať. Nebáť sa pomenovať slabé stránky je našou povinnosťou tak, aby sme sa v tejto oblasti pohli dopredu.
- Budeme podporovať (finančne, materiálno-technicky atď.) všetky športy bez výnimky, nielen tie populárne s najväčšou členskou základňou.
- Presadíme rozšírenie rozsahu vyučovania telesnej výchovy na základných a stredných školách na štyri hodiny týždenne.
- Podporíme športové súťaže škôl tak, aby sme podporili základnú pohybovú zdatnosť
- jednotlivca v rámci atletiky, plávania a gymnastiky.
- Budeme presadzovať povinné absolvovanie nielen plaveckého, ale aj korčuľarskeho výcviku, ktoré sú základom rozvoja športovej zdatnosti detí na prvom stupni základnej školy.

Šport a infraštruktúra

- Budeme presadzovať výstavbu komplexnej športovej infraštruktúry formou verejných zdrojov. Štát musí túto aktivitu v súčinnosti s ministerstvom financií jednoznačne podporovať, keďže je to jedna z najdôležitejších oblastí na podporu zdravého životného štýlu. Nebudeme sa zameriavať len na futbalové ihriská, ale aj multifunkčné haly, hokejové štadióny, tartanové dráhy, strelnice, plavárne a pod.
- Budeme podporovať projekty, ktoré sa zameriavajú na tzv. šport pre všetkých – cyklistické cesty, bežecké trate a pod. Naším cieľom bude podchytenie čo najväčšieho počtu osôb v rámci organizovaných alebo neorganizovaných foriem telesných cvičení a druhov športu vo voľnom čase pre všetky vekové skupiny, zabezpečíme dostatočné finančné zdroje na modernizáciu súčasných zariadení v rámci športovej infraštruktúry. Viaceré z nich už v súčasnosti neslúžia svojmu účelu.
- Podporíme rekonštrukciu telocviční na základných a stredných školách, čím výrazne pomôžeme samosprávam, ktoré na tento účel nemajú dostatok finančných prostriedkov.

Šport a financie

- Otvoríme diskusiu o zmene financovania športu na Slovensku, s dôrazom na vyššiu mieru vyváženosti verejných a súkromných zdrojov. Cieľom bude najvyššia možná transparentnosť a efektívnosť pri používaní finančných zdrojov určených pre oblasť športu.
- Presadíme zmenu alokácie finančných prostriedkov v rámci štátneho rozpočtu tak, aby sme zabezpečili zvýšenie investícií do oblasti športu.
- Budeme podporovať všetky legislatívne zmeny, ktoré povedú aspoň k 50 % výnosom z lotérií pre šport.
- Presadíme zjednodušenie a sprehľadnenie možnosti uplatnenia sponzoringu v oblasti športu tak, aby bola táto činnosť oproti súčasnému stavu pre podnikateľov výhodnejšia a najmä jednoduchšia. Aby sa nestávalo, že sponzorský príspevok sa stane nedaňovým výdavkom.

Šport a životný štýl

- Zameriame sa na motiváciu k zdravšiemu životnému štýlu, pravidelná športová činnosť je jedným z ideálnych prostriedkov na jeho dosiahnutie. Budeme podporovať rôzne kampane zamerané na pohyb, ktorý je neodmysliteľnou súčasťou zdravého životného štýlu.
- Podporíme zdravý životný štýl investíciami, ktoré sa zamerajú na športovanie a aktívny pohyb – športoviská, ihriská, cyklotrasy a pod. (viac v kapit. Zdravotníctvo).
- Budeme presadzovať PPP projekty v oblasti športu. Pôjde o projekty, ktoré sú finančne náročné a spolupráca súkromného a verejného sektora bude najoptimálnejším variantom na ich realizáciu.
- Budeme podporovať osvetu na školách. Žiakom na druhom stupni základných škôl zabezpečíme každý rok prednášku o škodlivých účinkoch používania rôznych zakázaných látok ako súčasť boja proti dopingu.

Šport a legislatíva

- Vytvoríme ministerstvo športu a telesnej výchovy ako strešný orgán slovenského športu. Bude zodpovedné za realizáciu koncepcie rozvoja športu na Slovensku, legislatívu v tejto oblasti, transparentné rozdeľovanie financií na činnosť zväzov, klubov a pod. Vrcholový a rekreačný šport budú zastrešené rezortným ministerstvom.
- V čo najkratšom čase legislatívne upravíme zákon o športe č. 440/2015 Z. z. tak, aby reflektoval na všetky odborné pripomienky športovej obce, odborníkov a podnikateľského prostredia z ostatného obdobia.
- Pripravíme nový zákon o športových gymnáziách, ktorý jednoznačne definuje tento prvok v systéme podpory slovenského športu a zároveň má ambíciu priniesť väčšie finančné prostriedky na ich činnosť.
- Zvýšime finančné prostriedky pre jednotlivé školy na zabezpečenie športových aktivít ich žiakov – v spolupráci s ministerstvom školstva a financií zabezpečíme legislatívne ukotvenie tak, aby mali školy v tomto smere dostatok financií. Predpokladáme, že primárne ich využijú na nákup športového náčinia, do ktorého sa dlhé roky neinvestovalo (kužele, prekážky, rebriny, rebríky, stabilizačné a penové podložky a pod.).

XIII. KULTÚRA

Boris Kollár pôsobil dva roky ako predseda Správnej rady Vysokej školy výtvarných umení. Spoznával tak nielen problematiku školstva, ale aj oblasť umenia a umeleckého života. Vie preto, ako ťažko prechádzajú mladí umelci zo školského prostredia do reálneho života. Zároveň vie, aké je náročné žiť sa tvorbou.

Nevnímame kultúru a umenie ako požírača peňazí, ale ako jeden z pilierov zachovania našej národnej identity. Ale našim najzákladnejším zistením je, že bez umenia a bez kultúry nebude naša spoločnosť napredovať. Preto SME RODINA urobí pre podporu kultúry všetko, čo je v našich silách.

Zákon o umení vo verejnom priestore

Navrhujeme uzákoniť povinnosť veľkých developerov zaradiť do rozpočtov stavieb náklady na umenie a dizajn. Výber umenia realizovať vo forme súťaží, členovia komisii musia byť odborníci z oblasti umenia, resp. z akademického umeleckého prostredia.

V roku 1965 bolo prijaté vládne uznesenie 355/1965, ktoré prijalo 14 zásad spolupráce medzi investormi, architektmi a umelcami. Podľa spoločenského významu stavby sa pohybovali výdavky na umenie od 0,5 do 2 % z celkových nákladov na stavbu.

V roku 1990 bola podpora umenia v architektúre zrušená ako ideologický pozostatok režimu. Pritom v západných krajinách je podpora umenia súčasťou legislatívy. Vo Francúzsku napríklad existuje možnosť odpísať celú sumu za výtvarné dielo v prípade verejnoprospešného záujmu.

Ochrana kultúrneho dedičstva a obnova kultúrnych pamiatok

Sprísiť legislatívu pri ochrane kultúrnych pamiatok. Po roku 1989 zanikla až tretina kultúrnych pamiatok na Slovensku. Vo vlastníctve štátu a cirkví sú pritom viac ako dve tretiny kultúrnych pamiatok, takže akoby štát bol ten zlý hospodár a ochranca pamiatok. Pritom štát vyžaduje od súkromných vlastníkov zodpovedajúcu ochranu kultúrnych pamiatok.

- Vytvoríme osobitný fond a budeme kompenzovať vlastníkom kultúrnych pamiatok rozhodnutia pamiatkarov, ktoré obmedzujú vlastníkov pri výkone vlastníckych práv.
- Prijmeme legislatívu, ktorá dokáže vymôcť u vlastníka/správcu primeranú starostlivosť o pamiatky.
- Upravíme legislatívu a vytvoríme majetkový pamiatkový fond, ktorý bude slúžiť na zabezpečenie zásadnej obnovy pamiatok.

V dobrom a vyhovujúcom stave je 11 338 národných kultúrnych pamiatok, v narušenom a dezolátnom stave je 4 233 národných kultúrnych pamiatok. Vložením majetku štátu týchto pamiatok do samostatného právneho subjektu vytvoríme predpoklady na získanie dostatočného množstva finančných prostriedkov na ich obnovu. Obnovené kultúrne pamiatky a ich využívanie v rámci cestovného ruchu či kreatívneho priemyslu prinesie

dostatočné zdroje na opätovné financovanie obnovy a údržby a zároveň prispeje k rozvoju regiónov.

Na Slovensku sa väčšina kultúrnych pamiatok nachádza v menej rozvinutých oblastiach – v Prešovskom kraji je 24 % všetkých pamiatok, v Banskobystrickom 16,6 % a v Košickom 12,1%.

Vo svete sú kultúrne pamiatky lákadlom pre turistov a zdrojom rozvoja regiónov.

Opravou pamiatok v regiónoch, zapojením nezamestnaných do obnovy pod odborným dozorom pamiatkarov zvýšime zamestnanosť. Na obnove týchto objektov budeme spolupracovať s Ministerstvom práce a sociálnych vecí SR a so samosprávami.

Folklor a umelecké remeslá ako súčasť identity národa.

Podporíme naše nehmotné kultúrne dedičstvo – teda folklor a tradičné ľudové remeslá, aby sa stali turisticky lákavými zaujímavosťami a zdrojom príjmov v menej rozvinutých regiónoch.

Zároveň zabezpečíme ich propagáciu v rámci ochrany kultúrneho dedičstva a turistického ruchu v spolupráci so samosprávami. Ako uvádzame vyššie, obnovíme fungovanie Slovenskej agentúry pre cestovný ruch, ktorá bude propagovať tuzemský cestovný ruch a naše pamiatky. Propagácia pamiatok smerom k zahraničiu je impulzom na rozvoj regiónov.

Medzinárodná kultúrna prezentácia

Súčasný stav prezentácie slovenského umenia cez slovenské inštitúty je zaostalý a nedostatočný. Presunieme inštitúty pod Ministerstvo kultúry (teraz sú pod MZV) a vytvoríme jednotnú stratégiu prezentácie umenia v zahraničí za účasti odborníkov z jednotlivých oblastí.

Zriadime Fond na podporu slovenského umenia v zahraničí, pod ktorý budú spadať slovenské inštitúty.

Prostredníctvom SACR zrealizujeme projekt jednotnej mediálnej prezentácie Slovenska v zahraničí s cieľom poukázania na kultúrne pamiatky a pamätihodnosti krajiny.

Platenie 2 % umeleckých daní

Zrušíme povinnosť umelcov odvádzať 2 % z daní do umeleckých fondov. Umelci sú jediná skupina, ktorá okrem daní platí odvody navyše aj do umeleckých fondov a nemá pritom dosah na rozdeľovanie peňazí.

Kreatívny priemysel

V spolupráci s ostatnými rezortmi a samosprávami chceme podporovať vznik centier kreatívneho priemyslu vo väčších centrách po celom Slovensku.

Kultúrne a technické pamiatky (kaštiele, hrady, mlyny, pivovary, hospodárske stavby, továrne a podobne) budú slúžiť ako kreatívne centrá pre nezávislé divadlá, dizajnérov, grafikov, fotografov a iných kreatívcoch či vývojárov informačných technológií.

Príkladom je životaschopný projekt Nová Cvernovka v Bratislave, kde si zanietená skupina kreatívcoch svojpomocne zrekonštruovala budovy chemickej školy a vytvorila nové sebestačné kultúrne centrum.

Nové médiá

Zavedieme nový rámec pre fungovanie digitálnych médií, nových médií a propagácie prostredníctvom nástrojov sociálnych sietí. Naším cieľom je zabezpečenie väčšej transparentnosti prevádzkovania a zníženie možností šírenia dezinformácií. Rozšírime kompetencie kontrolných orgánov médií na nové médiá a zabezpečíme rýchlu a efektívnu vymožitelnosť práva v prípade narušania zavedených pravidiel.

Verejnoprávne médiá a posilnenie ich nezávislosti

Zmeníme model financovania RTVS tak, aby bola financovaná zo štátneho rozpočtu percentuálne a zároveň zrušíme koncesionárske poplatky. Súčasná vláda rozhodnutím zrušiť platenie koncesií dôchodcom ekonomicky likviduje verejnoprávne médiá. Na ich prevádzku bude nedostatok peňazí. Nadviazaním rozpočtu RTVS na štátny rozpočet percentuálne, ako je to napr. v Holandsku, zabezpečíme transparentnosť financovania a zvýšime nezávislosť. Nezávislosť od politikov a parlamentu.

Zároveň vypracujeme nezávislý a transparentný spôsob výberu riaditeľa RTVS.

Podpora pôvodnej slovenskej literatúry

Navrhujeme, aby do regionálnych, okresných, obecných či školských knižníc boli za nákladové ceny distribuované výtlačky nových kníh slovenských autorov. Podporou spisovateľov a vydavateľov zabezpečíme to najzákladnejšie – zachovanie kultúrnej identity národa cez jazyk.

Tento projekt navrhujeme riešiť v spolupráci so školstvom. Financovanie nákupu a distribúcie riešiť cez Fond na podporu umenia a navrhujeme vytvoriť také mechanizmy výberu titulov, aby sa do knižníc dostávala kvalitná a nie braková literatúra.

Napríklad vydavateľ románu Pavla Vilikovského alebo Ballu dostane na základe podprogramu Fondu na podporu umenia uhradené náklady na vydanie a distribúciu 500 kníh, ktoré pôjdu do knižníc po celom Slovensku. Tieto programy fungujú v severských krajinách a napr. aj v Slovinsku!

Národné a kultúrne povedomie

Navrhujeme, aby na uliciach, námestiach a iných verejných priestoroch pomenovaných po významných osobnostiach boli osadené dôstojné spracované informácie o osobe, po ktorej je priestor pomenovaný, podobne ako je to napr. v susednom Maďarsku. Tento

projekt budeme realizovať cez samosprávy a podporné programy Fondu na podporu umenia.

Vzťah štátu k cirkvám

Štátno-cirkevné vzťahy majú na Slovensku svoju históriu, ktorej výsledkom je kooperačný model, pri ktorom cirkvi majú jednak daňové úľavy, dotované odvody a priame príspevky z verejných financií. Cirkvi na revanš majú svoju nezastupiteľnú funkciu morálnej autority, charity a starostlivosti o slabých, starých a bezmocných. Cirkvi sú spolutvorcami našej kultúry a našej identity. Posilníme dialóg štátno-cirkevných vzťahov zavedením špecializovaného inštitútu pre výskum vzťahov štátov a cirkví, ktorý bude garantom odborného prístupu k problematike.

Kultúra menšín

Považujeme za dôležité zachovanie kultúry menšín, pričom vnímame rôznorodosť ich potrieb. Chceme klásť dôraz na podporu rómskej kultúry s cieľom vytvorenia všeobecnej spoločenskej inklúzie.

XIV. SPOLOČNOSŤ A VEREJNÁ SPRÁVA

Slovenská republika je mladá krajina, ktorá je v dôsledku svojej geopolitickej polohy, histórie a ľudského kapitálu perspektívnym miestom na život, ale ktorej potenciál nie je dostatočne využitý. Slováci nie sú len dobrými pracovníkmi, montérmi či výrobcami automobilov a spotrebnej techniky, ale sú to občania samostatnej krajiny, ktorí sú pracovití, skúsení, s vlastnými predstavami o lepšej budúcnosti.

Slovenskú spoločnosť tvoria rodiny, ktorým súčasné pomery v spoločnosti neprajú. Mladí ľudia odkladajú zakladanie rodín v domnení lepšej ekonomickej situácie, ktorú však nevidiať. Pracovne produktívni ľudia sa v dôsledku saturácie trhu a úverového typu života dostávajú do záväzkov, ktoré je náročné prekonávať. Pomyselné nožnice slovenského bohatstva sa roztvárajú rýchlejšie ako tie svetové. Absentuje solidarita medzi bohatými a chudobnými.

Slovensku chýba nová generácia ľudí, ktorí nahradia súčasnú produktívnu časť ľudského kapitálu. Slovensko možno považovať za ekonomicky rozvinutú krajinu, kde však rast HDP nekorešponduje s rastom životnej úrovne.

Vysoká fluktuácia, časté reorganizačné zmeny s cieľom odstrániť názorovo nepohodlných ľudí, ako aj nízke finančné ohodnotenie vedie k rezignácii a nízkej motivácii pracovníkov štátnej a verejnej správy. Je všeobecne známy fakt, že do úradníckych pozícií sú dosadzovaní stranícki nominanti, ktorí bývajú odborne nespôsobilí.

Vzhľadom na presvedčenie hnutia SME Rodina o potrebe zabezpečiť Slovensko pred hrozbami zvonka a zvnútra a vytvorení priestoru na zvyšovanie životnej úrovne slovenských rodín a zlepšovanie sociálneho a ekonomického vývoj našej krajiny budeme presadzovať nasledujúce opatrenia:

- zabezpečenie aktívneho boja s migračnou krízou,
- zoštíhlenie štátnej a verejnej správy. Zlúčenie jednotlivých štátnych a verejných inštitúcií a ich kompetencií.
- zavedenie kariérneho systému štátnej správy tak, aby bola práca pre štát prestížou. Odpolitizovanie a deoligarchizácia štátnych inštitúcií, prijatie legislatívy upravujúcej profesionálnu štátnu službu a verejnú službu odčlenenú od politických nominácií,
- sprísnenie sankcií pre politikov a úradníkov za participáciu na korupcii (zhabanie majetku, väzenie, strata možnosti pracovať pre štát),
- zabezpečenie riadnej, odbornej, účelnej a hospodárnej štátnej a verejnej správy na princípe modernej a ľahko dostupnej elektronickej verejnej správy, bez duplicitných byrokratických povinností,
- posilňovanie spolupráce občanov a podnikateľov s verejnou správou,
- dokončenie informatizácie verejnej správy, zjednodušenie vybavovania povolení a žiadostí, zjednotenie registrov, dôkazné bremeno preniesť na štátne inštitúcie,
- zrušenie samosprávnych krajov (VÚC),
- zrušenie kvóra 50 % účasti na referende.

POĎAKOVANIE

Na záver by sme chceli vyjadriť srdečné poďakovanie za podporu a nekonečné hodiny strávené nad úvahami, prepočtami a analýzami, ktoré pomôžu posunúť Slovenskú republiku tým správnym smerom. Na príprave tohto programu sa podieľal team viac ako 50 odborníkov z jednotlivých sektorov národného hospodárstva a spoločenského života. Osobitne by sme sa chceli na tomto mieste poďakovať nasledovným kolegom a priateľom, ktorí pod vedením Borisa Kollára a Štefana Holého koordinovali svoje odborné skupiny a prispeli tak zásadným spôsobom k vzniku a kvalite obsahu tohto programu (v abecednom poradí):

Lada Debnárová

Jozef Fabian

Tomáš Gbúr

Ľudovít Goga

Petra Hajšelová

Dušan Havlík

Martin Hypký

Michal Janíček

Jaroslav Karahuta

Milan Krajniak

Petra Krištúfková

Patrick Linhart

Maroš Mačuha

Ján Mizerák

Norbert Molnár

Ružena Moravčíková

Adriana Pčolinská

Vladimír Pčolinský

Martin Starzyk

Dalibor Steindl

Miloš Svrček

Zuzana Šebová

Marián Šinkovič

Peter Štarchoň a

Martin Višňanský.

Zároveň sa chceme poďakovať za pevné nervy a ochotu podeliť sa so svojimi skúsenosťami a znalosťami mnohým odborným a analytickým inštitútom a spoločnostiam, projektantom, finančným a bankovým analytikom, odborným zväzom, odborovým združeniam a externým odborníkom, ktorých bolo také množstvo, že ich nie je možné na tomto mieste všetkých menovať. No ich neoceniteľné rady a pohľady mali tiež zásadný vplyv na našu prácu na tomto programe.

Všetkým ešte raz zo srdca ďakujeme za úprimný a nezištný záujem o našu krajinu a za snahu o zlepšenie života nás všetkých.

PROGRAM POMOCI RODINÁM 2020

**Volebný program hnutia
SME RODINA**